

**"Aquí es redacten i s'esculpeixen inscripcions".
Aproximació al *Corpus* epigràfic de la ciutat de
Girona.**

Brígida Nonó Rius
Treball Recerca 1999/2000

Girona, octubre del 2000

Índex

Pàg.

Proemi	4
Estat de la qüestió	7
El cas de l'Epigrafia a Espanya	7
Concepte d'epigrafia	11
Epigrafia, Història i Història de la cultura escrita	15
Bibliografia	18
Inscripció, publicitat i comunicació	31
Tipologia	
Funcions	
L'escriptura en pedra	37
Objectiu	37
Interès del treball	39
Metodologia	39
Àrea treballada	42
Algunes pinzellades sobre l'escriptura	43
Conclusions	47
Annex	57
Planta Claustre de la Catedral	58
Alçat sector oest i nord	59
Alçat sector est i sud	60
<i>Corpus inscriptionum Claustris Cathedralis Gerundensis</i>	61
Normes de transcripció i abreviatures per a textos epigràfics	61
Model de fitxa	65
Transcripció: Claustre Catedral de Santa Maria de Girona	68

"Diuen que no morim del tot mentre algú ens recorda, mentre algú ens guarda la llarga absència. . . La mort ara és assistida, aïllada i asèptica, i esdevé sovint anònima. Als morts, se'ls allunya i se'ls integra en un campus uniformitzat: els nostres cementiris. Però en altres èpoques la mort era una presència quotidiana tan integrada en la vida com en els espais urbans. La voluntat de sobreviure donava vida a la pedra convertint-la en testimoni mut de la immortalitat dels sentiments humans."

El darrer son, Llegendes de Girona

PROEMI

La idea primera d'aquest projecte d'investigació, sobre les escriptures exposades del Claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona, va sorgir d'un senzill treball de classe de doctorat. Es tractava de fer un estudi que tractés sobre el món de la mort: el ritual, la cerimònia, l'enterrament, el dol, etc. Tot el que envolta els primers dies de la mort d'un individu i com el seu record pretén ser etern. Si bé l'època històrica que tractaven era l'antiguitat, el treball que jo pretenia dur a terme era d'una època diferent la qual cosa ja presentava una sèrie de reptes com el fet de tractar-se d'un estudi inèdit degut al plantejament que pretenia portar a la pràctica. Es tractava, doncs, de l'anàlisi de l'actitud socio-cultural de la dona i l'home davant la mort a partir dels testimonis escrits en les seves tombes. Amb la qual cosa es podia veure l'evolució del pensament humà en vers un dels temes que més va preocupar i preocupa i interessa al llarg de tots els temps històrics.

Malgrat la idea del treball va sorgir d'immediat a partir d'un tema com era el món de la mort i del més enllà a partir de diferents testimonis gràfics, més difícil va ser donar-li forma, havia de ser alhora rigorós i innovador sense escapar-se de les línies actuals d'anàlisi i estudi de la història de les mentalitats i de la cultura escrita. De mica en mica es va tenir que anar madurant la metodologia d'investigació: formular una tesi amb les seves hipòtesis i els seus resultats, però sens dubte el més costós va ser encaminar-lo cap a un únic objectiu: l'anàlisi i l'estudi de la societat gironina a partir dels testimonis escripturaris.

La primera sensació que vaig tenir a l'entrar al claustre de la Catedral, ja no com una visitant esporàdica sinó com a investigadora que passaria gran part dels pròxims tres anys en aquell lloc, va ser de por. La impressió de veure aquell espai no com una part més de la totalitat de l'església a la qual pertany sinó com un gran arxiu de documentació inèdita va ser realment forta. Segurament és la sensació que té qualsevol persona amb un interès profund per la història.

Realment és bastant difícil que aquest marc deixi indiferent a algú, encara que no és impossible. Les tombes apareixen a tot arreu, situades, en ocasions, en els llocs més sorprenents i insospitats. Em va fer falta passejar-hi moltes vegades per

arribar a localitzar totes les formes d'enterraments i testimonis escrits que allà es trobaven.

La veritat és que quan sentia algú dient que l'epigrafia s'havia de deixar pels erudits creia que exageraven. Amb el temps continuo pensant que no és una feina per uns determinats tipus d'estudiosos, però si que es necessita, temps, paciència, serietat, precisió, cura, convicció, una dedicació intensa, etc. No és gens fàcil estar en un lloc on a més de combatre amb les inclemències meteorològiques -malgrat es puguin reduir al fred-, s'ha de fer front a la mala conservació dels testimonis documentals, a la situació d'aquestes restes que no sempre es troben a l'abast d'on arriba la vista i als visitants itinerants. De fet es pot arribar a aprendre molt en un lloc de pas constant de persones, i d'altra banda també és interessant el fet de poder intercanviar formes de procedir a l'hora de fer fotografies i calcs, amb altres professionals.

Però a banda del que un pot arribar a aprendre de les persones que l'envolten en un determinat moment, és més interessant veure fins a on pot arribar un per aconseguir fer la feina el màxim de ben feta, arribar a superar les traves i sobretot arribar al final del camí amb la feina realitzada, amb els objectius assolits. No ha estat gens fàcil, sense cap mena de dubte, trobar un sistema de calc que fos el més adequat per treure còpia de les inscripcions més complexes de treballar sobre el terreny. Localitzar la pràctica fotogràfica més adient, provant totes les eines que estaven al meu abast: la fotografia manual, les diapositives, la fotografia digital, etc., eren els mitjans per poder dur a terme el meu objectiu de millorar la reproducció dels testimonis exposats.

Ha estat un treball dur, de dedicació constant. L'ajuda rebuda per part d'altres investigadors més experimentats de la Universitat i d'altres persones vinculades a l'església catedralícia, ha estat sempre necessària i agraïda. Amb la qual cosa ha estat possible arribar a la fi. Ara bé, no puc dir que sigui un treball conclòs, tancat. Hem assolit, en part, l'objectiu que ens havíem marcat, però encara queda molt de camí per fer, molta documentació per treballar, molts arxius per buidar, hipòtesis per comprovar, materials per provar i sobretot teories per demostrar.

Com he dit abans l'objectiu del treball - l'anàlisi i l'estudi de la societat gironina a partir dels testimonis escripturaris -, l'interès que podia despertar aquest projecte,

ha estat potser una de les dificultats més grans amb les que m'he trobat. Si bé amb el plantejament s'entreveia la seva finalitat, a nivell personal ha estat molt més dur elaborar una teoria, mantenir les línies a seguir i sobretot no caure en els errors evidents de transformar un treball de gran interès social i cultural en un simple catàleg de documentació parcial. La idea última ha estat prendre com a model de treball la forma de fer dels estudiosos de diverses èpoques, o almenys intentar-ho, i travar un discurs pel qual la feina realitzada de localització, catalogació i transcripció tingués un sentit i valor històric. Que no servís a un grup reduït d'investigadors/es sinó que la seva aplicació fos la més àmplia possible, que pogués ser útil a diverses disciplines i que tots els investigadors/es interessats/des trobessin una documentació no només catalogada i transcrita amb el màxim de rigor que he pogut, sinó una anàlisi històrica, cultural i social que ens ajudés a entendre diferents aspectes de la societat gironina durant un ampli període de temps.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

EL CAS DE L'EPIGRAFIA A ESPANYA

L'epigrafia no és una disciplina nova apareguda al segle XX, sinó que té una llarga historiografia en un bon nombre de països des dels segles XVII i XVIII. Possiblement és això el que caracteritza l'epigrafia dels primers temps, practicada per persones de formació molt diferent i vinculada habitualment al món de l'arqueologia i de l'antiguitat. El treball acurat i minucios que s'havia de dur a terme no deixava dubte que aquells que s'hi dediquessin havien de ser grans experts en llatí, grec i hebreu, entre d'altres.

Crec, doncs, que s'hauria de fer un repàs de la seva evolució com a disciplina per entendre les actuals discussions a l'entorn d'ella, la seva definició, el seu tractament, etc.

Un article del professor Favreau de 1989 "L'épigraphie médiévale: Naissance et développement d'une discipline"¹ dona compte de la llarga vida d'aquesta disciplina, des dels seus inicis fins a l'actualitat. Posant especial atenció a l'evolució de França, com és natural.

L'interès per l'epigrafia pren forma al S. XVII quan el filòleg neerlandès Jean Gruter publica el primer *Corpus, Inscriptiones antiquae totius orbis Romani in Corpus absolutissimum redactae*². Aquest interès per les inscripcions de l'antiguitat continua amb els treballs dels italians Raphaël Fabretti i Scipion Maffei i d'altres intel·lectuals com Jean-François Séguir. A aquests noms han de seguir els de molts altres erudits i investigadors que van dedicar gran part de les seves investigacions a la recerca i publicació d'inscripcions ja fossin cristianes, medievals i/o modernes: G. Marini, A. Mai, J. Mabillon, Martène, Durand, Tassin, Toustain, Vaissete, P. Clairambanet, Courtépée, F.I. Maloteau, etc.

¹ FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévale: Naissance et développement d'une discipline" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 206-242.

El treball de tots aquests estudiosos ha permès que arribessin fins a l'actualitat un gran nombre d'inscripcions que en molts casos s'haurien perdut i no serien recuperables.

Així doncs, veiem que l'epigrafia no apareix en un sol país ni en un període de temps concret, sinó que és una disciplina que s'estén sobrepasant els límits cronològics i espacials conformant veritables *Corpus* d'inscripcions epigràfiques. Malgrat tot, sempre hi ha algun país que sobresurt sobre els altres no per la seva riquesa arqueològica sinó per la dedicació a la recerca i publicació de les inscripcions repartides per tot el seu territori. Degut a les innumerables troballes epigràfiques, molts estudiosos i investigadors han vist la necessitat d'agrupar tots aquests materials únics en catàlegs per tal de facilitar-ne posteriors investigacions que tant poguessin servir a filòlegs, per l'estudi i evolució de les llengües clàssiques i modernes; als historiadors de l'art, per l'estudi de diferents obres, coneixement d'artistes, etc.; i pels historiadors de les diferents èpoques històriques. Tot i aquest interès, molts d'aquests treballs han quedat a mitges degut al dur treball que comporta l'elaboració d'aquests i les despeses consegüents.

Si bé estic d'acord amb el professor Favreau quan diu que la primera tasca de l'epigrafista d'avui dia és la de publicar els textos dispersos i d'accés difícil, la segona tasca, posar a punt els manuals, àlbums paleogràfics i instruments de recerca per facilitar-la i, en darrer lloc, fer conèixer totes les investigacions³; en aquest treball començarem per aquesta última recopilant la possible historiografia epigràfica repartida per tota la Península encara que el mateix Favreau l'hagi considerada bastant pobre.

En l'article reiteradament citat del professor R. Favreau ens trobem que fa una divisió entre l'epigrafia llatina, l'epigrafia cristiana i l'epigrafia medieval per l'estudi historiogràfic d'aquesta disciplina al llarg de tots els temps i dels països. Repassa els estudis duts a terme, sobretot, a França, a més, d'Itàlia, Espanya, Alemanya, Suïssa, Àustria, Polònia, Terra Santa, Gran Bretanya, Dinamarca, Txecoslovàquia, l'antiga Iugoslàvia, Bèlgica, Luxemburg i els Països Baixos.

² GRUTER, J. *Inscriptiones antiquae totius orbis Romani in Corpus absolutissimum redactae*. 1602-1615.

³ FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévale:...", Op.Cit., Pàg. 242.

Si bé és difícil recopilar totes les obres que s'han publicat al respecte degut a la seva dispersió menys difícil és prendre com a punt de partida per les inscripcions cristianes de la Península les següents obres: el segon volum del *Corpus Inscriptionum Latinorum (C.I.L.)* dedicat a les inscripcions d'Hispania i duta a terme per A. Hübner, i el seu suplement, *Inscriptiones Hispaniae Christianae* (Berlín, 1871) i *Supplementum* (Berlín, 1901). Alhora, tenir present l'obra de C.M. Vigil, *Asturias monumental epigráfica y diplomática, datos para la historia de la provincia* (Oviedo, 1887).

A aquests autors els segueix J. Vives amb, *Inscripciones cristianas de la España romana y visigoda* (Barcelona, 1942; 1969), també s'hauria d'apuntar la part referent a epigrafia cristiana que fa a l'*Epigrafía cristiana, Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid, 1972). En aquest breu apartat sobre epigrafia cristiana J.Vives fa un repàs de les primeres obres epigràfiques dedicades a Hispania i recorda la feina realitzada per la Real Academia de la Historia amb la publicació des del 1877 fins al 1917 del *Boletín* on pren gran importància l'obra del pare Fidel Fita, represa al 1925 fins al 1952, amb la *Bibliografía Hispánica* a la que pren el relleu al 1950, *Hispania Epigraphica Antiqua*.

Pel que fa a inscripcions medievals es caracteritza per treballs individuals: M. Diaz i Diaz, *Index scriptorum latinorum Medii Aevi Hispanorum* (Madrid, 1959); M. Gomez Moreno, *Iglesias mozárabes. Arte español de los siglos IX al XI* (Madrid, 1919, Pp. 364-369); A. Duran Gudiol, "Las inscripciones medievales de la provincia de Huesca" dins *Estudios de edad media de la Corona de Aragón*, vol. VIII (Saragossa, 1967, Pp. 45-153); J. Murray Tarragona, "Inscripciones y lápidas sepulcrales a la Seu Vella de Lleida" dins *Ilerda*, 40 (Lleida, 1979, Pp. 247-324); C. de la Casa Martinez i M. Dómenech Esteban, *Estelas medievales de la provincia de Soria* (Soria, 1983); V. García Lobo, *Las inscripciones de San Miguel de Escalada* (Barcelona, 1982) i del mateix autor, "Las inscripciones medievales de San Isidoro de León. Un ensayo de paleografía epigráfica medieval" dins *Isidoriana. Colectanea de la Catedra de San Isidoro. 1. San Martino de León . . .* (León, 1987, Pp. 373-398).

També s'haurien de tenir presents les obres publicades referents a inscripcions àrabs, É. Levi-Provençal, *Inscriptions arabes d'Espagne, Leyde et Paris*

(1931); i inscripcions hebraïques, F. Cantera i J.M. Millas, *Las inscripciones hebraicas de España* (Madrid, 1956).

Les referències bibliogràfiques no s'acaben aquí ni molt menys, a totes aquestes hi haurem d'afegir els llibres, articles i col·leccions, publicats a les dècades dels 80-90 i que tot seguit en passaré a ressenyar alguns exemples:

Pel que fa a Madrid s'ha de tenir en compte les obres publicades per Mª J. Rubio Fuentes, *Catalogo epigráfico de Alcalá de Henares* (Alcalá de Henares, 1994), *La historia en piedra. Inscripciones y lápidas de Alcalá de Henares anteriores al Siglo XIX* (Alcalá de Henares, 1993); M^aJ: Rubio Fuentes i B. Vaquero Chinarro, *Epigrafía y heráldica en la Catedral Magistral de Alcalá de Henares. Testimonios en piedra de su historia* (Alcalá de Henares, 1993).

Per la zona de València s'ha de tenir en compte les nombroses obres del Prof. F. Gimeno Blay entre les quals es troben, "Materiales para el estudio de las escrituras de aparato bajo medievales: La colección epigráfica de València" dins *Epigraphik*, 1988. Fachtagung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik, Graz, 10-14, Mai, 1988. Verlag der Österreichischen akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pp. 195-223, "De scripturis in picturis" dins *Fragmentos. Revista de Arte*, núm. 17-18-19. Ministerio de Cultura, Madrid, marzo 1991, Pp. 176-183, etc.; R.Mª Gregori Roig, *Quan les parets parlen. Aproximació a l'estudi del corpus d'escriptures exposades a la Vall d'Uixó* (en premsa); Mª L. Mandingorra Llavata i E. Varela Rodriguez, "Escribir en el Palacio Real. Los graffiti del Mirador del rey Martí" dins «*Los muros tienen la palabra*». *Materiales para una historia de los Graffiti* (València, 1997), fa referència a testimonis barcelonins.

A Barcelona s'ha de tenir en compte la feina que fan des del Departament de Filologia Llatina, encapçalada pel Prof. Marc Mayer i J. Velaza, amb nombrosos estudis i treballs sobre epigrafia clàssica i llatina. I a la Universitat Autònoma, la Prof. Isabel Rodà.

A Girona, Mn. J.M. Marquès "Redescobrimient d'inscripcions medievals a Sant Feliu de Girona" dins *Revista de Girona* (Girona, 1998) i B. Nonó Rius, "Trencant el silenci de la mort: una aproximació a les inscripcions del claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona" dins *Revista de Girona* (en premsa). A més, de treballs puntuals

que es fan des del Departament d'Història antiga i Arqueologia de la Universitat de Girona.

Sense oblidar els treballs de recerca i investigació que duen a terme des de fa temps a Lleó, el prof. V. García Lobo i E. Martín López, com és ara, *De epigrafia Medieval, Introducción y Album* (Lleó, 1995), a més, a part d'altres obres de V. García Lobo ja citades.

Amb aquestes notes bibliogràfiques no es preten agrupar la totalitat dels treballs publicats o en vies de ser-ho sino els que m'han servit en aquest estudi i ahora demostrar la seva dispersió.

S'ha de matisar que un dels grans problemes actuals de l'epigrafia és el seu desplegament bibliogràfic. Alguns historiadors com són Rudolf M. Kloos, W. Koch, R. Favreau han publicat reculls bibliogràfics per tal de donar a conèixer totes les obres publicades fins al moment per tal de facilitar-ne la recerca i els treballs d'investigació. Malgrat aquests intents periòdicament veuen la llum nous treballs que fan augmentar aquesta llista d'obres. Tot i això, hi ha algunes revistes, guies, etc. on es recullen tant síntesis bibliogràfiques com les últimes novetats publicades, aquest seria el cas de *Bibliographie Dip Studi e Culture Sulle Società del Medioevo*, en la qual hi ha un apartat destinat a Epigrafia, o la *Guide de l'épigraphiste. Bibliographie choisie des épigraphies antiques et médiévales*⁴.

CONCEPTE D'EPIGRAFIA

Hi ha molts camps oberts per l'estudi de l'epigrafia, però n'hi ha pocs suficientment avançats per poder aprofundir en algun aspecte concret. Pel que fa a la terminologia emprada ahora d'anomenar l'escriptura epigràfica es fan servir diferents termes com és el de *graffiti*, inscripció, *letrero*⁵. Sense quedar clar si quan parlem d'epigrafia estem parlant directament d'inscripcions, sense que hi hagi cap

⁴ BÉRARD, FR.; FEISSEL, D.; PETIT MENGIN, P.; SÈVE, M. ET ALII. *Guide de l'épigraphiste. Bibliographie choisie des épigraphies antiques et médiévales*. Paris, 1986.

⁵ NAVASCUÉS DE JUAN, J.M^a. *El concepto de la epigrafía. Consideraciones sobre la necesidad de su ampliación*. Madrid, 1953, Pàg. 23.

mena de diferència entre els elements anomenats o si efectivament són tipus d'escriptures diferents com veurem més endavant.

Així doncs, podríem començar aquest apartat fent referència a una reflexió expressada pel Prof. Ottavio Banti que deia que sempre s'ha considerat l'epigrafia com una paleografia de l'epígraf, per tant, a l'epigrafia com a tal li quedaria molt camí per recórrer⁶, ja que se la vincula directament amb una altra disciplina.

La dificultat més evident per un investigador avui en dia és el fet que no hi ha un concepte clar d'epigrafia. Dels grans estudiosos de tots els temps, només els autors que s'hi van dedicar en el moment en el qual sorgeix l'epigrafia com a disciplina es van preocupar per donar una definició d'aquesta, però discutida per nombrosos estudiosos. Quan es rellegeix el discurs que va pronunciar el Prof. J.Mª Navascués davant la Real Academia de la Historia al 1953 es fa molt evident la necessitat de redefinir el concepte d'epigrafia i apropar-lo més d'acord a les investigacions actuals de la Història de la Cultura Escrita. El propi Navascués expressa aquesta falta de modernitat en la concepció i utilització de l'epigrafia com a mètode i font per l'estudi històric. En paraules seves les inscripcions han estat "despojadas en absoluto de su ser material, sólo han interesado en general por su contenido lingüístico, o por su contenido histórico, ya en el orden de la organización social, política, militar y administrativa de los pueblos clásicos (...). Esta consideración parcial de las inscripciones ha caracterizado toda la Epigrafía contemporánea, y así, de acuerdo con ella se ha formulado el concepto de la ciencia"⁷.

Aquesta concepció de la ciència de la qual parla Navascués és l'anomenada definició clàssica de l'epigrafia que diu: "l'épigraphie s'occupe des écritures tracées sur un support souple tandis"⁸. Aquesta és la terminologia que utilitza Stiennon per diferenciar l'epigrafia i la paleografia. Ell mateix considera que té un caràcter arbitrari.

⁶ BANTI, O. "Epigrafia medioevale e paleografia specificità dell'analisi epigrafica" dins *Scrittura e Civiltà*, XIX. Leo S. Olschki, Florència, 1995, Pp. 31-51.

⁷ NAVASCUÉS DE JUAN, J.M^a. Op. Cit., Pàg. 25.

⁸ STIENNON, J. *Les grandes étapes de l'histoire de l'écriture latine*. Pàg. 155.

Malgrat les diferents crítiques dels estudiosos pel que fa a quina ha de ser l'expressió que determini amb més claredat el significat, la funció, la utilitat, etc. de l'epigrafia, no n'hi ha cap que en doni una i que alhora sigui acceptada per tots, encara que tots exposen els criteris que ha de tenir, i també defineixen i matisen què és la inscripció o els epígrafs.

En analitzar atentament la bibliografia publicada sobre aquesta disciplina el que una veu és que constantment es donen voltes sobre la relació entre epigrafia - paleografia, epigrafia - diplomàtica, epigrafia - diplomàtica - paleografia, epigrafia - papirologia, etc. Més que posar les bases de cadascuna de les disciplines esmentades el que es fa és parlar d'on es poden posar els límits entre aquestes, en què pot ajudar la interdisciplinarietat, etc. En aquesta línia hi ha un article publicat a *Scrittura i Civiltà*⁹ que si bé és interessant per les qüestions plantejades, les quals s'han de formular per avançar en l'estudi històric, per delimitar àrees d'investigació, també ho és, per considerar si pot ser beneficiós la interdisciplinarietat entre les diverses disciplines que estudien els diferents aspectes de la història de la cultura escrita, social i de les mentalitats:

1. Existeix avui en dia un interès específic dels epigrafistes pel problema de la Història de l'Espectura? I si és així, segons quina línia?
2. Quins són els terrenys de recerca que permeten la indagació comuna de les dues disciplines (epigrafia i paleografia)?
3. Existeixen indicis metodològics, actualment específics de l'una o de l'altra disciplina, que puguin ésser aplicats comunament en benefici recíproc?
4. En quina manera el material epigràfic pot contribuir a l'estudi de la funció i de la difusió de l'espectura en un determinat ambient social?
5. Pot ésser útil en el camp universitari i sota l'aspecte pròpiament didàctic un contacte més estret entre les dues disciplines? I si és així, en quina forma?

També és cert que se salten una sèrie de passos essencials com dotar de fonaments rigorosos l'epigrafia, amb la qual cosa podríem avançar en la recerca i

⁹ A.A.V.V. "Epigrafia e paleografia inchiesta sui rapporti fra due discipline" dins *Scrittura e Civiltà*, V. 1981, Pp. 267-268.

investigacions epigràfiques. D'aquesta manera potser en comptes de continuar donant voltes sobre un tema poc transcendent podríem plantejar l'epigrafia com una ciència independent, amb caràcters propis. Tot i això no s'haurien d'oblidar els beneficis que aporten els estudis conjunts amb altres disciplines.

Però malgrat no hi hagi una caracterització clara o més aviat exacta no vol dir que els epigrafistes, o bé estudiosos dedicats a aquesta disciplina no intentin elaborar una concepció del què pretenen que sigui aquesta. En un recull d'articles del Prof R. Favreau, els treballs del qual són un clar exponent de l'evolució epigràfica de les últimes dècades proposa com a nova definició d'epigrafia "science de ce qui est écrit, en général sur une matière résistante, en vue d'une publicité universelle et durable. La notion de matière pourrait être maintenue afin d'assurer une liason avec la définition traditionnelle, mais on doit bien admettre que le support matériel de l'inscription est, en tant que tel, indifférent"¹⁰, per a mi bastant satisfactoria i aproximativa al què hauria d'ésser l'epigrafia i què s'hauria d'esperar d'ella. Per altra banda P. Villada el 1977 la definia de la següent manera "Es la ciencia que trata de las inscripciones. Su objeto consiste en enseñar a leerlas e interpretarlas, deduciendo de su texto las consecuencias históricas y filológicas que en él se encierran. El uso de grabar (...) ha sido muy común en todos los tiempos, però especialmente en aquellos en que no se conocían o escaseaban el papiro, el pergamino y el papel"¹¹. En un article J. Durliat diu respecte l'epigrafia, "nous renseigne sur la vie sociale à un moment donné, plus particulièrement sur ceux qui ont commandé et exécuté la gravure des pierres, voire sur ceux qui les ont transportées, remployées, mises en valeur ou mutilées"¹². En aquest cas ens encamina l'estudi de l'epigrafia cap a investigacions de tipus social.

¹⁰ FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévale", Op. Cit., Pàg. 5.

¹¹ VILLADA, P. "Las otras ciencias auxiliares de la historia" dins *Metodología y crítica históricas*. Ed. el Albir, Barcelona, 1977, Pp. 271-275.

¹² DURLIAT, J. "Épigraphie et société. Problèmes de méthode" dins *Epigrafia medieval greca e latina. Ideologia e funzione. Atti del seminario di Erice (12-18 settembre 1991)*. Cavallo, G. - Mango, C. (eds), Spoleto, 1995, Pàg. 169.

En qualsevol cas hi ha un ampli ventall de possibilitats i si bé hi ha estudiosos que prefereixen mantenir una línia d'investigació més clàssica considerant l'epigrafia com una ciència auxiliar de la història que pot ajudar a complementar diferents estudis o investigacions com podrien ser estudis referents a l'església, etc., i que a més, té una concepció arcaica dient que s'ocupa de l'estudi de testimonis escrits sobre suport dur. D'altra banda hi ha una vessant no tant conservadora i sí més moderna que veu l'epigrafia com una disciplina que s'ocupa de l'estudi de qualsevol testimoni escrit amb marcat sentit públic i perdurable. No fan servir aquesta disciplina com a complement a qualsevol altre sinó com una disciplina amb valor i interès propi.

En la lliçó inaugural del curs acadèmic 1991-1992 el professor Vicente García Lobo acabava el seu discurs dient: "...Llamadas tradicionalmente «ciencias auxiliares de la historia», han pasado recientemente a ser «ciencias y técnicas historiográficas»; esto es, como antes, pero peor. Creo que merecería la pena agruparlas en un área con denominación adecuada a su cometido, que evite antiguas imprecisiones y futuras confusiones; creo que podrían agruparse en el Área de las Ciencias de la Escritura y de los Objetos Escritos". El professor García Lobo feia referència a la Paleografia, Diplomàtica, Codicologia i Epigrafia. Hi hauria qui a més hi afegiria la Numismàtica, Sigil·lografia, Papirologia (Navascués, 1953).

EPIGRAFIA, HISTÒRIA I HISTÒRIA DE LA CULTURA ESCRITA

Possiblement el punt de partida de la història de la cultura escrita i allà on es trobaria amb l'epigrafia o amb qualsevol altre disciplina seria la idea de "Captar lo que una sociedad entera escribe y lee". Aquesta mateixa idea és la que fa servir l'historiador J.V. Boscà en un breu article on fa un repàs interessant de l'història de la cultura escrita des dels seus inicis fins als moments actuals. En aquest article el seu autor diu que l'àmbit dels estudis històrics passa per "la recuperación de un objeto de

estudio -la escritura-, però també per la revisió del procés de coneixement històric aplicat al anàlisi de les realitats culturals"¹³.

Possiblement la disciplina que immediatament entra en aquest joc de revisions és la paleografia però si bé aquesta és una disciplina lligada a l'erudició clàssica també ho és l'epigrafia.

Sens dubte l'historiador que marca aquesta diferència o aquest punt d'inflexió en el nou enfoc dels estudis històrics és el professor A. Petrucci. La seva obra és abundant i els seus treballs són realment interessants ja sigui pels seus plantejaments com pels seus resultats. Amb ell, encara que més endavant haurem de citar d'altres estudiosos, comença aquesta nova línia d'investigacions destinades a conèixer amb profunditat la societat que s'estudia, és a dir, aprofundir en el camp de l'alfabetització i de la cultura escrita superant els estudis de la història quantitativa, "una manera de comprendre la cultura escrita que fue largamente ignorada por la historia cuantitativa de la alfabetización, de la edición o de la posesión del libro"¹⁴. En paraules de la Professora Paola Supino, A. Petrucci és un gran exponent en l'àmbit de la cultura escrita que dona un impuls nou a la paleografia. Per ell aquesta disciplina no només tracta de llegir escriptures, datar, localitzar,...sinó que també ha de conèixer qui escriu, perquè i com, ha de buscar el context social de l'escriptura, que canvia cada època com la pròpia escriptura. També ens recorda el poder de l'escriptura alhora de manipular els alfabetes com seria el seu poder coercitiu, el valor dels nivells d'execució i difusió. En definitiva, el que ens ve a dir, és que la història de l'escriptura, la difusió d'aquesta, els nivells d'alfabetització, etc. es coneixen a partir de l'estudi dels models gràfics utilitzats per una determinada societat.

En aquesta nova concepció de l'escriptura com a font d'investigació per l'aprofundiment del coneixement d'una societat, el professor A. Petrucci troba la necessitat d'incloure als interrogants formulats des de sempre uns de nous, aquests, doncs, serien els interrogants que un ha de formular-se davant qualsevol testimoni

¹³ BOSCA CODINA, J.V. «"Captar lo que una sociedad entera escribe o lee". Un proyecto interdisciplinar» dins *Taller d'Història*, núm. 2. Castelló, 1993, Pp. 101-104.

gràfic que s'estudia, és a dir: "Què?, Quan es va fer?, On?, Com?, Qui?, i Perquè?, per tal de superar l'estadi de l'anàlisi gràfica i així travar un discurs històric.¹⁵"

Del que es tracta, en definitiva, és de la funció i difusió social de l'ús de l'escriptura basat en l'anàlisi epigràfica.

En l'actualitat el problema bàsic d'aquesta nova forma d'entendre l'anàlisi històrica de disciplines com l'epigrafia des del punt de vista de la cultura escrita és que a Espanya hi ha pocs historiadors que optin per aquesta forma d'investigació, ja que encara hi ha qui creu que l'epigrafia només pot ser utilitzada com a disciplina auxiliar d'altres, aportant dades quantitatives en lloc d'extreure dades per a una anàlisi amb profunditat de la societat que ha pensat, escrivit i llegeix aquestes pràctiques escriptuàries. És a dir, ens trobem amb dos fronts, el que el professor A. Castillo Gómez¹⁶ ha considerat una epigrafia de tall positivista davant una epigrafia més àmplia, rica i complexa dels significats i funcions que les diferents societats han atribuït a les seves respectives cultures escrites. D'aquesta forma d'entendre l'epigrafia podem passar de tractar aquests testimonis escrits de simples pedres treballades amb escriptura a veritables testimonis documentals de la història de la societat que s'estudia en un determinat moment i context. Podem humanitzar, dotar de sentit, valorar aquestes troballes escriptuàries com a veritables fonts documentals per l'anàlisi històrica. Valorem els motius pels quals varen ser pensats, ens interessa la seva significació com a material comunicatiu, de transmissió de missatges de forma pública per arribar a la societat que els llegeix. En aquest context entren en joc molts més elements dels que s'havien treballat fins al moment. En aquesta nova concepció de l'epigrafia s'ha de tenir en compte l'individu que pensa el text escrit, la persona que el duu a la pràctica, els materials usats, el missatge que es transmet, etc. El que seria, en definitiva, el programa d'exposició gràfica en el cas d'existir¹⁷.

¹⁴ PETRUCCI, A. *Alfabetismo, escritura, sociedad*. Gedisa ed., Barcelona, 1999, Pàg. 11.

¹⁵ PETRUCCI, A. *Breve storia della scrittura latina*. Bagatto Libri, Roma, 1992, Pàg. 20.

¹⁶ CASTILLO GOMEZ, A. "Reseñas" dins *Signo* n° 6. Universidad de Alcalá, 1999, Pàg. 282.

¹⁷ PETRUCCI, A. *Alfabetismo...*, Op. Cit., Pàg.61.

BIBLIOGRAFIA

FONTS ARXIVÍSTIQUES:

Arxiu Capitular de Girona (ACG):

"Llibre Verd", Cartulario del siglo XIV y XV, principalmente, ms. 7.

Consueta Ecclesiae Gerundensis, anno 1360 exarata, ms. 9.

Martyrologium Romanum, cum necrologio, saec. XIII, ms. 11.

Llibre de Obits y aniversaris stablits, ms. 50.

Liber Statutorum sedis Gerundae, saec. XV, ms. 64.

Libre "Den Calçada", ms. 66.

PONTICH, Sulpici. *Repertori per alfabetich del secretariat. A-C. S.XVIII, 3 Vols, ms. 102.*

PONTICH, Sulpici. *Repertori per alfabetich del secretariat. D-P. S.XVIII, 3 Vols, ms. 103.*

PONTICH, Sulpici. *Repertori per alfabetich del secretariat. Q-X. S.XVIII, 3 Vols, ms.104 .*

PONTICH, Sulpici. *Episcopologi de Gerona. - Serie del prebendats que per temps son estats de la Santa Iglesia de Gerona per abecedari. S.XVIII, ms. 105.*

MORERA, José. *Catálogo-Inventario de la Biblioteca y Secretaría Capitular. 1935, ms. 122.*

FONTS DOCUMENTALS:

Epigrafia

A.A.V.V. "Epigrafia e paleografia inchiasta sui rapporti fra due discipline" dins *Scrittura e Civiltà*, V. 1981, Pp. 265-312.

Actes du VIIè Congrès international d'épigraphie grecque et latine: Constantza 9-15 septembre 1977. Les Belles Lettres, Paris, 1977, 510 Pp., il.

AUGENTI, A.; MUNZI, M. "Scrivere la città. Le epigrafi tardoantiche e medievali di Volterra (Secoli IV-XIV)" dins *Ricerche di Archeologia Altomedievale e Medievale*, 22. All'insegna del Gioglio, Florència, 1997, 95 Pp.

BANTI, O. "Epigrafia medioevale e paleografia specificità dell'analisi epigrafica" dins *Scrittura e Civiltà*, XIX. Leo S. Olschki, Florència, 1995, Pp. 31-51.

- BELTRÁN LLORIS, F.ed. *Roma y el nacimiento de la cultura epigráfica en Occidente*. Beltrán Lloris, F. Ed., Saragossa, 1995.
- BRAEKMAN, M.F. "La contribution de l'epigraphie medievale a l'histoire ecclesiastique" dins *Epigraphik, 1988. Fachtagung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik, Graz, 10-14, Mai, 1988, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*. Koch, W (ed.), Viena, 1990, Pp. 91-103.
- CALABI LIMENTANI, I. *Epigrafia latina*. Istituto Editoriale, Bolonya, 1991 [4 ed. riveduta e aggiornata], 546 Pp.
- CALDERINI, A. *Epigrafia*. Società Editrice, Torí, 1974.
- CAVALLO, G.; MANGO, G. (eds.). *Epigrafia medievale, greca e latina. Ideologia e funzione. Atti del seminario di Erice, 12-18 settembre 1991*. Centro Italiano di Studi, Spoleto, 1995, 330 Pp.
- Chiron*. Munic, 1971.
- CORDEIRO DE SOUSA, J.M. *Apontamentos de epigrafia portuguesa*. Coïmbra, 1983.
- CORELL, J. *Inscripcions romanes d'Edeta i el seu territori*. Nau llibres, València, 1996, 265 Pp.
- Corpus Inscriptionum latinorum, Consilio et Auctoritate Academiae Litterarum regiae borussicae editu*. Berlín, 1862.
- DEGRASSI, A. *Inscriptiones latinae liberae rei publicae, imagines*. Berlín, 1965.
- DI STEFANO MANZELLA, I. *Mestiere di epigrafista. Guida alla schedatura del materiale epigrafico lapideo*. Edizioni quasar, Roma, 1987, Pp. 209-219 / 251-253.
- Epigraphica*. Bolonya, 1939.
- FAVREAU, R. "Le thème épigraphique de la porte" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 547-567.
- FAVREAU, R. "L'épigraphie comme source pour la liturgie. Épigraphie et liturgie" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 372-447.
- FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévale en France au cours des vingt dernières années 1969-1989" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert*

Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite. Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 322-325.

FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévale" dans *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite.* Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 1-13.

FAVREAU, R. "L'épigraphie médiévales: Naissance et développement d'une discipline" dans *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite.* Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 206-255.

FAVREAU, R. "Mentem sanctam, spontaneam, honorem deo et patriae liberationem. Epigraphie et mentalités" dans *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite.* Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 127-137.

FAVREAU, R. "Epigrafia e paleografia. Inchiesta sui rapporti fra due discipline" dans *Scrittura e Civiltà*, V. 1981, Pp. 268-274.

FAVREAU, R. "Les inscriptions médiévales" dans *Typologie des sources du Moyen Age occidental*, 35. Brepols, Turnhout, , 1985 (1979), 130 Pp.

FAVREAU, R. ET ALÍ. *Corpus des inscriptions de la France Médiévale: Pyrénées-orientales*, t.11. Paris, 1986, 264 Pp.

FAVREAU, R. *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*, 2 vol. Pulim, Llemotges, 1995.

FRAVREAU, R. *Les inscriptions médiévales.* Turnhout, Brépols, 1979.

GARCÍA LOBO, V.; MARTÍN LÓPEZ, E. <<Las suscripciones. Relación entre epígrafe y la obra de arte>> dans *Épigraphie et Iconographie. Actes du colloque tenu à Poitiers les 5-8 octobre 1995.* Centre d'Études Supérieures, Poitiers, 1996, Pp. 75-99.

GARCÍA LOBO, V.; MARTÍN LÓPEZ, E. *De epigrafía medieval. Introducción y album.* Universidad de León, Lleó, 1995, 173 Pp.

GIL GARCÍA, E. "Algunos apuntes sobre imágenes acompañadas de explicaciones epigráficas" dans *Signo. Revista de Historia de la Cultura Escrita*, 4. Universidad de Alcalá, Madrid, 1997, Pp. 97-106.

- GORDON, A.E. *Epigraphy*. University of California, Berkeley-Los Angeles, 1983, 264 Pp.
- GORDON, A.E. *Illustrated Introduction to Latin Epigraphy*. University of California, Berkeley-Los Angeles, 1983.
- GORDON, A.E.; J.S. *Album of dated latin inscriptions: Rome and the Neighborhood, I. Augustus to Nerva, 2 Bde.* Berkeley - Los Angeles, 1958-1965.
- GREGORI, R. M^a. *Corpus d'escriptures exposades a la Vall d'Uixó.* (en premsa). *Guide de l'épigraphiste. Bibliographie choisie des Épigraphies antique et médiévale.* París, 1989 [2^a ed.].
- HÜBNER, E. *Exempla scripturae epigraphica latinae...* Berlín, 1885.
- KLOOS, R.M. *Einführung in die Epigraphik des Mittelalters und der frühen Neuzeit.* Darmstadt, 1980, Pp. 11-36.
- KOCH, W. "Zur Technik der Transkription von Inschriften des Mittelalters und der Neuzeit" dins *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, LXXX, 1987, Pp. 390-397.
- KOCH, W. ed. "Fachtagung für mittelalterliche und neuzeitliche Epigraphik" dins *Epigraphik, 1988.* Walter Koch, Viena, 1990.
- KOCH, W. ed. "Fachtagung für mittelalterliche und neuzeitliche Epigraphik" dins *Epigraphik.* Walter Koch, Viena, 1983.
- KOCH, W. *Literaturbericht zur mittelalterlichen und neuzeitlichen Epigraphik (1976-1984).* Munic, 1987.
- LABANDE, E.R. ; FAVREAU, R. *Corpus des inscriptions de la France Médiévale, I.* Poitiers, 1977.
- L'année épigraphique.* Paris, 1888.
- MALLON, J. " L'archéologie des monuments graphiques" dins *Revue Historique*, T. CCXXVI. 1961, Pp..
- MEYER, E. *Einführung in die lateinische Epigraphik.* Darmstadt, 1973.
- NAVASCUÉS DE JUAN, J.M^a. *El concepto de la epigrafía. Consideraciones sobre la necesidad de su ampliación.* Madrid, 1953, Pp. 23-83.
- PETRUCCI, A. "Le epigrafi" dins *Medioevo da leggere: guida allo studio delle testimonianze scritte del Medioevo italiano.* Giulio Einaudi, Torí, 1992, Pp. 38-47.

PETRUCCI, A. "Epigrafia e paleografia. Inchiesta sui rapporti fra due discipline" dins *Scrittura e civiltà*, V. 1981, Pp. 265-312.

PETRUCCI, A. *La scrittura. Ideologia e rappresentazione*. Torí, 1986.

PETRUCCI, A.; ROMEO, C. «Scriptores in urbibus» Alfabetismo e cultura scritta nell'Italia altomedievale dins *Ricerca*. Il Mulino, Bolonya, 1992, 245 Pp. +16.

PORRO, D. "La restituzione della capitale epigrafica nella scrittura monumentale: epigrafi ed iscrizioni celebrative" dins *Un pontificato ed una città. Sixto IV (1471-1484), Atti convegno, Roma, 3-7 desembre 1984, XV*. Ed. de Massimo Miglio i altres, Città del Vaticano, 1986, 826 Pp., [32] Pp. de lám., il.

ROBERT, L. "Épigraphie. Les épigraphies et l'épigraphie grecque et romaine" dins *Recherche des témoignages*. Pp. 453-497.

Roma y el nacimiento de la cultura epigráfica en occidente. Francisco Beltrán Lloris, ed., Saragossa, 1995.

RUBIO FUENTES, Mª J. *Catálogo epigráfico de Alcalá de Henares*. Ayuntamiento de Alcalá de Henares, Fundación Colegio del Rey, Alcalá de Henares, 1994, 402 Pp., il.

RUBIO FUENTES, Mª J. *La historia en piedra. Inscripciones y lápidas de Alcalá de Henares anteriores al siglo XIX*, Memoria de Licenciatura. Universidad de Alcalá, 1993.

RUBIO FUENTES, Mª J.; VAQUEROS CHINARRO, B. *Epigrafía y heráldica en la Catedral Magistral de Alcalá de Henares. Testimonios en piedra de su historia*. Institución de Estudios Complutenses, Alcalá de Henares, 1993.

SANDYS, J.E. *Latin Epigraphy. An Introduction to the Study of Latin Inscriptions*. Groningen, 1927 [Reimpr. 1969].

SARTORI, A. "Effetti immediati ed effetti indotti della comunicazione epigrafica" dins *Boletín de la sociedad castellonense de cultura*, T. LXVI. Julio-septiembre 1990, Pp. 415-446.

SARTORI, A. *Alcuni calligrafismi epigrafici: decorativi o allusivi?*, núm. 6. Estudis Castellonencs, Castelló, 1994-1995, Pp. 1353-1361.

SARTORI, A. Guida alla sezione epigrafica delle raccolte archeologiche di Milano. Comune di Milano, Milà, 1994, 148 Pp., il.

SCHMIDT, G. "Zur terminologischen Unterscheidung mittelalterlicher Grabmitypen" dins *Epigraphik, 1988. Fachtung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik*,

Graz, 10-14, Mai, 1988, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pp. 293-304.

SEBASTIÁN, S. "La inscripción como clave y aclaración iconográfica" dins *Fragmentos. Revista de Arte*, 17-18-19. Ministerio de Cultura, Madrid, 1991.

SEELIGER-ZEISS, A. "Grabstein oder Grabplatte? Anfragen zur Terminologie des mittelalterlichen Grabmals" dins *Epigraphik, 1988. Fachtung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik*, Graz, 10-14, Mai, 1988, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pp. 305-310.

SILVAGNI, A. *Monumenta epigraphica christiana saeculo XIII antiquiora*, I. Ciudad del Vaticano, 1943.

SUSINI, G.C. *Epigrafia romana*. Società Editoriale Jouvence, Roma, 1982, Pp. 185-188.

SUSINI, G.C. *Il lapicida romano. Introduzione all'epigrafia latina*. Roma, 1968. *Tituli*. Roma, 1980.

VIVES, J. *Epigrafía cristiana, Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, II. Madrid, 1972, Pp. 796-800.

Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik. Bonn, 1967.

Epigrafia exposada

DONATI, A.; SUSINI, G.C. "La scrittura esposta: I modi della scrittura romana" dins *Sulle Tracce della scrittura. Oggetti, testi, superfici dai Musei dell'Emilia-Romagna*. Grafis Edizioni, Carpi, 1986, Pp. 65-78.

GIL GARCÍA, E. "Reflexiones acerca de escrituras expuestas en espacios públicos y privados" dins *Signo. Revista de Historia de la Cultura Escrita*, núm. 2. Universidad de Alcalá de Henares, Madrid, 1995, Pp. 171-190.

PETRUCCI, A. "Poder, espacios urbanos, escrituras expuestas: propuestas y ejemplos" dins A. PETRUCCI. *Alfabetismo, escritura, sociedad*. Gedisa, Barcelona, 1999, Pp. 57-69.

Inscripcions

ALGARRA PARDO, V.M. *Las inscripciones medieval y moderna de la fortificación de Denia*, núm. 6. Estudis Castellonencs, Castelló, 1994-1995, Pp. 81-94.

ARENS, F.V. *Die Inschriften der Stadt Wimpfen am Neckar*. Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart, 1958.

AZKARATE GALARI-OLAUN, A.; GARCÍA CAMINO, I. *Estelas e inscripciones medievales del País Vasco (Siglos VI-XI). I. País Vasco Occidental*. Universidad del País Vasco, Bilbao, 1996, 343 Pp.

BARTOLI LANGELI, A. *L'iscrizione in versi della Fontana Maggiore di Perugia (1278)*. Herder Editrice, Roma, 1996, 122 Pp.

BOFFO, L. "Inscrizioni greche e latine per lo studio della Bibbia" dins *Biblioteca di storia e storiografia dei tempi biblici*, 9. Paideia, Brescia, 1994.

CORELL, J. *Inscricions romanes de Saetabis i el seu territori*. Nau llibres, València, 1994, 176 Pp.

CORELL, J. *Inscricions romanes de Valencia i el seu territori*. Nau llibre, València, 1997, 319 Pp.

CORELL, J. *La inscripció del primer bisbe històricament conegut a València*, núm. 6. Estudis castellonencs, Castelló, 1994-1995, Pp. 383-390.

CUCUEL, E. *Die inschriften der Landkreise Mosbach, Buchen und Miltenberg*. Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart, 1964.

CUCUEL, E.; ECKERT, H. *Die Inschriften des badischen Main und Taubergrundes. Wertheim Tauberbilchofsheim*. Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart, 1969.

DÜLL, S. *Die Inschriften der Stadt Oppenheim*. Dr. Ludwig-Reichert-Verlag, Wiesbaden, 1984.

FAVREAU, R. "Fonctions des inscriptions au moyen age" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, pp. 155-205.

FAVREAU, R. "Le corpus des inscriptions de la France médiévale" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, pp. 110-123.

FAVREAU, R. "Les commenditaires dans les inscriptions du haut moyen age occidental" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, pp. 469-504.

FAVREAU, R. "Les inscriptions médiévales-reflet d'une culture et d'une foi" dins *Epigraphik, 1988. Fachtung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik*, Graz, 10-

14, Mai, 1988, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pp. 57-89.

GARCÍA LOBO, V.; MARTÍN LÓPEZ, E. "Errores de rogatorio en una inscripción del siglo XII" dins *Estudios humanísticos. Geografía, historia, arte*. 17 (A propósito de *Les inscriptions du Calice et de La Patène de l'abbé Pélage au Louvre, de Robert Favreau*). Universidad de León, Lleó, 1995, Pp. 151-161.

GARCÍA PASCUAL, P.; MOLLA ALCAÑIZ, S.-A. *Inscripciones del Campanar*. Castelló, Festa Plena, Castelló, Pp. 12-18.

GUILLOU, A. *Recueil des inscriptions grecques médiévales d'Italie*. École Française de Rome, Roma, 1996, 258 Pp.

KLOOS, R.M. *Die Inschriften der Stadt und des Landkreises München*. Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart, 1958.

LUTZ, D. *Die Inschriften der Stadt Rothenburg ob der Tauber*. Alfred Druckenmüller Verlag, Munic, 1976.

MALLON, J. "Les «Inscriptions». Escriture monumentale et écriture commune" dins *Paléographie Romaine*, cap. II. CSIC, Madrid, 1952, Pp. 55-73.

MICHAEL, E. *Die inschriften des Lüneburger St. Michaelisklosters und des Klosters Lüne*. Dr. Ludwig-Reichert-Verlag, Wiesbaden, 1984.

NEUMÜLLER-KLAUSER, R. *Die Inschriften der Stadt und des Landkreises heidelberg*. Alfred Druckenmüller Verlag, Stuttgart, 1970.

NEUMÜLLER-KLAUSSER, R. *Die Inschriften des Rhein-Neckar Kreises (II). Chemaliger Landkreis Mannheim, Chemaliger Landkreis Sinsheim (nördlicher Teil)*. Alfred Druckenmüller Verlag, Munic, 1977.

NIERDERQUELL, T. *Die Inschriften der Stadt Fritzlar*. Alfred Druckenmüller Verlag, Munic, 1974.

SEELIGER-ZEISS, A; ULRICH SCHÄFER, H. *Die inschriften des Landkreises Ludwigsburg*. Dr. Ludwig-Reichert-Verlag, Wiesbaden, 1986.

URBAIN, J.-D. "L'inscription funéraire: moderne et contemporaine: une écriture performative..." dins *Le texte et son description*. Éditions du Centre National, París, 1989, Pp. 93-112.

VARONE, A. "Erotica pompeiana. Iscrizione d'amore sui muri di Pompei" dins *Studia Archaeologica*, 71. L'Eda di Bretschneider, Roma, 1994, 192 Pp.

ZAHN, P. *Die Inschriften der Friedhöfe St. Johannis, St. Rochus und Wölhrd zu Nürnberg*. Alfred Druckenmüller Verlag, Munic, 1972.

Epigrafia llatina

RUIZ TRAPERO, M^a. *Ensayo de sistematización de la epigrafía latina antigua*, núm. 6. *Estudis Castellonencs*, Castelló, 1994-1995, Pp. 1239-1244.

Metodologia

DURLIAT, J. "Épigraphie et société. Problèmes de méthode" dins *Epigrafia medieval greca e latina. Ideologia e funzione. Atti del seminario di Erice (12-18 settembre 1991)*. Cavallo, G. - Mango, C. (eds.) Spoleto, 1995, Pp. 169-196.

GARCÍA VILLADA, Z. "Las otras ciencias auxiliares de la historia" dins *Metodología y crítica históricas*. Ed. el Albir, Barcelona, 1977, Pp. 271-275.

Esriptura

BISCHOFF, B.; LIEFTINCK, G.I.; BATELLI, G. *Nomenclature des écritures latines du 9e au 16e siècles*. París, 1953.

CAVALLO, G. "Los graffiti antiguos: Entre prácticas de escritura y prácticas de lectura" dins CANALI, L.; CAVALLO, G. *Graffiti Latini. Scrivere sui muri a Roma Antica*. Milà, 1991. Trad. F. Gimeno Blay i Mª Luz Mandingorra Llavata.

DESCHAMPS, P. "Étude sur la Paleographie des inscriptions lapidaires de la fin de l'époque mérovingienne aux dernières années du Xlle siècle" a *Boletín Monumental*, 88. 1929, pp. 5-86.

GIMENO BLAY, F.M. " [...] e féu vot de ell scriure lo seu nom en les portes de la ciutat". Mensajes en catalán en las filacterias de la pintura bajomedieval " dins *Visibile scritte esposte nei volgari italiani dal medioevo al rinascimento. Atti del Convegno Internazionale di Studi, Cassino-Montecassino, 26-28 ottobre 1992. A cura di Clausio Ciociola*. Università degli Studi di Cassino, 1997, Pp. 101-133.

JEAN, G. *L'écriture mémoire des hommes*. Découvertes Gallimard, Italia, 1989, 224 Pp.

MIGLIO, L. *Fragmentos de Historia*.

PELZER, A. *Abréviations latines médiévales*. Beauvechain Nauwelaerst, 1995.

PETRUCCI, A. "La scrittura tra ideologia e rappresentazione" dins *Storia dell'arte italiana*, 9^{*}. Einaudi, Torí, 1980, Pp. 5-127.

PETRUCCI, A. *Breve storia della scrittura latina*. Nuova edizioni riveduta e aggiornata. Bagatto libri, Roma, 1992, Pp. 226.

PETRUCCI, A. *La scrittura. Ideologia e rappresentazione*. Einaudi, Torí, 1986.

STIENNON, J. *Paléographie du Moyen âge*. Armand Colin, París, 1991, 363 Pp.

Cultura escrita

ÁLVAREZ MÁRQUEZ, M^aC. "Escritura latina en Plena y Baja Edad Media: La llamada <<Gótica libraria>> en España" dins *HID*, 12. 1986.

BOSCÁ CODINA, J.V. "«Captar lo que una sociedad entera escribe o lee». Un proyecto interdisciplinar" dins *Taller d'Història*, núm. 2. Castelló, 1993, Pp. 101-104.

CASTILLO GÓMEZ, A. *Escrituras y escribientes. Prácticas de la cultura escrita en una ciudad del renacimiento*. Gobierno de Canarias, Fundación de Enseñanza Superior a Distancia de Las Palmas de Gran Canaria, Las Palmas de Gran Canaria, 1997, 440 Pp., il.

CHIFFOLEAU, J. *Riti e rituali nelle società medievali*. Spoleto: Centro italiano de Studi sull'Alto Medioevo. 1994.

GARCÍA LOBO, V. "Los Annales de Angel Manrique y la cultura escrita. Planteamiento general. La escritura publicitaria" dins *Humanismo y Císter*. Universidad de León, Lleó, 1996, Pp. 391-404.

GARCÍA LOBO, V. "Función de la escritura epigráfica en los monasterios" dins *Actas del Congreso Internacional Espacios y tiempos en el monacato*.

GARCÍA LOBO, V. *Los medios de comunicación social en la Edad Media. La comunicación publicitaria*. Universidad de León, Lleó, 1991, Pp. 11-17.

GIMENO BLAY, F.M. "De scripturis in picturis" dins *Fragmentos. Revista de Arte*, núm. 17-18-19. Ministerio de Cultura, Madrid, marzo 1991, Pp. 176-183.

GIMENO BLAY, F.M. "Materiales para el estudio de las escrituras de aparato bajo medievales: La colección epigráfica de Valencia" dins *Epigraphik*, 1988. Fachtagung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik, Graz, 10-14, Mai, 1988. Verlag der Österreichischen akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pp. 195-223.

GIMENO BLAY, F.M.; PETRUCCI, A. (eds.) *Escribir y leer en Occidente*. Departamento de Historia de la Antigüedad y de la Cultura Escrita, València, 1995, 251 Pp.

GIMENO BLAY, F.M.; TRENCHS ODENA, J. "Escritura: Palabra e imagen (reflexiones sobre la cultura escrita reproducida)" dins *Anales de la universidad de Alicante. Historia Medieval*, IV-V. 1986, Pp. 359-378.

MANDINGORRA LLAVATA, M^a LUZ; VARELA RODRÍGUEZ, E. "Escribir en el palacio real. Los graffiti del mirador del rey Martí" dins *Los muros tienen la palabra. Materiales para una historia de los graffiti*. Departamento de historia de la Antigüedad y de la cultura escrita, València, 1997, Pp. 115-119.

PETRUCCI, A. *Le scritte ultime Ideologia della morte e strategie dello scrivere nella tradizione occidentale*. Einaudi, Torí, 1995, 186 Pp. Traduc. anglesa: *Writing the Dead. Death and writing Strategies in the Western Tradition*. Stanford University Press, Stanford, 1998, 164 Pp.

PETRUCCI, A. "La scrittura del testo" dins *Letteratura italiana, Storia e Geografia*. Einaudi ed., Torí, 1987, 4 vols.

ZUMTHOR, P. *La letra y la voz de la "literatura" medieval*. Cátedra, Madrid.

Nomenclatura llatina

FAVREAU, R. "Le lexicographie du latin médiéval et ses rapports avec les recherches actuelles sur la civilisation du moyen age" dins *Études d'épigraphie médiévale. Recueil d'articles de Robert Favreau rassemblés à l'occasion de son départ à la retraite*. Pulim, Llemotges, 1995, Pp. 93-101.

Repertoris d'abreviatures

CAPELLI, A. *Dizionario di abbreviature latine et italiane*. Editore Ulrico Hoepli, Milà, 1979 [1948].

CHASSANT, A. A. *Dictionnaire des abreviations latines et français usitées dans les inscriptions lapidaires et métalliques, les manuscrits et chartes du moyen age, 5 th*. Ed. Paris, 1884.

GORDON, A.E. *Supralinetæ abbreviations in latin inscriptions*. University of California, Berkley and Los Angeles, 1948, Pp. 113-131. Reprinted by permission the University of California Press, 1977, Cisalpino-Goliardica, Milà.

Girona

BADIA HOMES, J. *El Gironès a El nostre patrimoni*, vols. 4 i 5. Caixa d'Estalvis de Girona, Girona, 1987.

BASSEGODA AMIGÓ, J. *La catedral de Gerona. Apuntes para una monografía de este monumento*. Tipografía de F. Giró, Barcelona, 1889, 83 Pp.

BOTET I SISÓ, J. "Sepultura de Eleonor de Cabrera" dins *l'Avenç*. Barcelona, octubre 1889.

BOTET I SISÓ, J. "Sepultura de Eleonor de Cabrera" dins *Revista de Girona*, XIV. Diputació de Girona, Girona, 1890, Pp. 225-230.

BOTET SISÓ, J. "La provincia de Gerona" dins *Geografía General de Catalunya*, vol. II. A. Martín editor, Barcelona s.d.

CIVIL CASTELLVÍ, F. "Perspectiva de los claustros de la Catedral de Gerona" dins *Revista de Girona*, 63. Diputació de Girona, Girona, 1973, Pàg. 6 i ss.

MARQUÉS CASANOVAS, J. "El nacimiento de la Catedral de Gerona" dins *Revista de Gerona*, V, núm. 9. Diputació de Girona, Girona, 1959, Pp. 9-14.

MARQUÉS, J. "Descubrimiento en la plaza de los Apóstoles de la Seo de Gerona" dins *Revista de Girona*, 45. Diputació de Girona, Girona, 1968, Pp. 29-34.

MARQUÉS, J. "El mausoleo de Arnaldo de Soler" dins *Revista de Girona*, 36. Diputació de Girona, Girona, 1966, Pp. 21-27.

MARQUÉS, J. "Noves dades sobre el Palau episcopal de Girona" dins *Revista de Girona*, 106. Diputació de Girona, Girona, Pp. 19-24.

MARQUÉS, J. *Le cloître de la Cathédrale de Gerona*. Dalmau Carles Pla, Girona, 1963, 51 Pp.

PLA CARGOL, J. *Girona. Breus notes sobre la història, monuments i bells indrets de la ciutat*. Dalmau Carles Pla, Girona, 1923.

PLADEVALL I FONT, A. (dir) "El Gironès, la Selva, el Pla de l'Estany" dins *Catalunya Romànica*, vol. 5. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991, Pp. 21-64.

L'església

Mil·lennium. Historia i Art de l'Església Catalana [...]. Catalunya 1000 anys, Barcelona, 1989.

Mil·lennium. Història i art de l'Església catalana. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1989.

VIVES GATELL, J. *Epigrafía cristiana: Diccionario de Historia Eclesiástica de España*, II. Madrid 1972, Pp. 796.

Món funerari

CABESTANY, J.F. "Els enterraments amb sarcòfag del monestir de poblet (Ss. XII a XIV)" dins *Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya*, annex 1. Acta/Mediaevalia, Annexos d'arqueologia medieval, Barcelona, 1981-82, Pp. 203-219.

DUFOUR, . "Les rouleaux et encycliques mortu..." dins *Cahiers de civilisation médiévale*. CESCUM, Poitiers, XX, I, 1977.

LEMAITRE, J.-L. *L'inscription dans les necrologes clunisiens, XIe-XIIe siècles*. Librairie Istra, Strasbourg, 1977, 167 Pp.

LEMAITRE, J.-L. *L'Église et la mémoire des morts dans la France Médiévale: communications présentées à la table Ronde du C.N.R.S, le 14 juin 1982*. Études augustiennes, Paris, 1986, 157 Pp.

RIU RIU, M. *Alguns costums funeraris de l'edat mitjana a Catalunya*. Reial acadèmia de bones lletres de Barcelona, Barcelona, 1983, 56 Pp.

RIU, M.; BOLÓS, J. "Observacions metodològiques, esquemes i fitxes de treball per a l'estudi de les sepultures" dins *Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya*, annex 1. Acta/Mediaevalia, Annexos d'Arqueologia Medieval, Barcelona, 1981-82, Pp. 11-28.

RIU, M. "Alguns costums funeraris de l'edat mitjana a Catalunya" dins *Necròpolis i sepultures medievals de Catalunya*, annex 1. Acta/Mediaevalia, Barcelona, Annexos d'arqueologia medieval, 1981-82, Pp. 29-57.

Heràldica catalana

FLUVIÀ, A. DE *Diccionari general d'heràldica: glossari anglès, castellà, francès i italià*. Edhasa, Barcelona, 1982.

RIQUER, M. DE. *Heràldica catalana. Des de l'any 1150 al 1550*, 2 vols. Quaderns crema, Barcelona, 1983, 803 Pp.

UDINA MARTORELL, F. (dir) *Nobiliario de la corona de Aragón*. Rosàs Mayer, Barcelona, 1948.

INSCRIPCIÓ, PUBLICITAT I COMUNICACIÓ

La inscripció entesa com un text exposat fixat sobre una superfície és l'element vehiculant de l'epigrafia. Anomenada de diverses formes pels diferents estudiosos però sempre tenint present els elements que la formen, es pot parlar d'inscripcions, *titulus*, escriptura exposada, etc. Però no són els únics termes emprats i alguns d'ells potser poden provocar certa confusió ja que a vegades es fan servir indistintament altres paraules com *graffiti* per Cavallo o *letrero* per Navascués. Això ens porta a pensar que la definició donada hauria de quedar més concretada pel que fa a la tècnica d'execució i no tant sols al suport emprat, perquè possiblement és l'element que pot diferenciar més aquest tipus de text escrit. Malgrat tot, l'escriptura d'aparell, com se l'anomena de vegades, també inclou altres tipus de text com són els filacteris, per referir-se a les obres d'art i normalment vinculats als seus autors, etc.

Definida com un testimoni escrit al servei de la publicitat universal i perdurable pel professor V. García Lobo. L'anàlisi d'aquests testimonis pot suministrar informació variable, es pot parlar del tipus de suport de la inscripció, del format o de les característiques del text, del lloc on va fixat, etc.

En definitiva, a part de la definició que li donem hem de considerar la inscripció com el vehicle a través del qual es transmet un missatge a un conjunt d'individus amb la qual cosa es produeix una comunicació o es dona una interrelació entre persones diferenciades. En aquest sentit, l'àrea d'estudi s'amplia sobrepasant els límits del text, ja que tenim un transmissor i un receptor, la qual cosa significa que ens hem de preguntar qui emet el missatge i qui el rep. A més de tenir en compte la inscripció com a mitjà de comunicació, hem de pensar que aquesta ha d'ésser una comunicació pública i permanent. De fet, des de la perspectiva de la cultura escrita se l'ha considerada com a mitjà de comunicació publicitària i caracteritzada per ésser col·locada en llocs visibles, utilitzant lletres majúscules o minúscules ampliades i servint-se de la tècnica d'incisió o del gravat.

Si per una banda tenim dificultats a l'hora de trobar un concepte que defineixi en tots els seus matisos la disciplina que contempla les inscripcions o escriptures exposades, menys difícil és trobar allò que defineix la inscripció. Però el fet és que

en una inscripció hi entren en joc un conjunt molt més ampli de termes. En efecte, el suport en el qual s'insereix el text epigràfic és un element rellevant si tenim en compte els factors que van lligats a la funcionalitat de la inscripció, la permanència. En aquest sentit els materials com és ara la pedra i el marbre tindran una especial transcendència, ja que són, els materials més resistents per excel·lència. Però, no podem reduir tots els estudis a aquest aspecte ja que la comunicació, el llenguatge i la publicitat són elements que no es poden obviar ja que formen part de la funció i la finalitat d'aquests testimonis escrits.

L'objectiu últim que té el text exposat el trobem amb l'interès que algú té per transmetre un missatge escrit, per comunicar-se amb algú altre. En aquest sentit el que cal és que tant el transmissor com el receptor coneguin el llenguatge escrit. D'aquesta manera podríem dir que tenen una funció social que abarca tota una societat al llarg de tots els temps. La tipologia documental d'aquests missatges variarà, en funció del destinatari i del format del text escrit. Un altre concepte que entra en joc és el fenomen de l'alfabetització. Fenomen que s'ha de tenir molt present quan es pensa que aquests missatges són elaborats mitjançant codis i signes escrits. La bibliografia sobre l'alfabetització de les col·lectivitats humanes al llarg de la seva història és extensa. En línies generals se sol considerar la societat clàssica, tant la grega com la romana, com unes societats molt culturitzades on l'índex de l'alfabetització és elevat. Per contra les societats bàrbares a l'igual que la societat alt medieval són considerades unes societats amb poc nivell cultural. Però si bé la història quantitativa és important en determinats estudis, pel que fa a l'estudi de les inscripcions epigràfiques ens podria conduir a l'error perquè no es pot conèixer el nombre de persones que van escoltar o sentir aquell text. A l'hora de pensar amb la funció de les escriptures exposades hem de reflexionar si el fet de saber o no llegir i escriure pot comportar un problema en el moment de complir amb la seva finalitat. Un dels elements característics d'aquestes escriptures és el fet que són públiques el que comporta que estigui a l'abast de molta més gent. Això possibilita que els qui saben llegir ho facin en veu alta, amb conseqüència el missatge pot arribar a totes aquelles persones que tenen interès per saber què els hi volen dir. El mateix

passaria a l'hora de gravar el text que es vol transmetre. D'aquesta manera, hi ha autors que parlen d'alfabets, semialfabets i analfabets¹⁸.

S'han formulat moltes qüestions també a l'entorn de l'autor de les inscripcions que no és en cap cas la persona que materialitza el text. Com ja s'ha dit amb anterioritat l'autor pot ser una persona amb autoritat o una persona particular. On es troba el límit entre una persona amb autoritat, o quines són les persones amb autoritat? Podríem dir que aquest grup social que variaria segons l'època estudiada, serien personatges amb gran influència social i que precisament se servien de la inscripció per fer notar aquesta superioritat envers el poble baix o comú. La persona particular seria qualsevol habitant d'un indret. Amb aquesta diferenciació queda ja plantejada la qüestió de qui tenia accés a l'escriptura, dit d'una altra manera, si estava restringit a un grup social determinat el fet de poder llegir i escriure. En definitiva es planteja el tema de l'alfabetització. Al qual s'hi ha referit entre altres estudiosos el professor G. Cavallo.

Com en d'altres disciplines la forma d'inserció del text en el camp escriptuari té un especial interès i ha portat a molts estudis. D'aquesta manera hem de dir que l'epigrafia se serveix de línies de justificació de marges per tal de col·locar el text. Però no és l'únic element a tenir en compte, ja que, l'alfabet també té, com és lògic, el seu propi valor. Moltes vegades el cànon de lletra emprat ens marca el tipus de lletra imperant en una societat en un moment determinat, la que té més prestigi, la qual cosa per ella mateixa, ja és portadora d'un missatge, ens indica la classe social o les pretensions socials dels qui pensen o encarreguen el text escrit. En aquest cas hauríem de parlar de l'alfabet format amb caràcters anomenats: capital arcaica (majúscules arcaiques), capital quadrada (majúscula clàssica) i capital actuària o rústica (minúscula cursiva). Sense oblidar que moltes vegades el tipus d'escriptura emprada en els textos epigràfics és la mateixa emprada en els manuscrits, el que ens porta a tenir en compte l'escriptura gòtica malgrat que les seves característiques tractant-se d'un material d'inserció diferent puguin variar. Sense oblidar-nos, tampoc,

¹⁸ CAVALLLO, G. "Los graffiti antiguos: entre prácticas de escritura y prácticas de lectura" dins CANALI, L.; CAVALLLO, G. *Graffiti Latini. Scrivere sui muri a Roma antica*. Milano, 1991. Trad. F. Gimeno Blay i Mª Luz Mandingorra Llavata.

dels elements complementaris que formen el text epigràfic com són els nexes, les sigles i les abreviatures, ja siguin apocopades com sincopades. Pel que fa als receptors, dependrà del seu destí final i/o l'ús que se'n vulgui donar i dels mitjans de què es disposin. La llengua emprada anirà vinculada a aquells qui transmeten el missatge, del valor que li vulguin donar i depenent, alhora, a qui vulguin dirigir-se. Així podrem parlar de textos escrits en llatí i d'altres escrits en català o la llengua autòctona de la societat en qüestió, malgrat siguin més abundants els primers segons el període històric de que es tracti.

Com s'ha insinuat amb anterioritat quan estudiem una inscripció no ens podem quedar en la superfície, o en l'anàlisi diplomàtica del text, sinó que s'ha d'aprofundir en tant que el fet de pensar, elaborar i inserir un text comporta que hi hagi uns protagonistes. Seguint els treballs del professor V. García Lobo, ens trobem que els protagonistes són tres: l'autor o comendatari, que tant pot ésser una persona amb autoritat o una persona particular, amb una única intenció que seria transmetre un missatge publicitari ja sigui oficial com privat; el destinatari, caracteritzat per la multiplicat i la transcendència; per últim, el rogatori o autor material de la inscripció que tant podrà ésser un únic individu com un col·lectiu que es reparteix les feines de: confecció de l'esborrany, redacció completa del text, elecció i preparació del suport i l'execució i gravat definitiu del text en el camp epigràfic.

Alguns dels temes d'interès que ronden el món de l'epigrafia, en general, i de la inscripció, en concret, és la qüestió del context on neix la necessitat d'escriure aquests testimonis escrits. No pocs autors han vinculat el naixement de l'epigrafia amb el món religiós, per tal de fer conèixer als fidels el text bíblic, en altres àmbits religiosos, sense deixar mai de banda el caràcter comercial on la inscripció hi té una especial rellevància.

En l'estudi dels textos epigràfics també és convenient donar una classificació de les inscripcions, perquè sabent el tipus de text epigràfic que es treballa es pot obtenir alguna dada de la persona que ha pensat la inscripció o aquelles les quals seran els protagonistes. Tenint en compte l'època estudiada i depenent de l'estudiós consultat la classificació varia. Pel que fa a l'època antiga el Professor J.Mª Nolla dóna la següent classificació dels textos epigràfics: honorífiques, funeràries, votives, monumentals, acta publica i miliars. Pel que fa a època medieval, el Professor V.

García Lobo dóna la següent: en primer lloc distingeix entre inscripcions llibràries definides com les inscripcions que expressen un pensament humà, i les inscripcions diplomàtiques que serien la resta amb alguns elements característics com poden ser el verb i el complement del verb i l'autor o com ell l'anomena *intitulatio*; en segon lloc, en funció de les fórmules que apareixen en el text les classifica com: *invocationes, explanationes, hortationes, donationes, roborationes, consecrationes, monumenta, datationes, inventaria, mandata, epitaphia, suscriptiones*. Però, aquests dos estudiosos no són els únics que donen una classificació, per la seva banda el Professor R. Favreau les distingeix, segons siguin: epitafis, actes públiques o privades, commemoratives d'esdeveniments, principi o acabament d'obres arquitectòniques, litúrgiques, programes iconogràfics, dirigides al públic amb funció d'exhortació moral. Degut a l'ampli ventall de possibilitats alhora de classificar els textos exposats direm que per l'època clàssica la tipologia emprada és més o menys la mateixa per tots els autors i per època medieval i moderna, malgrat la nomenclatura sigui diferent en cada cas¹⁹, l'objecte estudiat i la finalitat última d'aquestes classificacions no varia, ja que en tots els casos es tracta de textos epigràfics de caràcter publicitari i perdurable en el temps, la definició de cadascuna d'elles dependrà de l'autor/a que les estudiï.

En definitiva, podem considerar la inscripció com a instrument alfabetitzador; com a eina catequística doctrinal; i amb una finalitat de propaganda política-religiosa molt clara. Segons els estudis del Professor V. García Lobo, les funcions de les inscripcions a època medieval van més enllà: actuen en substitució del document, com a expressió cultural i succedani del llibre. Afirmació en la que hi estic d'acord en part, ja que en època medieval el llibre va tenir una rellevant importància malgrat ser sobretot un objecte d'ostentació, malgrat compartir que la inscripció va significar per sobre de tot una forma d'expressió cultural.

¹⁹ Altres classificacions d'escripcions exposades: GIL GARCÍA, E. "Algunos apuntes sobre imágenes acompañadas de explicaciones epigráficas" a *Signo. Revista de Historia de La Cultura Escrita*, 4. Universidad de Alcalá, 1997, Pp. 97-106; "Reflexiones acerca de escrituras expuestas en espacios públicos y privados" a *Signo. Revista de Historia de la Cultura Escrita*, 2. Universidad de Alcalá, 1995, Pp. 171-190.

En línies generals podríem dir que la inscripció és un objecte escrit i com a tal un mitjà de comunicació. És portador de text i en conseqüència la seva funció és transmetre un missatge. Això comporta, com en tot sistema de comunicació, que hi hagi un autor i un destinatari. Entenent com a autor la persona que emet el missatge i el receptor o destinatari concret o col·lectiu com la persona que rep el missatge. En aquest sentit hem de parlar de professionals del mitjà de comunicació, ja que dona forma i materialitza el missatge.

Sens dubte la inscripció té una forta implicació i projecció social, en el sentit que té un contacte directe amb tota classe de públic a partir del missatge publicitari. Hem d'entendre com a públic tant a persones alfabetes, ja que tenen l'habilitat de saber llegir i escriure, com persones analfabetes, degut a què mitjançant un intermediari poden escoltar i dictar el text. En aquest sentit haurem de parlar de l'escriptura epigràfica com una escriptura de marcat caràcter social.

En un dels llibres més actuals de l'àmplia bibliografia del Professor A. Pretucci²⁰, es fa una crítica als estudis referents a les escriptures exposades per part de paleògrafs i dels propis epigrafistes, i alhora una crida per tal de recuperar l'estudi de tots aquells elements que fan de "la història de l'escriptura una disciplina especial".

²⁰ Pretucci, A. *Alfabetismo...*, Op. Cit., Pàg. 57.

L'ESCRITURA EN PEDRA

La curiositat és un dels elements que hem porta a fer-me tot un seguit de preguntes i intentar buscar respostes el més precises possibles. En un text del Dr. Jaume Marqués²¹ es deia que el claustre era un lloc de reflexió, per parar-se a pensar, per reunir-se. En aquesta forma particular d'entendre la funció d'un claustre tenia sentit la idea de què determinats personatges de la vida social de Girona s'enterressin en un lloc on les seves tombes poguessin ésser visitades i apreciades per tot aquell qui passegès pel lloc. Però quan s'observen altres claustres propers al de Girona, i per buscar més similituds el de la Catedral de Barcelona, ens trobem que ni de bon tros les parets i els terres d'aquests indrets estant tant coberts de sepultures com ho estan les de Girona. Encara que tinguéssim en compte el fet de les dimensions reduïdes del claustre de la Catedral de Girona, ni tant sols així s'hi pot trobar una explicació satisfactòria.

És ben sabut que en època medieval aquells ciutadans de classes benestants com poguessin ser els dels gremis més potents, els mercaders, els nobles, i els capellans entre d'altres, creaven aniversaris, beneficis i capelles per tal de poder disposar d'un lloc proper a un sant per tal d'ésser sebollit prop d'aquest. No cal dir, que en aquest període històric les supersticions i la preocupació pel més enllà eren fenòmens d'ampli abast social. Per aquest mateix motiu es fa més incompreensible que el nombre de sepultures fora de l'església catedralícia siguin tant abundants. En els primers temps, a principis de l'època medieval, dins el temple només s'hi podien enterrar personatges eclesiàstics, comtes i d'altres nobles, en tot cas personatges pertanyents a un sector alt de la noblesa. En aquest mateix període ser sebollit en el claustre d'un temple perdia importància ja que en definitiva es tractava d'estar a prop d'un sant o d'alguna reliquia que permetés al difunt apropar-se a Déu. En aquest mateix sentit, el fet d'ésser enterrat en un punt alt també tenia el seu interès per la seva proximitat amb el cel. Per contra ésser sebollit en el terra ja no del claustre sinó del pati d'aquest, es veia com el pitjor lloc, ja que en comptes d'estar a prop del cel i en conseqüència de Déu, s'estava més aprop de l'infern.

²¹ MARQUÉS, J. *Le cloître de la Cathédrale de Gerona*. Dalmau Carles Pla, Girona, 1963, Pàg.7.

Malgrat això, en un moment determinat s'obren aquests espais pel descans etern dels morts de la ciutat. Una de les possibles respostes estaria vinculada als atacs de pesta que va patir la ciutat en diverses ocasions i que fa necessari la recerca de nous espais. Aquesta no fa distincions i el nivell de mortaldat va pujant. Els llocs preferits per aquestes classes socials com serien les esglésies parroquials queden massa lluny i han de buscar alternatives com poden ser els convents dels ordes mendicants²²; segurament el nombre de morts va anar en augment provocant l'obertura de nous espais, "tan sols en casos especials s'autoritzen els enterraments als claustres o bé a l'interior dels temples; aleshores es posaven capes de calç sota les lloses sepulcral, per segellar les tombes i evitar contagis"²³.

Aquesta preocupació constant per la mort va planar llargament sobre la societat medieval i no serà cap excepció la societat gironina. En aquest context no és gens estrany que apareguin dibuixos, *graffitis*, escrits, que facin referència constant al món de la mort i del més enllà en les sepultures, lloses, parets, etc.

L'objectiu, doncs, d'aquesta investigació és mostrar i analitzar aquests comportaments dels gironins i els seus fruits que són els diversos testimonis gràfics. Són moltes les preguntes que una es pot formular davant els testimonis gràfics que es localitzen en el claustre de la Catedral de Girona. I són molts els treballs i camps d'estudi que es podrien tocar i es plantegen. Alguns d'ells ja els hem apuntat: el fet dels enterraments en el claustre deguts a la manca d'espai en cementiris o convents convencionals, els trasllats; l'alt nivell social dels que s'hi troben enterrats fa pensar que era un lloc d'enterrament privilegiat, malgrat alguns casos que portarien a estudis amb més profunditat, sobretot les diverses sepultures de dones; la col·locació de les sepultures, ben enlairades augmentant així la seva importància, en

²² Malgrat una part de la historiografia manté que els llocs preferits per les classes socials altes a l'hora de ser enterrats eren els monestirs benedictins o cistercencs i les comandes dels ordes militars. A partir del segle XIII optarien pels ordes mendicants: franciscans, clarises i dominicans pagant els drets parroquials: RIU, M. "La mort als darrers segles medievals" dins *Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans. La Forja dels Països Catalans segles XIII-XV*. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1996, Pp. 158-159.

²³ RIU, M. "La mort als darrers segles medievals", Op. Cit. Pp. 158-159.

conseqüència les que es trobarien situades en el pati serien aquelles a les quals se ni concedia menys. Però, jo crec que les sepultures del pati es deuen a trasllats originats en èpoques més actuals degut als canvis als quals ha estat sotmés el claustre, etc.

Com ja s'anirà comentant en aquestes pàgines s'apuntaran diverses línies d'investigació per estudis posteriors, que ens permetran conèixer en més profunditat l'actitud de la societat gironina, en definitiva dels gironins davant la mort a través dels testimonis gràfics localitzats al llarg i ample de la ciutat, no tant sols en el claustre i referits a tots els temps històrics.

* * *

En pensar en epigrafia a la ciutat de Girona, la primera imatge que ens ve a la ment són les inscripcions hebraiques del museu arqueològic de Sant Pere de Galligans, avui dia instal·lades al museu de cultura jueva del Call; i també la quantitat d'inscripcions que apareixen a la Catedral, ja sigui a fora del temple, dins o al claustre.

De fet, Girona, és una ciutat rica en testimonis exposats. En el casc antic trobem restes d'escriptures en qualsevol lloc. En un marc d'una porta, en l'arcada d'un edifici, al terra fent de llambordins, sota un monument, en edificis públics i privats, etc. Això, sense dubte, és un gran incentiu per a treballar aquests tipus de documents.

Aquest treball forma part d'un projecte més ampli que no només vol recopilar totes les inscripcions de Girona sinó establir uns criteris que li donin sentit a aquesta feina, a més de posar les bases per a posteriors treballs que tinguin un alt nivell d'utilitat. La idea seria poder arribar a fer un Corpus d'inscripcions tal i com s'ha fet en altres països com França i Alemanya. I fins i tot, els realitzats a Castella, per bé que aquests són parcials, ja que es limiten a un territori en concret: F. Gimeno Blay a València, Rosa Mª Gregori a la Vall d'Uixó, Mª José Rubio a Madrid, l'equip del Professor V. García Lobo pel que fa a Lleó, els Professors/a Marc Mayer, J. Velaza i Isabel Rodà a Barcelona, entre d'altres. En tot cas la unió de tots aquests treballs podria arribar a conformar un veritable *Corpus* epigràfic per la Península.

La metodologia utilitzada ha sorgit d'un acurat esquema de treball que ha consistit en delimitar l'àrea d'estudi, les inscripcions a treballar i el criteri de buidatge d'aquestes inscripcions. A partir de la recopilació del material s'ha anat configurant la resta: bibliografia, temes a tractar, normes de transcripció, models útils de fitxes, etc.

El fet de delimitar a un espai tant reduït la zona d'intervenció ha estat el fet que el claustre de la Catedral de Girona, és un espai molt ric en restes escripturàries que permet posar les bases per continuar treballant posteriorment en aquest tema. De fet en el propi claustre hi ha unes 169 sepultures, entre sarcòfags, lloses, pedres tombals, plaques commemoratives, etc., de les quals 169 tenien inscripcions. I dic tenien, perquè per motius diversos com la climatologia, el pas del temps, el trànsit constant de persones, la concentració massiva d'ocells, han provocat la degradació del lloc i en conseqüència dels testimonis escrits que s'han anat perdent progressivament.

En aquest treball no se recullen la totalitat de les inscripcions. Segons els criteris emprats s'aniran treballant en investigacions posteriors, que ens hauran de portar a l'estudi de les restes que es troben, dins la catedral, a la Façana dels Apòstols i totes aquelles que puguin anar sorgint al llarg de les recerques.

El treball respon a una metodologia molt concreta basada en la combinació de les dades extretes de fonts i/o restes materials, per una banda i, documentals, per l'altre. Especificant que per fonts i/o restes materials, s'ha d'entendre les que tenen finalitats funeràries i també totes aquelles que es poden localitzar en qualsevol indret del claustre, i que tenen una remarcada importància degut a que no deixen d'ésser testimonis escrits, *graffitis*, etc.

Així doncs, la combinació d'aquests dos tipus de fonts suposa dues línies d'investigació complementàries que donen una major profunditat al treball que es presenta.

Aquest es planteja en dos grans fases:

- Recopilació, localització i catalogació de les inscripcions. Que es trobarà especificat en unes rigoroses fitxes on es contemplaran tots els detalls més interessants de totes i cadascuna de les inscripcions presentades del claustre.

- Recerca documental. Basada en el buidatge d'alguns dels manuscrits de l'arxiu capitular que ens permeti documentar totes les dades vinculades a les inscripcions.

La unió d'aquests dos aspectes ens permet tenir una visió global d'una sèrie de fets esdevinguts en el passat dels personatges que es troben al claustre. En aquest sentit i ajudats per les diverses ciències històriogràfiques i d'altres d'igual aplicació, podem arribar a aquesta perspectiva global, la qual cosa ens porta a definir dos àmbits d'investigació:

Investigació pràctica. Caracteritzada per la localització del material epigràfic que en paraules d'Antonio Castillo Gómez, aquesta "localización de las inscripciones, a veces en lugares poco o nada accesibles a la vista, indica que las mismas no siempre se pueden interpretar como parte de un programa didáctico-pedagógico, sino más bien desde la instrumentalización de la escritura <<como una matriz de significados sociales, como un campo fundamental de producción simbólica>>. Símbolo o marca de prestigio que está muy relacionado con el aspecto gráfico de las inscripciones, el cual adscribe éstas a referentes culturales distintos"²⁴, i la catalogació, per tal de donar una sensació d'ordre i sentit a tot un conglomerat de documentació organitzada de tal manera que sigui més fàcil poder consultar qualsevol informació que es necessiti de qualsevol testimoni gràfic. Això comporta incloure un catàleg de fitxes i un sistema de les diferents localitzacions mitjançant plànols topogràfics per poder-nos situar o bé, plànols arquitectònics d'on es troben ubicades les diferents inscripcions, donant, en aquest cas, més importància a aquestes últimes i menys a la construcció del claustre²⁵.

Investigació teòrica. Caracteritzada per l'estudi i l'anàlisi de la documentació complementària, consistent en el buidatge bibliogràfic on es pugui trobar

²⁴ Castillo Gómez, A. *Escrituras y escribientes. Prácticas de la cultura escrita en una ciudad del renacimiento*. Gobierno de Gran Canarias, Fundación de Enseñanza Superior a Distancia, Las Palmas de Gran Canaria, 1997, Pàg. 79.

²⁵ L'ubicació de les incipcions i la construcció del claustre es poden vincular, ja que, l'aparició d'una inscripció traslladada ens pot donar compte d'obres en el claustre.

documentació que afecti directament el que de les inscripcions se'n desprèn, a més, del buidatge de diversos arxius tant eclesiàstics com municipals, notariais, etc.

* * *

Per a l'elaboració del catàleg d'inscripcions del Claustre de la Catedral de Girona va ser imprescindible dur a terme dos passos previs: la localització i la planimetria. En aquest treball no es pot concebre l'una sense l'altra ja que per si sols no tindrien massa valor.

Possiblement un dels problemes més evidents alhora de dibuixar el claustre és la seva irregularitat, cosa que sempre l'ha caracteritzat. Estem parlant d'un espai alçat sobre un turó la qual cosa implica per si sola una sèrie de dificultats que el fan diferent. Només observant la planta es pot intuir aquesta diversitat, ja que les quatre galeries de les quals consta aquest claustre són diferents les unes de les altres, pel que fa a dimensions, estructures i formes. Aquestes dificultats no tant sols es detecten a l'hora de localitzar les inscripcions, les quals queden disperses per qualsevol espai ja sigui al subsòl de les galeries, a les parets, dins del patia les parets d'aquest, en capelles, dins d'altres construccions decorades amb arcs, etc., dificultant al mateix temps l'elaboració del plànol.

Quan observem el plànol consistent en una planta i quatre alçats que corresponen a les galeries hem de tenir present que la seva finalitat en cap cas és la de presentar aquest recinte arquitectònicament, sinó que ens ha de servir d'ajuda, de complement a la inscripció. Aquesta és la mateixa utilitat que s'ha li ha donat a la fotografia i al calc. Per tant, tenint en compte, aquest element s'ha de matisar que, si bé el plànol es presenta a escala 1:100, les mides en tots els casos no corresponen a la realitat encara que s'hi ajusten molt. Tant en la planta com en els alçats no hi apareixen tots els elements arquitectònics, només s'han dibuixat aquells que eren imprescindibles per la comprensió de la localització d'algun testimoni escrit i sempre en la mesura de les nostres possibilitats. La col·locació de les tombes a l'igual que les seves mides, tal com s'ha dit més a dalt, poden variar en relació a l'original però sempre que no distorsionin la realitat del lloc.

Pel que fa a la numeració que apareix en la planta del claustre només fa referència als testimonis gràfics que es presenten en aquest projecte, tal i com indica la llegenda que l'acompanya. La resta de testimonis, com ja s'ha esmentat, seran estudiats en posteriors investigacions sempre i quan el seu estat de conservació ho permeti, amb la qual cosa s'haurà d'adaptar la numeració aquí presentada amb la nova situació d'ampliació del *Corpus* epigràfic.

* * *

El fet que l'escriptura sigui un dels elements principals de comunicació entre els homes i les dones de tots els temps és indiscutible. Al llarg de tots els segles i, en definitiva, de tots els períodes històrics, l'escriptura, en totes les seves variants, ha marcat i donat pautes del comportament humà. A través d'ella historiadors i historiadores han estudiat les societats humanes, els fets més transcendents de la història de la humanitat, actituds davant de determinats esdeveniments socials, culturals, polítics, etc. En últim terme les actituds davant la vida i davant la mort.

És per aquest motiu que en un treball d'investigació com el que es presenta en aquestes pàgines, dedicat especialment a l'estudi de la societat gironina a través de les restes escripturàries conservades a la ciutat, fa impossible no dedicar un apartat a l'escriptura: al tipus d'escriptura que volien els ciutadans i les ciutadanes de Girona en el passat que s'utilitzés pels seus darrers missatges.

Però si bé com hem dit s'hauria de dedicar un capítol o una part del treball a l'estudi de l'evolució, desenvolupament, característiques i tot el que fa referència al tipus d'escriptura dels testimonis presentats, en aquest projecte no és un dels objectius plantejats sinó que ho serà més endavant, un cop realitzat el catàleg complet de totes les inscripcions de la ciutat. Aleshores serà el moment d'analitzar les diferents manifestacions gràfiques dels tallers epigràfics de la ciutat de Girona i plantejar-se també tot un conjunt de qüestions teòriques com serien: l'evolució de l'epigrafia al llarg de la seva història i en concret la seva evolució al territori espanyol, proposar un concepte vàlid per definir la disciplina que s'ha d'ocupar d'aquest tipus de documentació, marcar les vinculacions que hi ha entre l'epigrafia i altres disciplines que intenten analitzar les societats del passat a partir de les seves restes

gràfiques -història de la cultura escrita i de les mentalitats -, recollir l'amplia bibliografia que un ha de tenir en compte alhora de dur a terme treballs dedicats a l'estudi de les escriptures exposades, etc.

En aquest treball no tant sols s'ha tingut que localitzar i transcriure les restes gràfiques que es troben a la ciutat de Girona, en aquest cas concret, al claustre de la Catedral de Girona, sinó que a més s'ha tingut que localitzar i treballar la bibliografia que hi ha al respecte, les normes de transcripció a utilitzar, la metodologia a seguir, les línies d'investigació obertes en aquest camp, les pautes proposades, els temes a tractar.

Així doncs, malgrat no poder dedicar-li tot l'espai que una desitjaria a l'estudi dels diferents tipus d'escriptura que apareixen en el Claustre de la Catedral, estudiar en profunditat les seves característiques, etc., si que farem una anàlisi general dels trets més característics dels diferents tipus escripturaris que hi apareixen.

Podem dir que en el claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona ens trobem amb els següents grups d'escriptures fortament vinculats amb el període cronològic en què varen ser creades: escriptura capital, escriptura carolina, escriptura gòtica, escriptura humanística majúscula.

Cada un d'aquests tipus escripturaris sorgeixen en un moment concret de la història de la societat que es tracta i es caracteritzen per determinats esdeveniments socials que provoquen que s'originin. Així podem dir en línies generals que l'escriptura carolina sorgeix vinculada a la reforma que pretenia unificar l'escriptura llatina durant l'època carolingia. En l'obra referent a l'escriptura de les terres gironines elaborada per Mª Josepa Arnall i Josep Mª Pons Guri²⁶, els autors sostenen que "a partir del segle X, (...) podem observar magnífics exemplars en lletra carolina, procedents dels escriptors monàstics i especialment de la Seu catedralícia de Girona. La intensa activitat que es dugué a terme a l'escriptori catedralici gironí (...) es reflecteix en la riquesa de peces conservades que han arribat fins a nosaltres." Si bé és certa la importància que va tenir l'escriptori catedralici en la realització de còdexs i documents s'ha de precisar que les

²⁶ ARNALL JUAN, M^a.J.; PONS GURI, J. M^a. *L'escriptura a les terres gironines: segles IX-XVIII*. Diputació de Girona, Girona, 2 vols., Pp. 30-41.

inscripcions que es poden veure en el claustre de la Catedral i que empran l'escriptura carolina no van ser treballades en aquest taller encara que és possible que el text hagués estat elaborat per un dels escrivans d'aquest escriptori.

En línies generals podem caracteritzar l'escriptura carolina²⁷ del Claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona a partir de la inscripció nº LXX presentada en el *Corpus* que segueix aquestes pàgines.

És a partir del segle XII quan l'escriptura carolina assumeix el seu moment de plenitud. A partir d'aleshores es veu afectada per un seguit d'elements externs que provoquen la seva devellada i posterior desaparició. Un d'aquests fenòmens és l'aparició de l'escriptura gòtica. El pas d'un tipus a l'altre és de forma gradual cosa que provoca tipus intermitjos d'escriptura entre l'una i l'altra, que ha portat a importants debats sobre la seva terminologia i caracterització d'aquests grups per part d'historiadors.

Però el que ens interessa a nosaltres són les característiques d'aquest nou tipus d'escriptura que sorgeix en plena època medieval i que s'anomena gòtica²⁸ i que podem caracteritzar a partir de la inscripció nº XX del *Corpus*.

²⁷ Generalment l'escriptura carolina sens presenta com una escriptura enormement regular i rodona, molt equilibrada de mòdul, on tot l'alfabet és minúscul amb excepció de la *n* que durant un període de temps és majúscula. Les lletres apareixen separades les unes de les altres, igual que les paraules. Els nexes més significatius són els grups de lletres *-ct-*, *-st-*, que es mantindran en l'escriptura gòtica i humanística.

²⁸ Un dels seus trets principals és el trencament de les línies rectes, molt amplia entre els traços gruixuts i prims. Hi ha un seguit de lletres que destaquen pel seu traç i que provoquen que se la pugui diferenciar d'altres tipus d'escriptura, algunes d'elles, degut als seus traços provoquen confusió amb d'altres, com són: la *c* i la *t*, la *n* amb la *u* i la *v*, i la *b* i la *v*. Les més característiques serien la *r* davant d'altres lletres com la *b*, *d*, *g* o *p*; la *s* a final de paraula i majúscula; la *z* i la *g*. Altres lletres apareixen juntes formant grups de lletres: *bo*, *be*, *do*, *oc*. Les abreviatures més freqüents són: *et*, *st*, *ct* i *que*. També s'han de tenir presents algunes de les lletres, ja siguin vocals com consonants, que degut a la seva execució tenen un tret específic que fa que sigui especial: la *a* té tendència a aparèixer amb una mena de barret obert; la *b* apareix amb un sistema de traç gruixut i amb una asta ascendent que es pot confondre amb

Quan es parla de la lletra gòtica caldria tenir en compte altres aspectes que s'originen al seu voltant: la multiplicitat de formes que pot adquirir degut al llarg període cronològic que avarca, les influències que adquireix d'altres zones i els canvis que sorgeixen en aquesta època - l'ampliació de les classes socials que opten a l'ús de l'escriptura passant a ser aquesta, una pràctica emprada tant per eclesiàstics com per laics; la influència de les universitats; etc.

A partir "del primer quart del segle XV, apareix un moviment escriptuari – la lletra humanística - adreçat a la recerca de noves formes gràfiques, que féu sentir la seva influència en la documentació catalana, malgrat que caldrà esperar fins a mitjan segle per a la seva introducció definitiva."²⁹ S'ha de tenir en compte però, que durant un llarg període de temps tant l'escriptura gòtica com la humanística varen coexistir fins a mitjan segle XVI.

Algunes de les característiques de la lletra humanística són la seva inclinació a la dreta, la claredat i regularitat en el traç, la unió constant de lletres dins un mateix mot que provoca enllaços sobretot en les astes descendents de les lletres *p*, *q*, etc., tal i com es pot apreciar en la inscripció nº XXXIX del *Corpus*.

Si bé aquestes són algunes de les característiques més generals de les escriptures que es presenten en la present col·lecció d'escriptures exposades del claustre de la Catedral de Girona, s'ha d'incidir en la idea que caldria un estudi al detall de les característiques que es produeixen en cada una de les presents inscripcions. El fet que les característiques presentades siguin les més habituals en

la *v*; la *c* accentua el seu tancament comportant que es pugui confondre amb la *t*; la *d* pot tenir forma recte o mantenir la forma uncial; la *i* apareix amb la seva doble vessat de *i* curta o bé llarga, tant l'una, com l'altra tenen molt marcat l'angle de la gòtica i poden portar una línia sobreposada o signe diacrític; la *g* és la típica *g* catalana en forma de vuit sense tancar; la *r* pot ser recta o corba, aquesta sol aparèixer a final de paraula o amb una altra lletra corba com pot ser la *p* o la *g*; la *s* pot aparèixer en la seva forma recta o en la forma de sigma utilitzada a final de paraula; la *t* tendeix a anar cap a la dreta en comptes de cap a l'esquerra, possibilitant la confusió amb una *c* o bé una *r*; la *u* es pot confondre en la seva forma inicial amb una *v* o *b*; la *z* és una lletra molt típica de la gòtica degut a la seva similitud amb un tres, etc.

²⁹ ARNALL JUAN, Mª J.; PONS GURI, J.M^a. Op. Cit. Pàg. 38.

l'execució de manuscrits i altres documents paral·lels a l'època que s'elaboren aquestes inscripcions no significa que siguin aquestes les característiques que predominen en aquest tipus d'escrit. S'ha de tenir en compte que el mètode d'execució i la finalitat per les quals es conceben fan que aquests testimonis gràfics s'hagin d'examinar amb més deteniment.

Malgrat tot, la seva anàlisi no hauria de ser diferent al que es du a terme quan s'analitza un còdex, manuscrit, etc., ja que una inscripció no deixa de ser un testimoni escrit emmarcat dins els corrents d'execució i elaboració de qualsevol altre testimoni gràfic dut a terme en el mateix període històric.

* * *

Donada la funció del claustre dins del temple la majoria d'inscripcions són de tipus funerari, exceptuant-ne alguna que és commemorativa d'algun esdeveniment o bé, que fa referència als Sants o a l'Església captant l'atenció dels fidels. La tipologia de les inscripcions es troba especificada en el *Corpus* inserit al final del treball. Per tant, ens basarem amb les pràctiques i produccions escrites destinades a fer perdurable la memòria del difunt. És a dir, farem referència a un conjunt de 107 testimonis epigràfics, la funció d'aquest tipus d'inscripció estarà basada en la idea que són escriptures que aniran exposades en un determinat lloc per tal de ser observades per un lector-receptor qualsevol. Aquestes, en la seva gran majoria es troben inserides, gravades sobre pedra i destinades a ser llegides en forma pública.

S'ha de considerar a l'hora de treballar amb aquests testimonis gràfics que alguns s'hi troben incorporats al claustre per pur atzar, traslladats com a conseqüència d'obres realitzades a l'interior del temple provocat pel seu constant creixement en determinats períodes històrics. D'altres vegades no es tractava del trasllat sinó de troballes fetes en algun indret de la ciutat i que per motius diversos de conservació les col·locaven en el claustre de la Catedral juntament amb les ja existents. Aquest és el cas de la inscripció d'època Alt Imperial que es va trobar en unes excavacions realitzades davant la Plaça dels Apòstols, més tard va ser traslladada a la galeria nord del claustre trencant l'harmonia tipològica i cronològica de les altres inscripcions existents, provocant confusió a l'hora de ser estudiada ja

que el context pel qual va ser pensada i creada no hi era en el nou espai d'ubicació. Això comporta que només es puguin formular especulacions a l'entorn de la inscripció i que tan sols sigui apreciada com un monument més. Un cas semblant seria el de les lloses sepulcral·s inserides en el pati del claustre ja que, a banda del fet de conservar la llosa estant situades de qualsevol forma sense un criteri preestablert, en tots els sentits, no existeix un programa gràfic unitari.

Altres causes de la col·locació de sepultures en el claustre és el reaprofitament de la pedra de la mateixa obra de la Catedral o d'alguns altres temples, sobretot en els moments en els quals era més difícil obtenir. Tal i com s'ha comentat amb anterioritat, la societat gironina, va patir diverses vegades les conseqüències de la pesta, això va provocar que en moments de gran necessitat de lloses es reutilitzessin les ja existents. Però també és van fer servir les lloses d'algunes sepultures per a la construcció o reconstrucció del claustre. En una de les parets interiors del pati s'hi troba inserit al bell mig del parament de la paret interior sud una que porta una inscripció funerària. Això faria pensar que s'hi troba des del moment de construcció del pati o emprada en un moment de reforma del temple. De totes formes és una inscripció a tenir en compte tant pel valor escripturari com pel seu valor com a element per la datació de la construcció del pati del temple encara que la seva cronologia ja ha estat establerta³⁰.

A banda de la col·locació de les sepultures i en conseqüència de les inscripcions també s'ha de tenir molt present la classe social dels individus enterrats que s'hi troben, ja fossin laics com eclesiàstics. El que és evident pel que s'ha anat descobrint al llarg del temps és que aquests llocs de culte estaven reservats majoritàriament a les classes altes eclesiàstiques i a l'alta noblesa. En aquest cas ens trobem amb eclesiàstics i laics de diferents grups socials, ja que hi ha fins i tot una tomba comuna d'eclesiàstics³¹, i també és important el fet de trobar tombes de

³⁰ Entre d'altres el Dr. Marques, J. *Le Cloître de la ...*, Op. Cit. Pp. 9-10.

³¹ Potser de membres del Capítol Catedralici.

dones. La gran majoria d'elles de classe social alta, en alguns casos enterrades amb la seva família i en un cas es tracta d'una dona enterrada amb la seva donzella³².

A l'hora de parlar de les característiques de les inscripcions hem de tenir en compte: si la inscripció ha estat gravada o esgrafiada, si s'ha fet servir un punxó, burí o cicell, si l'escriptura és majúscula imitant l'escriptura capital d'èpoques precedents o si bé és minúscula, d'èpoques posteriors, i que es tracti de lletres gòtiques. La data de les inscripcions, a diferència d'altres treballs no tindrà una limitació cronològica estricta ben al contrari; hi comentarem inscripcions tant d'època medieval, moderna com contemporània, inclosa l'esmentada d'època Alt Imperial. Aquesta varietat cronològica és deguda a diversos motius. Un d'ells és el que ens permet veure com el claustre va ser utilitzat com a cementiri. Però no només això, algunes de les sepultures hi són producte de trasllats, tal i com ja s'ha comentat, provocats per obres als diferents indrets de la fàbrica de la Catedral. Això ens permet reconstruir l'evolució del temple i el seu creixement. També, s'ha de tenir molt present, per no caure en errors alhora de datar les inscripcions, que la cronologia que s'emprarà per datar-les serà la del traspàs de l'individu sebollit, per tant, no serà aquesta la data de construcció del sarcòfag o de l'objecte en el qual estigui inserida la inscripció sinó que serà la, que s'ha comentat, de traspàs de l'individu en qüestió.

L'elaboració del catàleg tipològic de les inscripcions ens ha permès veure que en el 98% dels casos es tracta d'epitafis. La majoria d'autors coincideixen en dir que aquest tipus de textos són els més abundants en tots els temps, si bé en cada època tenen un valor diferent, i depenen del concepte de religiositat i de la mentalitat que tingui la societat davant la mort, que sens dubte és un dels grans temes de preocupació humana universal. Si bé podem dir que aquests textos són diferents en època romana que en època medieval i moderna, el fet de tenir un sol exemple d'època antiga i molts més d'èpoques posteriors, ens porta a no extreure'n unes conclusions globals. Però si que podem apuntar quin és l'esquema més freqüent en les inscripcions funeràries trobades en el claustre. Podríem dir que és un model molt semblant d'unes a les altres: comencen per la fórmula *hic iacet*, el nom del difunt, el

³² NONÓ, B. "Trencant el silenci de la mort: una aproximació a les inscripcions del Claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona" dins *Revista de Girona* (en premsa), text manuscrit, pàg 5.

seu càrrec dins l'església o la seva posició en la societat, recordatori del que ha fet pel temple on és enterrat (normalment creen aniversaris), la data de traspàs o enterrament, i per últim, una clàusula de tancament que normalment es repeteix *requiescat in pace. Amen*. Sempre poden haver-hi variacions, no són un calc unes de les altres, però malgrat petites variacions totes tenen una estructura similar. En tot cas, el que fan aquestes formules és recordar-nos la litúrgia dels difunts. En aquest sentit els passatges de diversos llibres de la Bíblia³³ -el dels Tesalonicencs, l'Apocalipsi, els Macabeus, etc.- són reveladors, ja que ens ajuden a comprendre el significat dels textos epigràfics destinats als difunts. Així doncs, els textos referits a l'Eucaristia expressen que la mort de Jesús és font de vida per a tots els homes:

<<Llavors vaig sentir una veu que deia des del cel:

-“Feliços els qui des d'ara moren en el Senyor! Sí, diu l'Esperit, que reposin del seu esforç, perquè les seves obres els acompanyen”.>>

(Ap, 14, 13)

<<Jo sóc el pa viu que ha baixat del cel. Qui menja aquest pa, viurà per sempre. I el pa que jo donaré és la meva carn per a la vida del món.

Llavors els jueus es posaren a discutir entre ells. Deien:

-Com pot donar-nos aquest, la seva carn per a menjar?

Jesús els respongué:

-Us ho ben asseguro: si no mengeu la carn del Fill de l'home i no beveu la seva sang, no teniu vida en vosaltres. Qui menja la meva carn i beu la meva sang, té vida eterna, i jo el ressuscitaré el darrer dia. La meva carn és veritable menjar i la meva sang és veritable beguda.>>

(Jn 6, 51-55)

En alguns casos apareixen dibuixos esgrafiats d'àngels tocant la trompeta. Aquesta idea dels àngels tocant la trompeta del judici apareix en el Nou Testament -Apocalipsi (8-9)- representant la vinguda del Fill de Déu damunt dels núvols:

³³ *La Sagrada Bíblia*. Associació Bíblica de Catalunya, Editorial Claret, Societats Bíbliques Unides, Barcelona, 1993.

<<Després vaig veure que els set àngels que estan sempre davant Déu, rebien set trompetes.

Llavors va venir un altre àngel amb un braser d'or i es va posar vora l'altar. Li donaren perfums d'encens a mans plenes, perquè els oferís, amb les plegàries de tot el poble sant a l'altar d'or que hi ha davant el tron. I el fum de l'encens junt amb les plegàries del poble sant, va pujar de mans de l'àngel fins a la presència de Déu. Després l'àngel va omplir el braser amb foc de l'altar i l'abocà a la terra, i van esclatar-hi tronades i llamps, i un terratrèmol.

Aleshores els set àngels que tenien les set trompetes van preparar-se per a tocar .>>

(Ap. 8, 2-6)

Aquestes imatges es relacionen amb el moment de la resurrecció, els homes es desperten d'un somni profund, -imatge de la mort-, per trobar-se amb Crist, entre el cel i la terra, per anar amb el Senyor, vencedor del mal i de la mort. Així doncs, en el moment de la resurrecció l'home es troba en una relació personal amb Jesús, representant la plenitud de la vida:

<<Germans, volem que sapiguen què serà dels qui han mort³⁴, perquè no us entristiu com fan els altres, els qui no tenen esperança. Tal com creiem que Jesús morí i ressuscità, també creiem que Déu s'endurà amb Jesús els qui han mort en ell. (Déu s'endurà per Jesús i amb ell els qui han mort) D'acord amb l'ensenyament del Senyor, us diem que nosaltres, si encara quedàvem amb vida quan ell vindrà, no passarem pas al davant dels qui hauran mort; perquè a un senyal de comandament, al crit d'un arcàngel i al so de la trompeta de Déu, el Senyor mateix baixarà del cel, i els qui han mort en Crist ressuscitaran primer. Llavors els qui de nosaltres quedem amb vida³⁵ serem enduts juntament amb ells en els núvols, i pels aires anirem a l'encontre del Senyor. I Així estarem amb Ell per sempre. Consoleu-vos, doncs, els uns amb els altres amb aquests ensenyaments.>>

(Tes 4, 13-18)

<<Marta digué a Jesús:

-Senyor, si haguessis estat aquí no s'hauria mort el meu germà. Però, fins i tot ara, jo sé que Déu et concedirà tot el que li demanis.

³⁴ O bé "dels qui estant dormint".

³⁵ O bé "llavors nosaltres, els qui quedem amb vida".

Jesús li diu:

-El teu germà ressuscitarà.

Marta li respon:

-Ja sé que ressuscitarà en el moment de la resurrecció, el darrer dia.

Li diu Jesús:

-Jo sóc la resurrecció i la vida. Qui creu en mi, encara que mori, viurà; i tot aquell qui viu i creu en mi, no morirà mai més. Ho creus, això?

Ella li respon:

-Sí, Senyor: jo crec que tu ets el Messies, el Fill de Déu, el qui havia de venir al món.>>

(Jn 11, 21-27)

El fet que en molts casos apareguin en les inscripcions dels difunts els aniversaris creats, donacions, etc. és una forma de redempció dels pecats:

<<Judes va fer una col·lecta entre tots i cadascun dels seus homes i va recollir dues mil monedes de plata, que envià a Jerusalem per oferir un sacrifici pel pecat. Un gest bell i noble, inspirat en el pensament de la resurrecció. En efecte, si no hagués esperat que els caiguts en la batalla un dia ressuscitarien, hauria estat superflu i ridícul de pregar pels difunts. Judes pensava, a més, que els qui han mort piadosament tenen reservada una magnífica recompensa. Pensament sant i piadós! Per això va fer el sacrifici d'expiació pels morts, perquè fossin alliberats del pecat.>>

(2Mac 12, 43-46)

"Tots els qui el meu Pare em dóna vindran a mi, i jo no trauré pas fora ningú que vingui a mi, perquè no he baixat del cel per fer la meva voluntat, sinó la voluntat del qui m'ha enviat. I la voluntat del qui m'ha enviat és aquesta: que jo no perdi res d'allò que ell m'ha donat, sinó que ho ressusciti el darrer dia. Perquè aquesta és la voluntat del meu Pare: que tots els qui veuen el Fill i creuen en ell, tinguin vida eterna. I jo els ressuscitaré el darrer dia."

(Jn 6, 37-40)

Així doncs, el fet que totes aquestes inscripcions tinguin una estructura similar ens porta a preguntar-nos o llençar la hipòtesi de si seria possible que totes aquelles d'una mateixa època sortissin d'un mateix taller lapidari. Si bé podem apuntar aquesta possibilitat encara no la podem confirmar perquè aquest no era un dels

objectius d'aquest treball. Queda, així, per posteriors estudis el buidatge sistemàtic de la documentació conservada als arxius Capitular i Diocesà per tal de poder comprovar, si es conserven les minutes d'aquests encàrrecs.

Ampli és el ventall de temes oberts i plantejats que esperen una resposta però hem de tenir present que aquest treball només pretén posar les bases per a posteriors projectes, a més, de confeccionar el catàleg i fer una primera aproximació al *Corpus* epigràfic de la Seu de Girona. S'han de provar moltes de les idees, preocupacions, etc. que han anat sorgint en els últims temps sobre aquesta temàtica. En primer lloc s'hauria de recopilar com va dir Favreau tota la bibliografia existent, ja que el fet de què hi hagi bastants treballs publicats, però totalment dispersos no ajuda a un aprofundiment dels treballs d'investigació. També seria interessant establir unes normes de transcripció unitàries per a tot tipus d'inscripcions, almenys medievals i modernes, malgrat la gran majoria d'investigadors tenen presents les normes del CIL, encara que a l'hora d'aplicar-les, els criteris ja no són tant clars.

Altres aspectes que s'han de tenir en compte a l'hora d'analitzar els textos epigràfics són els nexes i les abreviatures. No només s'han de tenir en compte des d'un punt de vista paleogràfic o d'anàlisi filològica i d'evolució de l'escriptura de l'època, sinó que també s'ha de valorar des d'un punt de vista social. Ja que el fet que els textos estiguin quasi fosilitzats comporta que el nombre de persones que podien llegir el text es reduïa considerablement, i si tenim en compte el fet que la funció principal de les inscripcions és la seva publicitat i utilitat com a mitjà de comunicació s'ha de plantejar una sèrie de qüestions al voltant d'aquesta idea.

Per tal de concloure aquest projecte i presentar el *Corpus* que tot seguit s'acompanya seria interessant respondre algunes qüestions, tesis, plantejaments que han anat sorgint al llarg del treball i que no han estat resolts/es:

1. En la primera part del treball s'ha pogut observar l'extensa bibliografia que hi ha respecte a les restes epigràfiques al llarg del territori espanyol. Amb això el que s'ha pretès demostrar i, al meu parer crec que s'aconsegueix, és presentar l'ampli volum de documentació bibliogràfica, documental i restes materials que es poden trobar a l'entorn de l'epigrafia, les inscripcions o l'escriptura exposada, etc., i la poca connexió establerta entre ella. És a dir, es poden localitzar catàlegs parcials

d'inscripcions epigràfiques conegudes arreu del territori espanyol i treballs d'anàlisi d'aquestes mateixes en les diferents àrees en les que poden ser útils aquests tipus de documentació:

- estudi de l'evolució de la llengua llatina
- el naixement de la llengua catalana
- estudi de la toponímia
- estudis referents a les famílies a partir dels escuts d'armes
- estudis sobre les diferències socials
- actituds dels homes i les dones del passat davant determinat esdeveniments de rellevant interès social, cultural i polític: la mort, formes de comunicació dels estaments de poder amb el poble, enfrontaments bèl·lics, etc.

2. Un altre punt que s'ha tractat ha estat la intenció de definir l'epigrafia ja sigui com una ciència auxiliar de la història ja sigui com una ciència al marge d'ella, amb característiques i trets que fan que se l'hagi de tenir en compte per ella mateixa. De fet com en d'altres qüestions, la majoria d'estudiosos, historiadors/es i investigadors/es que s'han servit de l'epigrafia han intentat donar-li una definició que pogués ubicar en el sí dels seus treballs o si més no que justificués la seva utilització. En la meua forma d'entendre l'epigrafia crec que ens trobem davant una disciplina amb moltes possibilitats al marge de la definició que li donem. Crec que els seus àmbits d'estudi són nombrosos i permeten intercanviar informació d'altres disciplines convertint els seus treballs en veritables objectes d'estudi. Com s'ha exposat en l'apartat anterior ens obra pars a un gran nombre de camps per treballar i estudiar l'evolució de les societats del passat. Per tant, considero que seria prudent dotar l'epigrafia d'una base sòlida per poder establir criteris en què fomentar els estudis que a partir de la seva documentació es poden tractar.

3. Personalment considero les afirmacions del Professor V. Garcia Lobo molt encertades quan diu que hi hauria d'haver una àrea que agrupés totes les disciplines que tracten els diversos aspectes de l'escriptura. A partir d'aquesta àrea d'estudi que ell anomena "àrea de les Ciències de l'Espectura i dels Objectes escrits"³⁶ se'ns permet estudiar les societats en les formes i els àmbits que més ens interessin. A partir de les restes gràfiques creades per les diferents cultures podem plantejar-nos

³⁶ GARCIA, V. *Los medios de comunicación...*, Op. Cit. Pàg. 45.

temes d'interès social, cultural i fins i tot polític; d'actituds de l'home i la dona a través del que han escrit. Al respecte, avui en dia, hi ha estudis molt interessants duts a terme per historiadors que estant creant escola en el que seria l'àmbit de la cultura escrita i d'altres historiadors que estant obrint-se camí. Algunes de les seves obres s'han anat apuntant en aquest treball, malgrat la bibliografia està creixent dia a dia. Alguns exemples del que s'està dient serien els següents treballs: Prof. F.M.Gimeno Blay, <<"[...] E féu vot de ell scriure lo seu nom en les portes de la ciutat" Mensajes en catalán en las filacterias de la pintura Bajomedieval>>³⁷; Prof. A. Castillo Gomez <<"Hablen Cartas y callen barbas". Escritura y sociedad en el Siglo de Oro>>³⁸, etc.

4. Si bé el que s'ha dit fins el moment són algunes de les qüestions que s'han plantejat al llarg d'aquest projecte i que si bé es pot donar una opinió personal i anotar algunes reflexions, continuarà essent un punt de discussió obert. Però el que més interessa possiblement en aquest treball és el que realment se'n pot extreure d'ell. Des del meu punt de vista crec que els textos escrits que es presenten al final d'aquestes pàgines són un tipus de documentació com la que es pot trobar a qualsevol arxiu. A partir d'aquests documents gràfics podem treure informació referent a l'ofici dels homes i les dones que es troben enterrats en el claustre.

- Ens queda clar que en un gran nombre d'ells estaven dedicats a la vida eclesiàstica, però també ens parlen d'organistes, tresorers, *caput scholae*, professors, etc. També podríem aprofundir en les relacions familiars ja que cada una de les tombes va acompanyada de l'escut d'armes de la família a la qual pertany; hi ha enterraments conjunts d'oncles, nebots, germans, etc.
- Com ja s'ha comentat amb anterioritat seria interessant aprofundir en els enterraments de les dones que s'hi troben, queda clar que la família d'Elionor de Cabrera va fer una gran donatiu a l'església catedralícia perquè hi fos enterrada,

³⁷ GIMENO BLAY, F.M. <<"[...] E féu vot de ell scriure lo seu nom en les portes de la ciutat" Mensajes en catalán en las filacterias de la pintura Bajomedieval>> dins <<Visibile parlare>> *Le scritte esposte nei volgari italiani dal medioevo al rinascimento*. Ed. Scientifiche Italiane, Nàpols, 1997, Pp. 101-139.

³⁸ CASTILLO GOMEZ, A. <<"Hablen Cartas y callen barbas". *Escritura y sociedad en el Siglo de Oro*>> dins *Historiar*, 4. Barcelona, 2000, Pp. 116-127.

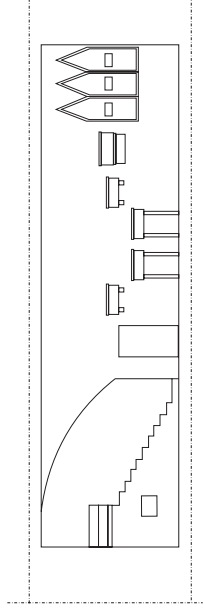
prova d'això és la capella que creen, el donatiu en moneda, l'escut familiar que apareix al damunt de la capella, etc. En tot cas amb el seu testament es podrien completar més detalls de la concessió d'aquest espai pel seu enterrament.

- Un altre aspecte a tractar seria la utilització del llatí en totes les inscripcions exceptuant-ne un parell una de les quals és de principis del segle XX. Així doncs, veiem que el llatí és emprat si més no en el ritual de la mort fins a dates molt avançades. Caldria veure, però, l'evolució o els canvis que es produeixen amb el llatí d'època antiga, ja que, tal i com es marca en algunes de les inscripcions el llatí està tant catalanitzat que ens obliga a parlar de llatí medieval.
- En altres casos el que ens interessa és el que diu el text en general, un exemple prou interessant seria la inscripció nº 46 quan diu "causam piam pro puellis de Gerunde maritandis". Això ens demostra que les dades que en podem extreure són similars a les dades que es poden treure de qualsevol altre tipus de document, etc.

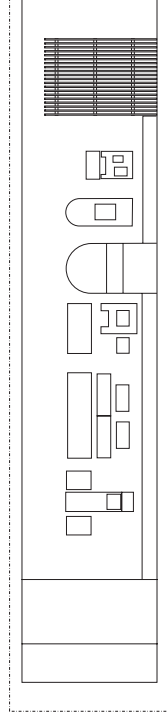
5. Amb tot, cal dir que l'objectiu d'aquest treball no és l'estudi de tots aquests testimonis documentals al detall sinó posar les bases per poder, en propers treballs, aprofundir amb tot el que s'ha apuntat en aquest últim apartat per poder ara ja si, complir amb l'objectiu d'aquest projecte que seria l'estudi de la societat gironina a través de les seves restes materials complementades amb la documentació arxivística que avui dia es pugui conservar com serien sobretot els testaments.

A N N E X

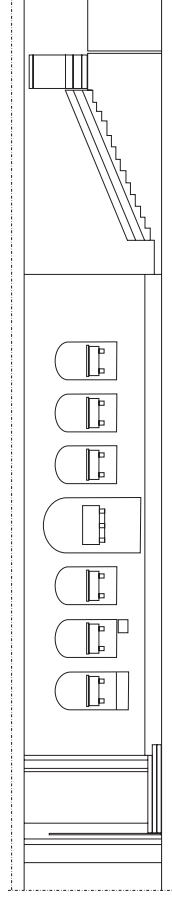
ALÇATS CLAUSTRE CATEDRAL DE GIRONA

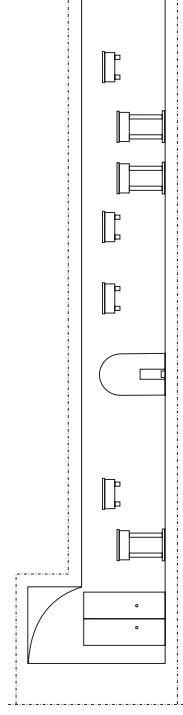
ALÇATS SECCIÓ EST

ALÇATS SECCIÓ SUD

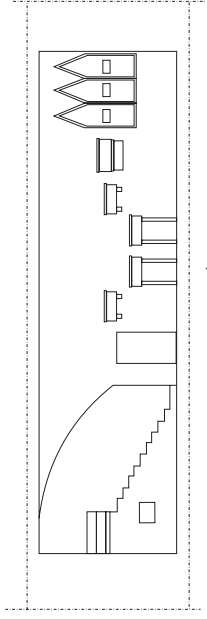

ALÇATS SECCIÓ OEST

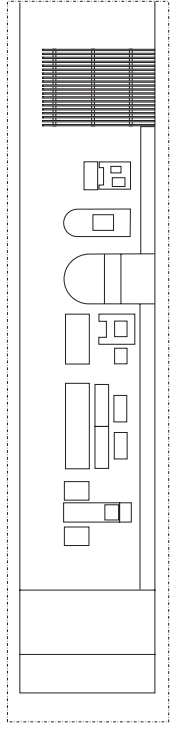

ALÇATS SECCIÓ NORD

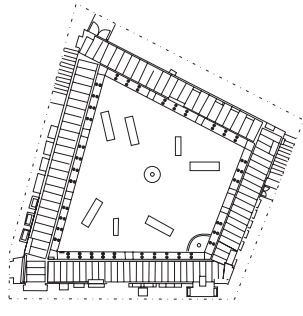
ALÇATS CLAUSTRE CATEDRAL DE GIRONA

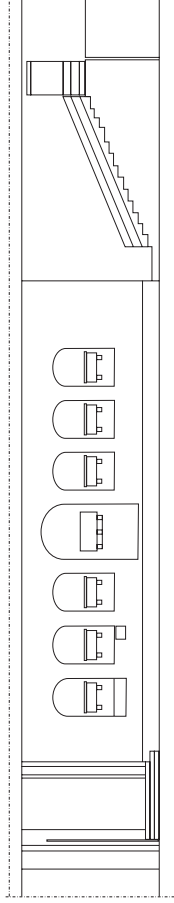
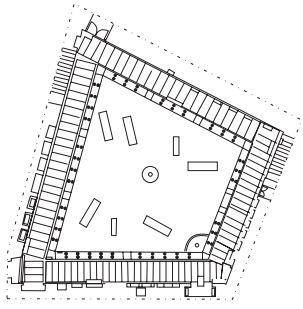
ALÇATS SECCIÓ EST

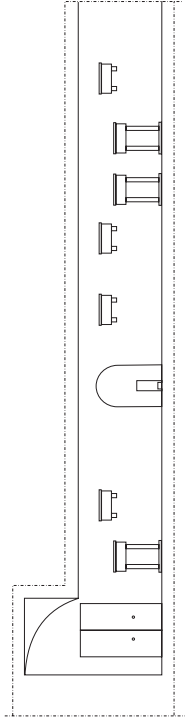
ALÇATS SECCIÓ SUD

ALÇATS CLAUSTRE CATEDRAL DE GIRONA

ALÇATS SECCIÓ OEST

ALÇATS SECCIÓ NORD

CORPUS INSCRIPTIONUM CLAUSTRI CATHEDRALIS GERUNDENSIS

NORMES DE TRANSCRIPCIÓ I ABREVIATURES PER A TEXTOS EPIGRÀFICS³⁹

- Transcripció a dibuix: transcripció realitzada en lletres majúscules, només es pot dur a terme quan l'original està en perfecta estat de conservació.
- Transcripció interpretativa: transcripció que posa a l'abast del lector el text epigràfic que ha de comprendre⁴⁰:
 - Una correcta puntuació
 - Distinció entre majúscules i minúscules
 - Desenvolupament de les abreviatures incloses els noms propis, topònims, etc.
 - Utilització de signes diacrítics: (), [], { }, < >, --, etc.

Amb la utilització d'aquests signes el que es pretén és mostrar la manipulació del text per part del transcriptor a qui el llegeix i permetre la seva correcció ja sigui per errors, ratllats, omissions del lapidari o persona que insereix gràficament el text en el camp epigràfic.

Signes diacrítics usats en la transcripció dels textos epigràfics⁴¹:

³⁹ Per l'elaboració d'aquestes normes de transcripció epigràfica s'han seguit les publicades a "Ricerche di Storia, Epigrafia e Antichità", a cura di SILVIO PANCIERA, a IVAN DI STEFANO MANZELLA, *Mestiere di Epigrafista. Guida alla schedatura del materiale epigrafico lapideo*. Edizioni Quasar: "Vetera". Roma , 1987 i les publicades pel C.I.L.

⁴⁰ Es consideren signes diacrítics aquells caràcters gràfics emprats de forma convencional per tal d'obtenir una transcripció interpretativa correcta al marge de l'estat de conservació del text epigràfic.

⁴¹ Si bé el text es pot presentar seguint la compaginació de l'original, en aquest cas, per tal d'elaborar un *Corpus* homogeni, es recorrerà a la

- | , barra vertical, per marcar el final de línia, situat entre dos espais i acompanyat per un número en exponent cada cinc línies.
- || , doble barra vertical, per marcar el final de pàgina, situats entre dos espais, després dels quals si el text continua, no s'anirà punt i a part. Per altra banda si el text que continua és un altre de diferent però vinculat a l'anterior s'anirà a part. Sempre quan es fa un salt de pàgina es començarà la numeració per 1.
- En el cas que sobre un mateix suport epigràfic apareguin epígrafs diferents es transcriuran separatament especificant la seva ubicació mitjançant: "recte", "vers", "part dreta", "part esquerra", "part superior", "part inferior".
- En el cas que els epígrafs estiguin inserits sobre el mateix espai els diferenciarem amb una numeració començant pel més antic.
- En el cas que apareguin elements onomàstics o frases de bon auguri normalment presents en textos "acròstics", "mesòstics" i "teléstics", es transcriuran separats i senyalats amb les paraules acròstic, mesòstic, teléstic.
- / , guió oblic, entre dos espais, per tal de delimitar el vers, és un sistema útil quan en l'original la divisió de línies no coincideix amb la divisió dels versos.
- () , parèntesis rodons, per indicar el desenvolupament de mots abreviats per suspensió, reduïdes a l'inicial o contretes de diverses formes. Tenint en compte que quan es tracti de lletres reduplicades per tal de marcar la forma plural, aquestes se suprimiran.
- En el cas dels números es poden transcriure tal i com apareixen en el text, però en el cas que es volguessin desenvolupar s'hauria de fer entre parèntesis i tenint en compte si es tracta de: numerals cardinals, numerals ordinals, adverbis numerals, numerals equivalents a parts de vocables, números corresponents a substantius, adjectius derivats de numerals.

transcripció continua, marcant, però, el canvi de línia com s'indica més adalt.

- (b-) , guió dins d'uns parèntesis rodons al costat de la desinència de la paraula en qüestió en el cas que sigui impossible determinar el cas gramatical de la paraula abreviada.
- (---) , tres guions dins parèntesis rodons, per marcar la impossibilitat d'identificació de l'abreviatura.
- (scil.) , guions rodons, en el cas de tractar-se de paraules que es puguin sobreentendre i es poden incorporar sempre i quan es presentin entre parèntesis rodons i precedides per l'adverbi llatí scilicet, abreviat i en caràcters minúsculs i lletra rodona.
- a , lletra sota la qual si col·loca un punt, per marcar una lletra identificable pel seu context exclouent lectures alternatives⁴².

Si la lletra que manca no es pot identificar ni amb l'ajut del context no es pot transcriure ja que fer-ho suposaria una solució arbitrària.

- + , s'utilitzarà el signe més per marcar la manca de lletres que malgrat tenir constància en el text per una marca no es pot arribar a conèixer. En l'aparat crític es poden posar possibles solucions.
- + c. n^o + , utilitzarem aquesta fórmula per marcar el nombre més probable de lletres desaparegudes.
- a , lletres en cursiva, per marcar lletres o parts del text avui dia perdudes, però ja transcrites per algun altre editor. En aquest cas, es marcarà en l'aparat crític la referència bibliogràfica on apareix aquest text.
- [] , claudàtors, per marcar les llacunes del text siguin quines siguin les seves característiques.
- [---] , claudàtors amb tres guions, per assenyalar que la llacuna no pot ser mesurada.
- [- c. n^o -] , aquesta fórmula serà l'utilitzada per senyalar que la llacuna del text pot ser mesurada aproximadament marcant en números els caràcters que hi manquen a la dreta o a l'esquerra de la lletra o paraula present en la línia.

⁴² Segons les normes del C.I.L. el punt no és obligatori en la transcripció cursiva.

- [-] , claudàtors amb un guió per marcar la pèrdua d'un nom propi en fórmules onomàstiques.
- [.] , claudàtors amb un o més punts, per marcar una llacuna calculable amb seguretat. Cada punt indicarà la manca d'una lletra.
- [-----] , claudàtors amb sis guions, d'aquesta manera indicarem la manca d'una ratlla sencera, ja sigui al principi, al final o al mig del text.
-], [--- , tres guions dins d'un claudator, marcaran la manca indefinida de ratlles ja sigui al principi, al final o al mig del text⁴³.
- ? , un interrogant situat conjuntament amb alguns dels casos anteriors marcarà dubtes en el tipus de llacuna.
- [abcdef] , entre claudàtors, quan en base a altres formularis, comparacions, etc. sigui possible completar la llacuna parcialment o total.
- [abc-] , en el cas que sigui impossible determinar la desinència gramatical de la paraula integrada en base a altres formularis, comparacions, etc. obviarem la desinència utilitzant el guió.
- âb , sobreposició de senyal angular de l'accent circumflex sobre la primera lletra de la parella del nexa, o les dues primeres si les lletres són tres, etc.
- En tot cas, la presència de nexes ha de senyalar-se en el comentari paleogràfic.
- <---> , tres guions tancats mitjançant parèntesis aguts marcaran epígraf incomplet ja sigui per part del lapidari o per part del transcriptor. En qualsevol cas s'indicarà en l'aparat crític.
- vac. , abreviatura de "vacat" (lliure), per indicar espais buits deixats intencionadament per permetre la inserció posterior d'afegits epigràfics, el que es coneix com espais anepigràfics.

⁴³ Norma de transcripció extreta de l'article de Professor GIMENO BLAY, F.M. "Materiales para el estudio de las escrituras de aparato bajo medievales: La colección epigráfica de Valencia" dins *Epigraphik*, 1988. Fachtagung für mittelalterliche und Neuzeitliche Epigraphik, Graz, 10-14, Mai, 1988. Verlag der Österreichischen akademie der Wissenschaften. Kolch, W. (ed.), Viena, 1990, Pàg. 207.

vac. c. n^o , per indicar aproximadament les lletres que podien anar inscrites en l'espai en qüestió.

vac. c.cm. , per indicar les mides que tenen els espais buits.

(i) , punt d'admiració tancat entre parèntesis rodons, utilitzat per marcar errades o anomalies gramaticals, sintàctiques o ortogràfiques.

En el cas que aquesta indicació confongués en comptes d'aclarir el text epigràfic, aquestes errades o anomalies es marcaran en l'aparat crític.

[[]] , doble claudàtor, serà utilitzat per marcar paraules afegides ja sigui de forma marginal, interlineal i/o reduïda. En aquest context i dins aquests claudàtors es podran utilitzar qualsevol dels signes diacrítics esmentats amb anterioritat.

<< >> , doble parèntesis aguts, seran utilitzats per marcar paraules corregides o canvis en el text. En aquest context i dins aquests parèntesis aguts, a l'igual que en el cas anterior, es podran utilitzar qualsevol dels signes diacrítics esmentats.

{ } , claus, utilitzades per marcar repeticions que el lapidari per equivocació a inserit en el text epigràfic.

< > , parèntesis aguts, per indicar que el lapidari en transcriure una parella de lletres, de síl·labes o de paraules iguals situades de costat, s'oblida d'alguna d'elles, tenint en compte que no sigui possible que hagin estat intencionadament implícites. En tot cas es marcarà en l'aparat crític.

S.d. Sense data.

Op.Cit. Obra citada.

Vid. Veure.

Ed. Editorial, edita, editor/s.

Facs. Facsímil.

Pp. Pàgines.

MODEL DE FITXA

Al llarg dels anys s'han presentat una gran diversitat de models de fitxes per tal d'analitzar els textos epigràfics, resultat de diverses investigacions i treballs de

recerca exhaustius. Amb això el que es pretén és agilitar o facilitar estudis posteriors sobre diversos aspectes variats de la societat que produí els testimonis i que es poden servir de l'epigrafia. Com seria en el camp de la filologia per l'estudi de l'evolució de la llengua llatina en determinats contextos o d'altres llengües autòctones d'un determinat territori; en el camp de la història de l'art, per l'estudi dels rogatoris o autors del text escrit en el cas de les filigranes; en el camp de la història ja sigui destinat a paleògrafs, diplomàtics, medievalistes o modernistes pel fet que es pugui permetre l'estudi d'un document o d'un esdeveniment concretat en l'espai i el temps.

El model més utilitzat segurament per la seva llarga dedicació ha estat el model francès, és a dir, l'utilitzat per R. Favreau i el seu equip en l'extens *Corpus des Inscriptions de la France Médiévale*. Aquest model ha estat emprat per molts investigadors adaptant-lo en la seva àrea o territori d'estudi. Un altre model molt emprat ha estat l'alemany *Die Inschriften* encara que no ha adquirit la magnitud del primer.

A mesura que ens aproximem al territori espanyol, ens trobem amb el model del *Corpus Inscriptionum hispaniae medievalium* dirigit pel professor V. García Lobo. I així podríem anar enumerant tots els treballs destinats a elaborar corpus epigràfics, per cada període històric i a zones concretes: *Inscripcions romanes de Saetabis i el seu territori* (J. Corell, 1994); *Inscripcions romanes d'Edeta i el seu territori* (J. Corell, 1996); *Inscripcions romanes de Valentia i el seu territori* (J. Corell, 1997); *Catálogo epigráfico de Alcalá de Henares* (Mª José Rubio, 1994), etc. Però possiblement amb el que hi ha més similituds i amb el qual ens hem regit alhora d'utilitzar un model de fitxa és el que presenta a *Quan les parets parlen. Aproximació a l'estudi del Corpus d'escriptures exposades a la Vall d'Uixó* (Rosa Mª Gregori, 2000).

Així doncs, el que intentarem serà prendre el model més apte pel territori a estudiar i per afinitats temporals que ens permetin un estudi àgil i acurat de les inscripcions estudiades. Per tant, a continuació es presenta el format en el qual es presenta el *Corpus* epigràfic objecte d'estudi en aquest treball:

1. PRESENTACIÓ: Fa referència a la seva data i el lloc on es troba o el que és el mateix el lloc de conservació. En el primer cas, s'indicarà la data que apareix en la

inscripció que serà la del finat de l'individu en qüestió, sempre i quan es tracti d'inscripcions funeràries. En el cas de posar una data diferent a la del finat s'indicarà en nota a peu de pàgina. Si en la inscripció apareixen dues dates, es posaran les dues ja que en molts casos hi ha més d'un individu enterrat o fa relació al trasllat de la sepultura. Si no es pugués datar en el seu lloc es posarà S.d. (Sense data). En el segon cas, el fet de què totes les inscripcions es trobin en el claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona provocarà que sigui un element repetit, per aquest motiu s'indicarà la galeria en la qual es localitza.

2. DESCRIPCIÓ DE L'EPÍGRAF: Descripció d'on es troba l'epígraf - tipus d'enterrament o altre -; i elements decoratius. Dimensions del monument que inclourà les mesures en centímetres de la caixa d'escriptura, en primer lloc, i les de l'epígraf, en segon, sempre i quan sigui possible. En els casos on només apareguin unes mides representen les de l'inscripció. En darrer lloc, el tipus d'escriptura; la tècnica d'incisió depenent de si és: gravat i/o esgrafiat; tipus d'impaginació: línies d'esquerra a dreta - fent marge.

3. CLASSIFICACIÓ DE L'EPÍGRAF: tipologia documental de l'epígraf.

4. REPRODUCCIÓ: Calc, dibuix, fotografia (Facs.).

5. TRANSCRIPCIÓ DEL TEXT: S'ha donat, segons les normes de transcripció de textos epigràfics publicats en la col·lecció Vetera i que segueix el model del CIL amb les oportunes adaptacions. En aquest treball s'han exposat minuciosament en l'apartat anterior i seran seguides al detall.

6. APARELL CRÍTIC: Variants de lectura, és a dir, errades d'omissió de lletres i paraules o repeticions, que se situaran en l'aparell crític en nota a peu de pàgina.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES: En el cas que les inscripcions hagin estat estudiades amb anterioritat per algun altre investigador, es posarà amb nota bibliogràfica.

8. OBSERVACIONS: Tot element que necessita algun aclariment per la seva singularitat.

TRANSCRIPCIÓ DELS TEXTOS EPIGRÀFICS

Totes les inscripcions que es presenten a continuació es localitzen al Claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona.

I

S. XIV - S. XV

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud-oest.

Llindà del timpà de la Capella. Als peus de la representació d'una Verge asseguda, portant l'Infant sobre el braç esquerre, i a l'altre braç portant una fruita, al costat d'aquesta imatge dos àngels en baix-relleu, amb un canelobra cadascun; fa referència a la capella d'aquesta Verge⁴⁴.

Capitals. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació esquerra-dreta.

Consagració.

Facs. 1

N(ostra) S(enyor)a de Gracia y de Bellulla.

MARQUÉS, J. *Le cloître de la Cathédrale de Girona*. Dalmau Carles Pla, Girona, 1963, Pàg. 35.

II

S.d.

⁴⁴ Descripció de l'imatge segons el Dr. MARQUÉS, J. *Le cloître de la...*, Op. Cit. Pàg. 54.

Girona, claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Seient banc de pedra. Es troba al mig d'un dels blocs de pedra que formen el banc d'aquesta galeria. Molt probablement és un senyal realitzat pels propis picapedres per saber la seva col·locació posterior. Degut a les diverses renovacions que s'han dut a terme en aquest tram de galeria es fa difícil poder datar aquest escrit.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Facs. 2

7 1

III

S.d.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llindà de la porta. Dins la part inferior, sobre l'escala d'aquesta galeria, sobre una porta que va ser l'antiga residència canonical , si es fa cas de l'inscripció⁴⁵.

Capital. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Consagració.

Facs. 3.

· Do(micilium) · Canonice ·

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 49 .

IV

1577

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 237 x 108 cm.; 52 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 4

⁴⁵ MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 49.

[Hic] iacet · P[resbyter] · D[iocesanus] · B[ern]ard(us) Cerda huius al- | [mae se]dis
cano[nicae] diacon e(m)puritanen(sis) | vicari(us) g[e]n[er]alis · q[ui] · pietate religione
[.] | [...] si(m)plicitate clar(us) eccle(siae) dec(us) et | ornamentu(m) posteritatiq(ue)
sue perpe- |⁵ [tu]a memoria i(n) [sene]ctute bona · fer[t] | [---]ari(us) a(n)i(m)am deo
reddidit ·XVI | [---] aprilis anno · 1577 · (senyal)

PONTICH, Sulpici. *Repertori per alfabetich del secretariat*. Q-X. S.XVIII, 3 Vols,
ms.104, nº 119.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 36.

V

1734

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 182 x 77'5 cm.; 98 x 62 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc
amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 5

D(eo) O(ptimo) [Maximo] | Hic iacet r(everen)dus | Martinus Palli | p(resbi)ter et
b(eneficia)tus sedis | Gerundae oriu(m)- |⁵ d(us) villae de Ca- | Ionja obiit | die 29 iulii
| 1734 | a(n)i(m)a eius in pace |¹⁰ requiescat Ame[n]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 122.

VI

1735

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 196 x 77 cm.; 76 x 68'5 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc
amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 6

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic Dominici Azols | presbiter magis- | tri accentus hic | [---
] |⁵ [-----] | [-----] | [---] obiit IIII die 28 [oc]to- | bris 1735

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 121.

VII

S.d.⁴⁶

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 242'5 x 93 cm., 63'5 x 85 cm. Gòtica majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 7

Hi[c] iacet venerabilis Micha- | [el Valls canonicus huius sedis qui instituit]⁴⁷ [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 127.

VIII

S.d.⁴⁸

Girona. Claustre de la Catedral, galeria oest.

Llosa. 243'5 x 103'5 cm.; 49 x 90 cm. Gòtica majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 8

Hic iacet B(er)n(ar)di de [---⁴⁹

⁴⁶ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Michael Valls* va morir al 1477. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

⁴⁷ En part s'ha pogut restituir perquè Mn. Sulpici Pontich la va transcriure en el seu *Repertori alfabètic*, malgrat ho va fer parcialment ja que es pot intuir que la inscripció continua línies més avall.

⁴⁸ Pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

⁴⁹ Continua dues línies més avall.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 133.

IX

1514 - 1785⁵⁰

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 244 x 104'5 cm⁵¹. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 9

Hic iacet honorabilis Petrus Riba p(res)biter | de cap(itul)i loci de Foixa obiit die 21
no- | [vem]bris 1514 | [-----] | [-----] |⁵ [hic] iacet [---] | Riba loci de Vilamari p(res)biter
et benef(iciat)us | huius s(anc)tae eccl(esi)ae qui obiit die 27 (novem)bris 1785

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 134.

X

S.d.⁵²

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 254 x 96'5 cm.; 60'5 x 88 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Imapginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 10

Bartholomeo Giberto hu[c] | ecc(lesiae) cap(i)t(u)lari(s) oppido i(n) ex [---] | [-----] | [---
---] | [-----] |⁵ [.] anniversaria herede(s) i(n)sti- | tuit bene mere(n)ti posuer[e]

⁵⁰ En la inscripció apareixen dues dates de traspàs possiblement perquè es tracta de dos individus enterrats en la mateixa fossa, malgrat el nom del segon no es distingeix degut al mal estat de conservació del text.

⁵¹ En aquest cas les mides són les de la caixa d'escriptura.

⁵² A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bartholomeo Gibert* va ostentar càrrecs eclesiàstics entre 1486 i 1511 aproximadament. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 136.

XI

S.d.⁵³

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 272 x 106 cm.; 96 x 95 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 11

Magnificu[s] G(e)o(r)giu[s] | [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 138.

XII

1521

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 274 x 106 cm.; 39 x 92 cm., 80 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 12

---] Trav[er] cano[nicus] Gerund[e]n[sis] | ac rector collegii de Sobrepo[r]- | ta hic
tumulat(us) est · Qui co(n)ve(n)- | tuale presb(ite)raleq(ue) aniv(er)sariu(m) · cu(m) | ·
VII · Psalmis et corn(u) de altar(e) ac |⁵ beneficiu(m) in cappella beate Ma- | rie⁵⁴
claustroru(m) heredemq(ue) aniv(er)- | saria presb(ite)ralia ad opus officii |
completorii in presente eccl(es)ia | instituit obiit die XVIII nove(m)- |¹⁰ bris M · D · XXI
| [Hic iacet] | [ho]nor(abilis) Michael Traver huius alme⁵⁵ se- | [dis] antiqu[.]or(um) ·

⁵³ Pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI I XVII.

⁵⁴ En la inscripció el lapidari escriu *beate Marie* on hauria de posar *beatae Mariae* com a conseqüència de l'evolució de la llengua llatina en l'època medieval, provocant la caiguda o pèrdua de determinades lletres i especialment d'alguns diftongs. En aquest cas la -a- de la desinència -ae.

⁵⁵ Vid. nota 54: *almae*.

canonic(us) et vicari(us) | [gen]eralis h[...] (uem) nepos ei(us) de q(ue) colle- |¹⁵ [gii
r]ector p[re]sbi]tuaria p[er] eu(m) · gesta · off[ic]ia · | [---]and[---]elitur · quoram be- |
[ne merentes] a(n)i(m)e⁵⁶ [in pace requiesc]ant Amen

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 139.

XIII

1530

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 290 x 106 cm.; 9 x [290 x 106] cm. Humanística majúscula. Gravada al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 13a, 13b

[Ad] honor(em) loanes [---] | canonici qui | clausit suos XLII [---] dies die VI ianuarii | [-
--]

1[5]30

PO⁵⁷

RG⁵⁸

XIV

S.d.⁵⁹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 274 x 104 cm.; 50 x 66 cm. Humanística majúscula. Gravada al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 14

[Nat]ali anni- | [vers]ario aliisq(ue) | [hon]oribus ad dei | [---] [ho]nore(m) et sue | [---]e
expiatione(m) |⁵ [---] relictis

⁵⁶ Vid. nota 54: *animae*.

⁵⁷ Dins l'escut d'armes apareixen les sigles *PO* que podrien respondre al cognom del difunt Posas.

⁵⁸ Dins l'escut d'armes *RG*, sense determinar a què fan referència.

XV

S.d.⁶⁰

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 283 x 110 cm.; 90 x 80 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 15

[Ber]nard(us) Font Sarriani [---] | [---

Apareixen nexes de les lletres –ae, malgrat en el fragment d'inscripció transcrit no estiguen transcrites degut al mal estat de conservació del text epigràfic.

XVI

S.d.⁶¹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 273 x 105 cm.; 37 x 41 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 16

[Deo] O(ptimo) [Maximo] | [---] honor[---] | [---

XVII

S.d.⁶²

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Llosa. 286 x 102 cm.; 70 x 43 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

⁵⁹ Vid. nota 48.

⁶⁰ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bernardus Font* va morir al 1550. I pel que fa a la tipologia de la lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

⁶¹ Vid. nota 48.

⁶² Vid. nota 48.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia.

Fasc. 17

D(eo) [Optimo Maximo] | Hic iacet [---] | [---

XVIII

1334

Girona. Claustre de la Catedral de santa Maria, galeria oest.

Pedra sepulcral o tombal. 188 x 41'5 cm.; 112 x 41'5 cm. Gòtica del segle XIV.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 18

Hic M iacet M nobilis M vir M d(omi)n(u)s M Gasto M d(e) Montecatheno M
illust(risimu)s M d(omi)n(e) | Elusendis M regine⁶³ M aragon(um) M frat(er) M qui M
ex M pulsione⁶⁴ M s(anc)tissimi M d(omi)ni loh(ann)is | P(a)p(ae) M XXII M cui(us)
M erat M familiaris M cap(e)llan(us) M et M come(n)salis M d(e) M ep(iscop)atu M
oscen(se) M | transla(n)tus M fuit M ad M ha(n)c M G(er)und(e)ns(em) M
ecc(les)iam M i(n) M ep(iscopu)m M et M pastore(m) M obiit M aut(em) M pri- | die
M id(us) M augusti M an(n)o M d(omi)ni M millin M CCC^o M XXX M IIII M cui(us) M
anima M re- |⁵ q(ui)escat M in M pace M Ame(n)

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 27.

XIX

1398

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

⁶³ *Domine*, tal i com apareix en el text podria tractar-se de *dominus* acompanyant a *illustrisimus* o bé el que s'ha transcrit, acompanyant *regine*, sempre tenint en compte la caiguda de la -a- en les desinències -ae, que afectaria tant a *dominae* com a *reginae*.

⁶⁴ En realitat *ex pulsione* hauria d'anar junt *expulsione* però en el text apareix separat pels tres punts verticals.

Pedra sepulcral o tombal. 124'5 x 70'5 cm.; 53'5 x 40'5 cm. Gòtica del segle XIV.
Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 19

Hic M iacet M an(te) M me M ven(er)ab(i)lis M P(etrus) Arnal- | di M bacalari(us) M
in M dec(re)tis M p(res)b(ite)r M de cap(itu)lo M | hui(us) M sedis M q(ui) M
i(n)stitu(it) M ibide(m) M aniv(er)saria M | (con)ve(n)tuale⁶⁵ M et p(res)b(ite)ralia M
fecit M he(re)des M in | tercia M parte M d(i)c(t)a M aniv(er)saria M p(res)b(ite)ralia
M |⁵ Obit M XXII M octobr(is) M an(n)o M do(mini) M M^o M CCC^oXC^o | VIII° M
cui(us) a(n)i(m)a M req(ui)escat M in pace M Amen M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 118.

XX

1337

Girona. Claustre de la Catedral de santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 44 x 108'5 x 38 cm.; 32 x 43 cm.
Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació
d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 20

Hic iacet ven(er)abilis M B(e)r(en)g(arius) M d(e) Pa- | lacio (quon)da(m)
archidiacon(us) emp(ur)it- | anen(sis) in ecc(lesi)a G(er)u(n)d(e)n(se) M q(ui)
institui(t) | i(n) eade(m) a(n)niv(er)sariu(m) (con)ve(n)tual(e) M (et) l(oco) M |
p(re)sb(ite)ro(rum) et M obiit M VI° M k(a)l(enda)s au- |⁵ g(us)ti M an(n)o d(omi)ni M
M^o M CCC^o M XXX° M VII° | cui(us) a(n)i(m)a req(ui)escat i(n) pace A(men) M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 114.

XXI

⁶⁵ Error del copista, ja que s'hauria de llegir *(con)ventualia*.

1310

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 42 x 106'5 x 38 cm.; 32 x 42'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 21

Heic iacet i(n) fossa M ta(n)de(m) resolutus i(n) ossa M | Symo(n) vir doctus M d(e) Sexano ven(er)and(us) M | cano(n)ic(us) sedis hui(us) M iunii quoq(ue) me(n)sis M | p(rae)posit(us)que fuit M q(u)i [se esse]⁶⁶ p(re)sbit(er)u(m) stabilivit M | altari s(an)c(t)i Vi(n)centi M cano(n)ico(rum) M |⁵ an(n)iq(ue)versari(um)⁶⁷ M sim(u)l M alt(e)ru(m) p(re)sbit(er)o(rum) M | hic sexsagi(n)ta M statuit t(ib)i vi(r)go Maria M | lumi(n)a d(e)votus M sis sibi p(ro)picia⁶⁸ M | ydib(us) i(n) t(er)nis I an(n)i pi(us) ip(s)e sub a(n)nis M | tra(n)siit M M M ter C M totie(n)s M X M q(u)i(bus) modos add(e) M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 115.

XXII

1342

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 48'5 x 119'5 x 40'5 cm.; 115 x 38 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 22

⁶⁶ En el text es sobrenten.

⁶⁷ Possible error del lapidari ja que el -que hauria de ser enclíctic: *anniversariumque*.

⁶⁸ La paraula correcta hauria d'ésser *propitia*.

Hoc sub involucro⁶⁹M persona pudica sepulcro M dom(inus) lasp(er)t(us) M
Folcrandi laude refertus M qui G(er)u(n)den(sis) M | nituit sac(ri)sta se(cun)d(us) M ∇
ac llerdensis M v(ir)tute | d(e)can(us) M abu(n)dus M ∇ consult(us) legu(m) M
d(er)ec(t)ibac(c)hal(ar)ius | regu(m) M ∇ pl(u)rib(us) exp(er)t(us) M i(n) cu(n)ctis vir
bene | d(ic)t(us) M ∇ norma bono(rum) M dogma pio(rum) semita |⁵ mo(rum) M ∇
for(m)a M p(ro)bo(rum) M duxq(ue) vi(r)o(rum) flosq(ue) de- | co(rum) M ∇ ut pi(us)
obtavit⁷⁰ M cu(m) s(an)c(t)is se sociavit | ∇ regno regno(rum) iubila(n)s rectore
dolo(rum) M | ∇ an(n)o mill(e)no M ter M C M q(ue) quat(er) duo D(omi)no M ∇
vicenoq(ue) die M iunii cu(m) fo(n)te Sophie⁷¹ M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 116.

XXIII

1885 -1895

Girona. Claustre de la Catedral de Girona, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 173 x 111 x 55 cm.; 44 x 53'5
cm., 44 x 53'5 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció
triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 23

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Ossa et cineres | D(omin-) . Josephi Felip | et Moy equitis
| s(ancti) sepulchri qui |⁵ in fide Christi | quievit an(no) Dom(ini) | MDCCCLXXXV
Ejusque uxoris | D(omin-) . Sabinae Sayol- | Ginesta et Hilla | quae obiit in | Domino⁷²
anno |⁵ MDCCCLXXXV . | R . I . P .

1885

[1895]

XXIV

⁶⁹ *Hic sub est*, en el text es sobrenten.

⁷⁰ La forma correcta hauria d'ésser *optavit*.

⁷¹ També podria ser cim *philosophie*, malgrat sembla no haver-hi massa espai
entre les lletres.

⁷² La forma correcta seria *Domini*.

1320

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 41'5 x 106 x 39'5 cm.; 24'5 x 104 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 24

Hic iace(n)t M B(e)r(en)g(arius) M Folcra(n)di M (et) B(er)n(ardus) M fratres
p(res)bit(er)i d(e) cap(itu)lo G(er)und(en)se M q(u)i litt(er)a- | ti (et) honesti
morib(us) iuvenes d(e)cess(er)u(n)t M pro q(u)ib(us) e(st) i(n)stitutu(m)
a(n)niv(er)saria(m) co(n)ve(n)- | tuale M XII M denariorum (et) M L M
p(re)sbit(er)o(rum) M q(uo)d d(e)b(et) fi(eri) p(er) tene(n)tes el(e)- | mosina(m) vestiarii
ecc(lesi)e g(er)und(en)sis M q(uo)rum a(n)i(m)e⁷³ req(u)iescant | i(n) pace M (et)
fuer(un)t hi(c) tra(n)slatari⁷⁴ M an(n)o D(omin)o⁷⁵ M M^o M CCCXX^oXIX^o |⁵ vigi(li)a
S(anc)ti Iacobi

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 117.

XXV

1428

Girona. Claustre de la Catedral de santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 50'5 x 119 x 38' 5 cm.; 24'5 x 42'5 cm. Gòtica. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 25

Hic iacet M discret(us) Ioh(anne)s Ginesta p(res)b(ite)r M benefi- | ciatu(i)n
ecc(les)ia G(er)unden(se) M q(u)i in eade(m) instituit | unu(m) beneficiu(m) M et

⁷³ Vid. nota 54: *almae*.

⁷⁴ Gramaticalment hauria d'ésser *translati*.

⁷⁵ La forma correcta seria *Domini*.

anniv(er)sariu(m) p(re)sbit(er)ale M sex(sa)- | ginta soli(dorum) M Obiit die M XVII° M
ianuarii M anno | a nat(ivitate) M D(omi)ni M M^o M CCCC^o M XXVIII M cui(us)
a(n)i(m)a M req(ui)escat |⁵ in pac(e) Amen M

XXVI

1328

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria oest.

Sepultura exempta o sarcòfag amb urna sepulcral. 43 x 106 x 37'5 cm.; 31 x 103'5
cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació
d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 26

Anno D(omi)ni M M^o M CCC^o M XX° M VIII° M VIII M ydus dec(e)mbris M obiit
d(omi)n(us) Dalmatius de Podialibus M presb(ite)r de capi- | tulo et prepositus de
Caciano M in ecc(lesi)a G(er)unden(se) M q(u)i sub co(n)nidit testame(n)d(i) M i(n)
q(u)o int(er)alias [---] lexias | et div(er)sas ibide(m) eq(ui)te(n)tas M instituit M ac
ec(cles)ia ordinavit duos p(res)b(ite)ros q(u)i (con)tinue sint | p(re)sentes q(ui)b(us)
ho(no)res i(n) ip(s)a ecc(lesi)a celebra(n)dis M et {et} celebre(n)t t(ibi) i(n)
septi(m)ana p(ro) a(n)i(m)a sua et ve- | n(er)ab(i)l(i) M R(aimund)i M d(e) Villarico
arch(i)d(ia)c(on)i G(er)und(ensis) ac b(e)n(e)f(i)c(i)or(um) M suor(um)
q(u)i(c)u(m)q(ue) fid(e)liu(m) d(i)fu(n)ctor(um) M [---] i(n)stituit |⁵ duo a(n)niv(er)saria
(con)ve(n)tualia unu(m) p(er) se q(ui)d(us) t(a)m sit M IX° M d(ena)r(i)or(um) M et
aliud p(ro) d(omi)no B(er)n(ar)d(o) Saltu th(e)sora- | rio ecc(lesi)e memorate⁷⁶ ad
q(u)od ex d(e)bito ten(e)rentur . q(u)od t(a)m sit M LX° M VL M X^o M d(ena)r(i)or(um)
M [..] instituit unu(m) a(n)niv(er)sariu(m) q(u)inq(u)aginta M p(res)b(ite)roru(m) M |
quo M d(i)c(t)a a(n)niv(er)saria p(res)b(ite)ri i(n)stituti te(ne)a(n)tur fac(er)e nu(n)c et
se(m)p(er) M c(uius) a(n)i(m)a req(ui)iescat i(n) pace Amen M

XXVII

S.d.⁷⁷

⁷⁶ Vid. nota 54: *ecclesiae memoratae*.

⁷⁷ Vid. nota 53.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 211 x 92 cm; 54'5 x 75'5 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 27

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Orate pro pecca- | tore Gabriele | Casanova

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 146c.

XXVIII

1713

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 82 x 79 cm.; 43 x 85 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 28

[Deo] O(ptimo) [Maximo] | [Se]pultus est hic [iacet]⁷⁸ | [Jo]sephus Gaz prae(biterus)
be[neficitus] | [et] magister jubilat[us] | [or]gani cantus huiu[s] |⁵ ecclesiae qui obiit die
| [VI] desembris anni | 1713

El conjunt de lletres –ae, apareix anexas i la – j - en forma de – i – llarga desenvolupada.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 148.

XXIX

S.d.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

⁷⁸ Una possibilitat és la que s'ha apuntat: *iacet*. Però també és possible que no hi hagi res perquè tant l'estat de la tomba com les mides de la mateixa no permeten determinar s'hi ha la possibilitat d'inserir lletra.

Sepulcre de llosa. 154'5 x 73'5 cm.; 19'5 x 59 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 29

H . J . R .⁷⁹ Vinc(en)s | Pujol

La – j – apareix en forma de – i – llarga.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 146b.

XXX

1702

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 253 x 107'5 cm.; 61 x 85 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 30

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hi[.]c supta [---] [c]api | di[.] [M]ichael M[asc]a- | [ro] VII
obinen S.T.D.⁸⁰ [de]- | [c]anatus sedis Ger(und)ae |⁵ [---]gnlla [de]coratus obi- | it d[i]e
20 octo(bris) 1702

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 147.

XXXI

1584

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 276 x 104 cm.; 80 x 88cm., 14 x 61 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

⁷⁹ Podria fer referència a: *Hic Jacet Reverendus*, malgrat no es pugui confirmar. La R . tampoc queda clar que ho sigui ja que podria ser una P .

⁸⁰ Una possibilitat seria, *S(it) T(ecum) D(eus)*.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 31

[Deo Optimo Maximo] | Pie memorie · Gre[gorii Avinyo] | [can]o(ni)ci · et · sacrista ·
maioris | [qui] obii · t⁸¹ · hic · sepultus e[st] | [die] nona augusti : 1584 |⁵ [---]
quotidiana in alta- | [ri]a don(um) anni(versar)io | [---] (e)cc(lesi)a dimissa ac de | [---]
testi ex ope(n) sius | [---] d(omi)ni [---] |¹⁰ [-----] | [-----] | dimissa

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 149.

XXXII

S.d.⁸²

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 275 x 112 cm.; 86 x 103 cm., 16 x 95 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 32

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Petro Ioanni · Vilar | (F)igueriis · orto · huius ecc(lesi)a |
canonico · de · cuius bonis | institutis · fueru han(c) |⁵ [---]ul[---] [con]ventuale · | e[---]
[co]rnu · altaris · ce- | lebrand(um) · die ·23· martii · et · | una · dupla · canonicis · el-
| argienda · die divi · Petri |¹⁰ mensis · iuni · in suf · fragiu⁸³ | a(n)i(m)a · sue · e[---] |
ome 23 · mai [---]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 151.

XXXIII

1605

⁸¹ Possible error del lapidari ja que *obiit* hauria d'anar junt.

⁸² A partir de fonts documentals *Petro Ioanni Vilar* va morir al 1599. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

⁸³ Possible error del lapidari ja que hauria de ser *suffragiu*.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 280 x 109 cm.; 85 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 33

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Petro . Thomas . huius . a[l]- | mae . sedis . can(oni)co . et
. sacristae | secundo . ex . oppido . S(anc)ti . Ge- | orgii . de . Vallibus . qui⁸⁴ . ae[ta]-
|⁵ tis . suae . 70 . canonicato | 30 . humanae . vero . salu- | tis . anno . 1605 . ferial(e)
| dictae ecc(lesi)ae . [b]onorum . su- | orum [her]ede relicto |¹⁰ [---
---] quia [---]⁸⁵

Tots els grups de lletres –ae apareixen en forma de nexa.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 152.

XXXIV

S.d.⁸⁶

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 277 x 100 cm.; 79 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 34

Igitur sub [---] | Michael Bru [F]alseti [---] | Tarragon(ensis) archiepa(n)t(us)
[canonicae] | T . D . huius almae sedis [---] | in eade(m) unu(m) cornu al[taris] |⁵
singulis annis celebran[tis] | quit et causa(m) pia(m) per [---] | elis de genere mati [---]
| [---] colloca(n)dis [---] | [---]eris imbue(n)dis h[---] |¹⁰ [---]tuit [---]

⁸⁴ La forma correcta hauria d'ésser *cui*.

⁸⁵ Dins l'escut d'armes.

⁸⁶ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Michael Bru* va morir al 1608. I pel tipus de lletra podríem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 153.

XXXV

1746

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 190 x 66 cm.; 144 x 57 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 35

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic jacet | d(octo)r Fran(cis)cus | Molià p(resbiter) | S . T .
D .⁸⁷ b(ea)tus |⁵ huius s(anc)tae | ecclesiae | Obi(i)t die 5 | juny 1746 | anima ejus in
|¹⁰ pace requiescat | Amen

Apareixen anexades els grups de lletres –ae i la – j – apareix en forma de –i – llarga.

XXXVI

1691 – 1677 - 1703

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 255 x 110 cm.; 206 x 90 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 36

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic cadavera tumu- | la(n)tur loa(n)nis Verda- | [l]et qui
huic almae | [s]edi quadragi(n)ta fe- |⁵ [r]e annos inserviit | [o]rganista . et obiit | [di]e
5 martii 1691 . | [ei]usquae consortis | [can]onicae quae prius |¹⁰ [d]ecesserat 19
nove(m)- | bris 1677 . ad hunc | [tu]mulu(m) translata[e sunt] | [cadav]era Fra(n)cisci
Ver- | [da]let p(res)b(ite)ri bene(fici)ati |¹⁵ [e]iusde(m) eccl(esi)ae ac loa(n)- | [n]is
Verdalet orga- | [n]iste similiter fi- | [li]oru(m) eoru(m)de(m) sibi | [.] suisque dicatum
|²⁰ 19 novembris | 1703

⁸⁷ Vid. nota 80.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 154.

XXXVII

S.d.⁸⁸

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 260 x 100 cm.; 79 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 37

Hic iacet Petrus Ro[---] | [---] ecclesiae cano[ni]- | [cu]s et sacrista [ortus] | de Canet
Dadri | decembris m[---] |⁵ [s]vo sal[---] | Virgine [---] | [a]nte ann[um] | 16[.].

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 155.

XXXVIII

S.d.⁸⁹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 272 x 107 cm.; 69 x 10 cm., 79 x 94 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 38

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hoc in tumulo tegitur | cor[p]us Antici Mas et d[---] | de [---]
] canonici huius alme [sed]- | is e[---]co Graspiani o[---] |⁵ [---] qui vixere p[---] | [---]
]ndavi t[---]ua | as celebrari [---] | [d]icta eclesia [---] | [---] veneris et sa[---] |¹⁰ [---] | [---]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 156.

XXXIX

1625

⁸⁸ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que es tracta de *Petrus Roig* qui morí al 1630. I pel tipus de lletra situaríem la cronologia entre els segles XVI i XVII.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 265 x 104 cm.; 80 x 96 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 39

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Creatori · suo d(ominus) laco- | b(us) loa(n)nes Perpinya
die | ianuarii 7 a(n)ni 1625 · eccl(esi)a | Gerunde(n)s(is) can(oni)c(us) a(n)ima |⁵
re(d)didit cui(us) corpus [---] | Requiescit et ferial | dicte eccl[essia]e duo alt(a)ri(s) | [---]
-] cornua reliquit

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 157.

XL

1800

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 215 x 83 cm.; 150 x 74 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 40

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | D(ominus) · Michael Pages pres[biter] | [---] X oppido de
arm[---] | [---]laviger huius san[ctae] | ecclesiae ab anno [..] |⁵ [a]ntea rector de tarab[---]
--] | obiit die 8 martii [---]ndo | 1800 | aetatis suae[.]s annorum | requiescat in pace
Amen

XLI

1622

Girona. Claustre de la Catedral de Girona, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 260 x 104 cm.; 87 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 41

⁸⁹ Vid. nota 53.

Hic iacet Ioa(n)nes Bap(tis)ta . Guardi- | ola can(oni)c(us) . eccl(esi)ae . Gerun(dae)
s(anc)tae. The- | ologiae d(oct)or . qui obiit die . 5 . | septemb(r)is . a(n)no 1622 et fe-
. | cit deu(m) et anima(m) sua(m) haere- |⁵ dem et plusqua(m) ter mille | libras inter
feriale(s) et an- | niversarios dictae eccle(s)iae . et | hospitale novu(m) S(anctae) .
Cathari- | nae distribuit cui(us) . a(n)i(m)a sit in |¹⁰ pace Amen

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 158.

XLII

1621

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 269 x 100 cm.; 66 x 100 cm. Humanística majúscula. Gravat al
burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 42

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic iacet Ioa(n)nes Subi[ra] | Gerundae ortus t(h)esau[r]- |
arius ecclesiae Tarra- | conen(sis) . qui omnia bon(a) |⁵ sua piis operib(us) reliquit | et
obiit die 23 iu[lius] | 1621 (a)etatis suae [senyal]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 159.

XLIII

1616

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 263 x 107 cm.; 86 x 103 cm. Humanística majúscula. Gravat al
burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 43

Ioa(n)ni Vernet D . D . huius | almae ecclesiae canonico | die . 8 . mensis septe(m)bris
| 1 . 6 . 1 . 6 . vita functo Fran- | ciscus Vernet in mercato- |⁵ rum matricula de scrip-

| [t]us civis Barcinonae eius | [f]rater amoris ergo ut per | lege(n)tes anima D(omi)no
comnendi- | tur⁹⁰ lugens posuit

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 160.

XLIV

S.d.⁹¹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 269 x 108 cm.; 80 x 103 cm., 60 x 94 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 44

Hic circa iacet Narcis(us) . Girgos | hui(us) almae sedis . canonic(us) . cui |
b(e)nemerito . Antoni(us) . Tria . eius . ne- | pos . ac . canonic(us) . eiusde(m) . sedis.
| Spo(n)dilianiq(ue) . ort(us) . vive(n)s . conve(n)tuale |⁵ an(n)iversariu(m) . un(n)u(m)
. instituit . et . | dotavit . tot . an(n)iis . solenniter . | hac . in . sede . celebr[a]⁹²ndu(m)
. 24 . apr- | lis . Aliud . fundavit Antonio . Tria | minori . eius . nepoti . et . sedis |¹⁰
hui(us) penite(n)ario . ibiq(ue) . sepulto . | sic celebr[a]⁹³ndu(m) . 6 . februarii [senyal]
[---⁹⁴

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 161.

XLV

1608

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

⁹⁰ Des d'un punt de vista gramatical hauria d'ésser *commendatur* o bé *commendetur*.

⁹¹ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia i per la tipologia de la lletra podríem establir la cronologia pels volts del segle XVII.

⁹² Possible oblit del lapidari.

⁹³ Vid. nota 92.

⁹⁴ Continua nou línies més avall molt malmeses.

Sepulcre de llosa. 263 x 107 cm.; 84 x 102 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 45

Lapideum . hoc . Tegmenad r(everen)di | Narcisi . Girgos . prioris b(ea)tae | Mariae .
d(e) Fenestris . ac cano(ni)ci | huius . almae . sedis qui e vivis | excessit . 23 aprilis
1608 |⁵ corpus . velat . suiq(ue) . coadiu- | toris Francisci Vilella qui | fecit vexillu(m)
co(n)[f]ra[t]rie | S(anti)si(mi) Sacra(men)t(i) [---] | di cedi [---] |¹⁰ fecit [---] | corn[u] |
[altaris]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 162.

XLVI

1607

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 272 x 109 cm.; 90 x 103 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i necrològic.

Facs. 46

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic iacet r(everendus) d(omi)n(u)s Bar(tholomeus) |
Burgues Stagneoli ort(us) | hui(us) sedis c(aus)a ubi sole(m)ne | an(niversar)ium
si(n)gulis an(n)is cele- |⁵ bran(dum) reliq(ui)t et causa(m) | pia(m) pro puellis de
Ger(und)e⁹⁵ | marita(n)dis pueris q(uib)us eru- | die(n)dis herede(m) insti(tu)it obiit | 9
apri(li)s 1607

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 163.

XLVII

1593

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

⁹⁵ Per ésser correcta hauria de posar *Ger(und)a*.

Sepulcre de llosa. 272 x 106 cm.; 89 x 101 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 47

[Deo] O(ptimo) M(aximo) | [---] Gorgoll · Pala- | [---] orto · V · I · D · huius ecclesie | [c]anonico · qui · omnia bona sua | administrationib(us) · ferialis · ac |⁵ aniversarior(um) · presb(ite)ralium dicte | eccl(esiae) ad anim(am) su(am) · exipratione(m)⁹⁶ | aequis · partib(us) · reliquit · Ab hac | q(ue) vita migravit · [in] · aprilis · 1593 | eius testamenti · executores |¹⁰ posuerunt ·

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 164.

XLVIII

1597

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 270 x 101 cm.; 85 x 97 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 48

Michael · i · Buygues · pr(es)b(ite)ro · adomo | deles · Buygues · S(anc)ti · Stephani de Basso | oriu(n)do · hui(us) ecc(lesi)e · cano(ni)co · die⁹⁷ · tertia | febru(ar)ii · 1597 · vita · fu(n)cto · testame(n)ti | exequutores · posuere · et · eius · qui |⁵ feriale⁹⁸ · et · presb(ite)ralia · aniver(sari)a · aequi(s) | partib(us) · bonoru(m) · suor(um) · heredes · ins- | tituit · ad volu(n)tate(m) · exequen(dam) · bi(n)as · quo- | tidia[n]⁹⁹as · m[issas per] an(im)a(m) videl(icet) ad | onus · ferialis p[er] cano(ni)co t(a)m altera(m) |¹⁰ vero adon(us) di[---]n altari | privilegiato [---] | muniter pe[---] | [-----] | [---]

⁹⁶ El lapidari va cometre l'error de canviar l'ordre de les lletres ja que hauria d'ésser *exiprationem*.

⁹⁷ En el text original hi ha una *f* en lloc d'una *e*.

⁹⁸ Per ser correcta hauria de posar *ferialia*.

Dins d'aquesta inscripció s'ha d'assenyalar que el lapidari fa dos tipus diferents de "q". Quan està en posició inicial la fa normal (com en el cas de quotidianas), però quan està en posició medial (cas de exequutores o de exequendam) la fa amb la forma d'una "p" invertida.

La inscripció sembla, per una altra banda, feta per dos lapidaris diferents. Això es fa molt notable pel canvi en el traç de la lletra en l'escriptura que apareix sota de l'escut, encara que sembla que la mateixa mà va començar a escriure alguna cosa més amunt.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 165.

XLIX

S.d.¹⁰⁰

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 272 x 100 cm.; 87 x 97 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 49

R(everen)d[o] . D(omino) . A(n)tich Guinard [...]ran[...] | hui(us) sedis ca(noni)cus vir sane prouid(us) ia(m) du(m) | viv(er)et et [[cotidie]] [ad]¹⁰¹ missa(m) i(n) capella corpo- | ris (decimus) . et tre(n)tenariu(m) si(n)gulis an- | nis i(n) die obit(us) celebra(n)da ad o- |⁵ n(us) a(n)niv(er)sariu(m) p(re)sb(ite)raliu(m) i(n)stitu- | it . eisq(ue) . ob id . D . l(ibras) . pie elargi- | t(us) est . postea a(n)i(m)am sua(m) here- | de(m) co(n)stitue(n)s o(mn)ia sua [bona] | eisde(m) a(n)ni(versa)riis test(ame)nto

⁹⁹ Vid. nota 92.

¹⁰⁰ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Antich Guinart* va morir al 1585. I pel tipus de lletra podríem establir la seva cronologia entre els segles XVI i XVII.

¹⁰¹ Vid. nota 92.

legavit |¹⁰ ex q(ui)b(us) ip(s)i(us) test(ame)nti executore | V · cornu altari[s]¹⁰² | [-----
] | [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 166.

L

1600

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 272 x 105 cm.; 65 x 98 cm. Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 50

Animam Deo tradens corp(us) | loco isto relinquens Fran- | ciscus Oliveras huius
alme¹⁰³ | ecclesie¹⁰⁴ canonicus et de | Ridaura prior · 2 · februarii |⁵ 1600 · ab
humanis deces- | sit sibi que veniam depre- | cari rogat

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 167.

LI

1583

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepulcre de llosa. 277 x 108 cm.; 70 x 104 cm. Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular i corba¹⁰⁵. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 51

[Hic iacet]¹⁰⁶ R[everendus] · D(ominus) · Petr(us) Traver · V · I · D · hui(us)
eccle[siae] | cano(ni)c(us) officiali[s]¹⁰⁷ et vic(arius) g(e)n(er)ali[s]¹⁰⁸ q(u)i¹⁰⁹ sol- |

¹⁰² Oblit del lapidari o bé mancança per evolució de la llengua.

¹⁰³ Vid. nota 54: *almae*.

¹⁰⁴ Vid. nota 54: *ecclesiae*.

¹⁰⁵ Vid. nota 85.

¹⁰⁶ Elidit pel lapidari.

¹⁰⁷ Vid. nota 102.

le(m)nia duo a(n)ni(versa)ria · s(cilicet) · unu(m) i(n) die obit(us) | sui et alter(um) die
· 13 · iulii pro Mi- | chaele Traver cano(ni)co ac duo cor- |⁵ nua altari[s]¹¹⁰ unu(m)
p(er) se die sui obitus | et alter(um) die asce(n)tio(n)is pro matre | sua i(n)stituit Obiit
die · 3 · septe(m)bris | 1583
Trinus | et unus | deus¹¹¹

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 168.

LII

Aprox. S. I a. de C. – III d. de C.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Làpida funerària. 47'5 x 46 cm. Capital romana. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 52

L(ucio) Plotio L(ucii) F(ilio) Gal(eria) | Asprenati aed(ili) | Ilviro flamini | tribuno
leg(ionis) III | Gallicae |⁵ Iulia C(aii) f(ilia) | Marcia | marito indulgentissimo

NOLLA, J.M^a. *Girona Romana. De la fundació a la fi del món antic*. Ajuntament de Girona, Diputació de Girona, Girona, 1987, Pàg.45.

LIII

1214

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepultura exempta o sarcòfag, ossari. 39'5 x 116 x 40'5 cm.; 2 x [4 x 108] cm.
Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

¹⁰⁸ Vid. nota 92.

¹⁰⁹ Hauria d'ésser *que*, possible error del lapidari.

¹¹⁰ Vid. nota 92.

¹¹¹ Vid. nota 85.

Facs. 53

M Hic iacet d(omi)n(u)s M A(rnaldus) M d(e) M Crexello conda(m)¹¹² e(piscopu)s
G(er)unda(e) | qui obiit M II M idus madis¹¹³ anno D(omi)ni M M^o M CC^o M XIII° M
requiescat i(n) pace M

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 15.

LIV

1312

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria nord.

Sepultura exempta o sarcòfag. 109 x 43 x 40'5 cm.; 2 x [85 x 104'5] cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 54

M Anno Domini M M^o M CCC^o M XII M decimo kalendas madii M obiit | venerabilis
domina Guillelma | vicecomigissa de Rupebartino M | M cuius anima requiescat in
pace Amen M

LV

[1]601

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 238 x 190 cm.; 83 x 70 cm., 78 x 86 cm. Humanística majúscula.
Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 55

¹¹² Forma evolucionada de *quondam*.

¹¹³ La forma *madis* no és correcta, si ho seria *madias* o *maias*, possible error del lapidari.

Hoc sepulcru[m]¹¹⁴ a testu h[uius] | [se]dis in hunc locu transla- | [tu]¹¹⁵ Michael
Costa eiusdem | ecclesiae canonicus ac mensis | augusti praepositus vivus |⁵ [---]e
i(n) atq(ue) ex ipsius stirpe pro | [---]cti construxit cornu¹¹⁶ de- | [tri] de altaris
a(n)nuum adminis- | [t]rationi a(n)niversariorum | [pr]esbiteraliu(m) attribuit- |¹⁰ [un]um
quotidianu(m) sacru(m) | [i]n altari privilegiato per- | [pe]tuo per agendu(m) institu- |
[tum] | [---] testamen- |¹⁵ to in [me]oria(m) animae q[uae] | suae [---]amone(m) ca[---]
]a(m) p[---] | san[---] XII locu plete | [---]ae matrimo- | nio [---]ae honesti |²⁰ scien[---]ir
inmatu | bsdor[---] dominos | [---]tuage [---]rius XXI augusti | [---] DCI

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 176.

LVI

1789

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 190 x 70 cm.; 80 x 52 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 56

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Sepultura del | reverent Mateu | Cri y Marti pre- | bere y
beneficiat |⁵ de la present ig- | lesia mori lo dia | 20 ianer de 1789 .

LVII

1611

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 264 x 108 cm.; 80 x 98 cm., 72 x 96 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 57

¹¹⁴ Vid. nota 102.

¹¹⁵ *Locu translatu* pateix la pèrdua o caiguda de la "-m" final de l'acusatiu.

¹¹⁶ Li falta la "-s" final per evolució de la llengua.

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | ad modu(m) . r(everen)di . d(omini) Iacobi Pla | S . T . D
.¹¹⁷ cano(ni)ci . hui(us) . ecl(es)ie¹¹⁸ | ex . oppido . Bisulduni . orti | via(m) . universae
. carnis . in- |⁵ gressi die . 30 . dece(m)bris | 1611 . saxo . sub . isto . cada- | ver .
humatum . iacet . qui . | vivens . in . seminario | pueroru(m) . p(er)etuu(m) . locu(m) .
uni(us) |¹⁰ scholaris . co(n)sa(n)guinie . sui | seu . originarii . Bisulduni . | instituit . et
in . pre . se(n)ti¹¹⁹ . | ecc(lesi)a . Co(n)ve(n)tuale . aniversariu(m) | ac . alia . pia .
suffragia . p(er)pe- |¹⁵ tuo . celebra(n)da . reliquit . pro | anima . sua . qua[m] . deus .
ad | superna . gaudia . ducer[e] | dignetur . Amen

LVIII

S.d.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 246 x 100 cm.; 50 x 90 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 58

---] [hon]orabilis | [---]iu . ius | [---] [cano]nicu[s] | [---] sau[.] | [---] artuu [---]iatri[s] |⁵ [---
[---] regius cu[---] imordei¹²⁰

LVIX

S.d.¹²¹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 270 x 101 cm.; 90 x 90 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 59

¹¹⁷ Vid. nota 80.

¹¹⁸ Vid. nota 54: *eclesiae*.

¹¹⁹ Error del lapidari ja que *presenti* hauria d'anar junt.

¹²⁰ Vid. nota 102.

¹²¹ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bartolomeus Pou* va morir al 1554. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Hic · iacet · honor[abilis] | [B]artolomeus Pou huius | [se]dis canonic(us) qui cen[tum] | [mi]ssas anuatim dis[tribuendas] |⁵ [in e]adem ecc(lesi)a [instituit] | [omnip]otensis [---] | [---]iam [---] | [-----] | [-----] |¹⁰ [---] VI die VII martii [---] | [---] cuius a(n)i(m)a in p[ace] | [requ]ie[s]cat

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 179.

LX

1549

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 238 x 100 cm.; 75 x 70 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 60

[---] Moner ex milii a [---] | [---]elis ori(undus) hui(us) eccl[esiae] | [ex] vita migravit ·X [---] | [---] 1549 · solemn[i] | [aniver]sario co(n)ventuali · et [pres]- |⁵ [bi]terali · cum septem p[resbiteris] | [ad] honore(m) et sue a[lme]¹²² | [---]natione(m) i[ns]tituto [---] | [---] suis · tert[ies] sext[iles] | [---]us int[---] sentibu[s] [---] |¹⁰ [---]is

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 180.

LXI

1537

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 220 x 87 cm.; 60 x 83 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 61

¹²² Vid. nota 54: *suae almae*.

Honor(abilis) · Iacob(us) · Ferrer | oriu(n)nd(us) · de · Gahusis · can[o]- | nic(us) · presbiter · hui(us) · sedis | qui · legavii¹²³ · bona · sua · pro · di- | stribue(n)do · cornu · altaris · ac |⁵ i(n) a(n)i(m)a de p(er)petua(n)da · apud · ima- | gine(m) · virginis · Marie · esi¹²⁴ | hic · humat(us) · tercia · men- | sis · octobris · M^o · D · XXXVII ·

La inscripció sembla feta per dos lapicides diferents. El canvi de mà s'aprecia a partir de la mitat de la tercera o quarta línia. La mida de la lletra varia i l'*ictus* és diferent.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 182.

LXII

S.d.¹²⁵

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 217 x 90 cm.; 75 x 48 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 62

[Hic] iacet honor(abilis) · P(etrus) · Almar cano(ni)c(us) in [---] | [---] · sedis q(u)i aniv(er)sariu(m) · p(res)b(ite)rale · et | [convent]uale · cu(m) · [...instituit cuius] | [-----] | | [---] a(n)i(m)a [requiescat in] |⁵ [pace Amen]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 184.

LXIII

1536

Girona. Claustre de la Catedral de santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 235 x 94 cm.; 62 x 87 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

¹²³ Error del lapidari, en realitat hauria d'ésser *legavit*.

¹²⁴ Error del lapidari ja que hauria d'ésser *est*.

¹²⁵ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Petrus Almar* va morir al 1503. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 63

Ioannes · Puiol · huius · ecc[les]- | ie¹²⁶ · canonicus · et · secundus pr- | ior · vir · vi ·
corporis · statura[que]¹²⁷ | [---] · animi · prudentia · insigni | [Obiit] Die · XX · die ·
decembris · 1 |⁵ [5] 3 · 6 · bonis · suis · ad · Dei · | honorem · et · anime · sue¹²⁸ ex- |
[p]iationem · relictis

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 185.

LXIV

1550

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 248 x 102 cm.; 100 x 87 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 64

[T]egitur sub hoc · lapide r(everen)d(us) · ille loa[n]- | nes Torrell · hui(us) alme
ecc(les)ie canonic[us] | [s]acraru(m) litteraru(m) doctor ex l[egi]- | [bus] (q)ui i(n) ipsa
ecc(les)ia · XIII · a(n)nis legit [v]e[rb]- | u(m) Dei predicavit Migravit [...] |⁵ [a] die
veneris · XXVIII · marcii [...] | M^o · D^o · L^o · bonoru(m) suoru(m) herede(m) in[stit]- |
uit · a(n)niversaria presbyter[alia] | ad Dei honorem et anime | [e]sxpiatione(m)¹²⁹
anniversariu(m) co[n]- |¹⁰ [v]entuale et presbyterale cu(m) [sept]- | e(m) psalmis dicto
die obitus su[i] | quota(n)nis celebrari voluit

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 187

¹²⁶ Vid. nota 54: *ecclesiae*.

¹²⁷ No apareix en el text però s'ha de sobrentendre.

¹²⁸ Vid. nota 54: *animae suae*.

¹²⁹ Amb *anime esxpiationem* passa un fenomen curiós. *Anime*, hauria d'esser *animae*. La "-e" final d'aquesta paraula és reutilitzada pel lapidari per posar la primera lletra de *esxpiationem*. Aquesta paraula, al mateix temps, està mal escrita: *expiationem*.

LXV

1559

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 254 x 98 cm.; 6 x [80 x 89] cm. Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epigrafia necrològica.

Facs. 65

[T]egitur · sub · hoc · lapide | D(ominus) · Fran(cis)cus · Rocha · huius alm[e] |
[e]cclesie¹³⁰ · cano(ni)cus et vic[arius] g[ene]- | ralis · ex · hone(s)tissima hu[ius] |
nominis · in hac [---]- |⁵ ia ortus qui in omni- | [t]entis Dei · laudem et an[i]- | me sue
expiationem duo | cornu[a] altaris¹³¹ · in presenti¹³² | [e]cclesia · celebrari in[s]ti- |¹⁰
[t]uit · obiit · V · maii · 1559 · ani- | ma · eiu(us)¹³³ · requiescat · in pac[e] | amen ·
[---] celebra(n)dam singulis · die [---]¹³⁴
---]am destaca¹³⁵

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 189.

LXVI

1446

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 212 x 95 cm.; 87 x 107 cm. Gòtica. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 66

¹³⁰ Vid. nota 54: *almae ecclesiae*.

¹³¹ El lapidari ha utilitzat la mateixa lletra "a" com a final i principi de paraula.

¹³² Hauria d'ésser *presente*, possiblement es degui a l'evolució de la llengua que ha comportat un tractament diferent en la declinació de la paraula.

¹³³ *eiuus* li sobre una "-u-" possiblement sigui per un error del lapidari.

¹³⁴ A tot vol de la sepultura.

¹³⁵ Vid. nota 102.

---] | [---] sedis canon[icus] | [-----] | [-.] ecc(les)ia [---] | [---] · M^o · CCCC |⁵ XXXXVIV°
· [---] | [---] ho · i(n) · pac[e] [---] | req(ui)esca[t] | a(n)i(m)a Ame(n)

LXVII

1738

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepulcre de llosa. 208 x 80 cm.; 65 x 70 cm. Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 67

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | hic (i)acet r(evere)ndus Laurent- | us Grasset sedis
G(erun)dae | bene(r)atus antequa(m) oppi- | di di matre magna rector¹³⁶ |⁵ ob(ii)tque
pr(imis) diebus (setem)br(i)s | ann(i) 1738 anima ejus | (i)n pace requ(i)escat | Amen

En el text epigràfi apareixen gran nombre de nexes.

LXVIII

1936

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Placa commemorativa. 95'5 x 65 cm. Majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: commemorativa.

Facs. 68

M(ossè)n Joan Guix i Marsal | prevere beneficiat de la catedral | de Girona | donà la
vida | en testimoni de la Fe |⁵ el 14 d'agost de 1936

LXVIX

1348

¹³⁶ *Beneratus antequam oppidi matre magna*, no és acceptable gramaticalment. Seria més probable *beneratus antequam rector oppidi "di matre magna"*, seguint el text entre cometes un italianisme.

Girona. Claustre de la Catedral de Santab Maria, galeria est.

Sepultura exempta o sarcòfag. 40 x 100 x 40 cm.; 20 x 60 cm. Gòtica del segle XIV.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 69

M Hi(c) iacet M ven(er)ab(i)lis M Ar(naldus) M de M Teradis M q(u)onda) m M iur(is)
p(er)it(us) | M G(er)unde M et M Beat(ri)x M ei(us) M ux(or) M et M Narciso M
eorum- M | M d(e)m M fili(us) M q(u)i M instituit M in M hac M sede M q(ui)bus) ddam
M be(ne)- | M ficiis M i(n) M altari M S(an)c(t)i M loh(ann)is M et M obiit M XX M die
M iu- | M lii M an(n)o M Do(min)i M M^o M CCC^o M XLVIII° M q(u)orum M a(n)i(m)e
M req(u)i- |⁵ M escat M in M pace M Amen M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 169.

LXX

11??

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepultura exempta o sarcòfag. 34 x 120 x 43'5 cm.; 28'5 x 101 cm. Carolina. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació doble d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 70

Hac sunt in fossa M B(ere)n(garii) M presulis ossa M de Vilacerto M vocitati nomine
cer- | to M inmundum mundum liquit M peciitq(ue) secundu(m) M et hereum
thalamum | cuidat victoriaru(m) M presbiteru(m) statuit M plena mode remincu- | ra M
et dare no(n) renuit M anniversaria iura M anno milleno M ce(n)tu(m)q(ue)bis o- |
ctuageno M quisetad huc uno M bissex tantu(m) min(us) uno M idus et octavo madii
M |⁵ mini mesibpravo M esco(n)fessoru(m) M turviis iunctussu perorum M

Manté els colors de la caixa escriptuària (magenta) i el de les lletres (blaves).

LXXI

- 104 -

S.d.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Sepultura exempta o sarcòfag. 38 x 113'5 x 44'4 cm.; 18'5 x 50 cm.; 24 x 49'5 cm.

Carolina. Gravat al burí de solc amb secció triangular. A dues columnes amb marges simulant el format d'un llibre.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 71

Qualibet M ebo[.]mdam M celebret M ter M mistica M sacra | vota M ferat M grata M
s(an)c(t)iq(ue) M Iohannis M in ara M | semp(er) M et M hic M obitum M p(ro)prium
M stabilivit agredii(m) | annis M completis M septem M milleq M oucertis | tollitur M
emdo M past dro M gregis M al(m)ae M iocundo |⁵ [...] || ossa M viri M [...]M h(i)c M
[...]M sepulcri M | sobril(m)as M et M cal(m)atus M [---

En el text epigràfic apareix un gran nombre de nexes i lletres sobreposades.

LXXII

1331

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est.

Pedra tombal. 111 x 41'5 cm.; 26 x 58'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i/o necrològic.

Facs. 72

Hic iacet ven(era)bilis M P(etrus) M de Plano | (quon)da(m) p(res)b(ite)r d(e)
cap(i)t(u)lo G(er)und(e)n(se) q(u)i a(n)niv(er)sa- | riu(m) (con)ve(n)tuale (et) M l(oco)
M p(res)b(ite)ro(rum) i(n) d(i)c(t)a ecc(les)ia | i(n)stituit M (et) obiit M XVI k(a)l(enda)s
ap(r)il(is) a(n)no D(omi)ni M^o | CCC^o M XXXI° M |⁵ cui(us) a(n)i(m)a req(u)iescat i(n)
pace Ame(n)

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 171.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 43.

LXXIII

1314 – 1318 – 1343

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria est

Mausoleu amb inscripcions funeràries i escultures exemptes. 350 x 330 cm.; 3 x [26 x 25] cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular.

impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 73a, 73b, 73c

- a) M An(n)o M D(omi)ni M M^o M CCC^o M XIII° M | XVI° M k(a)l(endi)s M febru(arii)
M obiit M ven(er)a- | b(i)lis M d(omi)n(us) M B(e)r(en)g(arius) M de Palacio | M
sac(r)ista M G(er)unda(e) M cui(us) M a(n)i(m)a | M req(u)iescat i(n) pace M
Ame(n) M
- b) M An(n)o M D(omi)ni M M^o M CCC^o M XVIII° M VI° | M k(a)l(endi)s M febru(arii)
M obiit M honora- | b(i)lis M d(omi)n(us) M B(erengarius) M d(e) M Vilaricho |
arch(iepiscopus) M G(er)unda(e) M cuius a(n)i(m)a M | req(ui)escat i(n) pace M
Ame(n) M
- c) An(n)o M D(omi)ni M M^o M CCC^o M XLIII° M XI M | k(a)l(endi)s M octobr(ii) M
obiit M ven(er)a- | b(i)lis M d(omi)n(us) M G(uillelmus) M de M Vilaricho M |
arch(iepiscopus) M Imp(er)itanen(sis) cui(us) M a(n)i(m)a | req(u)iescat i(n) pace M
Ame(n) M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 172, 174.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 43.

LXXIV

1618

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 208 x 92 cm.; 55 x 90 cm., 42 x 90 cm. Humanística majúscula.

Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 74a, 74b

[S]ub lapide isto expec[tat] | mutatione(m) suam Raphael | Balle S(anc)ti · Georgii de Vallib(us) | S · T · D ·¹³⁷ canonic(us) · hui(us) · s(anc)tae | ecc(lesi)e · qui vivens in honore |⁵ sui patroni angeli custo- | dis offitiu(m) sub duplici maio- | ris¹³⁸ signo perenni celebra- | [ti]one suis su(m)ptib(us) institu- | [t]u(m) reliquit · aliis piis supra- |¹⁰ [g]iis additis Obiit · tandem | 64 · etatis suae an(n)o die | 13 · nove(m)bris 1618 ·

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 214.

LXXV

1788

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 223 x 73 cm.; 88 x 66 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 75

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Riquer | sepultura de | Llorens Riquer | de Vilobi vulgo |⁵ hereu beneficia[t] | de la Seu | obiit die 28 | (decem)bre de 1788

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 213.

LXXVI

1380

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 183 x 74 cm.; 20 x 50 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral.

Facs. 76

Hic [---] | [-----] | an(n)i M M^oCCC^oLXXX^o [---

¹³⁷ Vid. nota 80.

¹³⁸ El significat de la frase no s'acaba d'entendre sinó és que falta la paraula *altaris*.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 213.

LXXVII

1406

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 200 x 81 cm.; 65 x 81 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 77

Magnifici preclari (que) | viri · domini · Michae- | lis · de Sancto · Marti(n)o | ex ·
antiqua · cogno(m)i(ni)s | hui(us) · stirpe · cadaver |⁵ contegitur · hoc · tu- | mulo · pro
se · suis · (que) · | electo die X maii an- | no 1406

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 215.

LXXVIII

S.d.¹³⁹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 215 x 90 cm.; 73 x 75 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 78

[Hic] iacet · hon(rabilis) · Franciscus · Salvador [---] | [p]r(es)b(ite)r · d(e) cap(itu)lo ·
huius · sedis · qui · laudavit [---

¹³⁹ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Franciscus Salvador* va morir al 1467. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 216.

LXXIX

1717

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, geleria sud.

Sepulcre de llosa. 247 x 107 cm.; 50 x 86 cm., 34 x 86 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 79a, 79b

Hoc tegitur sarcophaco | illis d(ominus) Manuel Caetanus | Ferrer et de Llupia a baro-
| nibus de Sabassona genus | nobile trahens | post annos 27 huius . al- |⁵ me¹⁴⁰
sedis canonicatus | obiit die 25 martii . 1717 | suis ipse sumptibus alta- | re hoc
arcangelo Rapha- | eli erectum auroque |¹⁰ tectum transennam | portamque sacravit

LXXX

1467 –1564

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 252 x 90 cm.; 74 x 80 cm., 80 x 80 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 80

---] | [---] capitulo sedis Gerund[ae]¹⁴¹ | [---]dus . ex manso . Miralles | [D]anielis
extra¹⁴² . et . prope muros | [Ger]unde¹⁴³ qui bona sua reliquit pro |⁵ [cons]titutione¹⁴⁴
quar(um)da(m) missar(um) in | [is]ta sede quod an(n)is¹⁴⁵ celebrand(arum) pro |
[anim]a sua et parentiu(m) suor(um) obiit die | [X]II novembris 1467 [senyal] ac | [---]

¹⁴⁰ Vid. nota 54: *almae*.

¹⁴¹ Una altra opció és *Gerundensis*.

¹⁴² Ha de suposar-se: *extra portam*.

¹⁴³ Vid. nota 54: *Gerundae*.

¹⁴⁴ També podria ser: *restitutionem*.

¹⁴⁵ Possible error del lapidari, ja que en lloc de *quod annis* hauria de posar *quotanis*.

ia(m) · r(everen)d(us) · d(ominus) · Fran(cis)cus Miralles cano(ni)c(us) |¹⁰ de sedis ex dicto man[so] Mirall[es] | [in]stituit unu(m) cor(n)u altaris cu(m) | [decem] missis et psalmis in eade(m) | [sed]e quod anis¹⁴⁶ dicendis et obiit | [---] XVII Martii 1564 quor(um) ani(m)e |¹⁵ [in pac]e [re]quiesca(n)t · instauravit | [Mi]chel Miralles pr(a)efat(a)e sedis | [---]o ex eade(m) prosapia ortus [---] | [---]ranci ex fratre nepos die | [---]

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 218.

LXXXI

1600

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 270 x 110 cm.; 84 x 100 cm., 25 x 80 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 81

D (eo) O(ptimo) [Maxime] | Michaeli Desbach¹⁴⁷ V · I · D · P[re]- | [c]entori · ma[iori] · ac · ca[nonico] · huius · s[ancte] · [e]cl(esi)e · qui · obiit · die · 17 · ian(ua)rii · 1600 | [---] · Petri¹⁴⁸ · Desbach · domicellus | [dominu]s castri de Orriols · fratri |⁵ [cariss]imo · iuxta · t[um]ulum · Ber- | tra(n)di · de · Bacho · praef[ate] · eccl[es]i[e] [---] | ca(noni)ci · ac [pre]posi[ti] · de · Cassiano · et | eiusde(m) · familiae · de · anno · 134[8] | [---] fecit · monu(men)tu(m) hoc p(r)oc- |¹⁰ [u]ravit · quorum · a(n)i(m)e · in pace | [re]quiescat · Amen | 1600

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 227.

LXXXII

S.d.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Vid. nota 164.

¹⁴⁷ La "-s-" de Desbach és molt peculiar.

¹⁴⁸ Possible error del lapidari ja que hauria de ser *Petrus*.

¹⁴⁹ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bernardo Mascord* va

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 200 x 84 cm.; 40 x 75 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 82

Hic M iacet M v(e)n(e)r(abilis) Bernardo Mas- | [cord Bac]callaro M in M decretis
pr(es)b(iter) | [de] capitulo M huius M sedis M qui M statuit M | anniversarium obiit
XVII februarii anno [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 229.

LXXXIII

S.d.¹⁵⁰

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 211 x 80 cm.; 32 x 77 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia.

Facs. 83

Hic M iacet M v(e)n(e)r(abilis) M Ioha(n)nes M de P(o)n- | tonibus M canonicus M
huius M sedis M qui [---] | [-----] | [-----] | [---

ostentar càrrecs eclesiàstics des del 1408 al 1425. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

¹⁵⁰ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Iohannes de Pontibus* va ostentar càrrecs eclesiàstics des del 1404 i 1435. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XV i XVI.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 230.

LXXXIV

S.d.¹⁵¹

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 227 x 88 cm.; 56 x 78 cm., 20 x 74 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia.

Facs. 84

---] | Hic [ia]cet [---] [Ioan]- | nes Bosch hui[us] [---] | [s]edis canonicus [---] | [---]o et
Sebastin |⁵ B[ac]h [---] cu(m) D(omin-) . et c[---] | [---]us Gerun[den]- | [sis q]uoru(m)
quo | [req]uies | [cat A]men

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 232.

LXXXV

1347

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 194 x 78 cm.; 75 x 78 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia inecrològic.

Facs. 85

Hic · iacet · honor(abilis) · d(omi)nus | Bernard(us) de Albis [pres]- | biter de capitulo
ecc[le]- | [s]ie¹⁵² Gerunden(sis) [q]ui ins[ti]- | tuit anniv(ersarium) · c[onv]en[tu]- |⁵ [al]e
ac presbiterale c(um) | septem psalmis obiit | [X]VI [k](a)l(enda)s augusti anno | a

¹⁵¹ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Ioannes Bosch* va morir al 1582 i *Sebastin Bosch* al 1627. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

¹⁵² Vid. nota 54: *ecclesiae*.

nat(ivitate) D(omi)ni MCCCXXX | [XVII] a(n)i(m)a eius · in pace |¹⁰ [r]equiescat .
Amen

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 235.

LXXXVI

S.d.¹⁵³

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria de Girona, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 183 x 84 cm.; 26 x 70 cm. Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia.

Facs. 86

Hic iacet vener(abilis) Ber- | [n]ardus de Camoni[bus] | [p](res)b(ite)r de capitulo | [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 236.

LXXXVII

1558

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 230 x 95 cm.; 6 x 62 cm., 6 x [55 x 83] cm. Gòtica / Humanística majúscula. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 87

D(eo) O(ptimo) M(aximo) | Sepultura del | señor Garau An- | dreu ciutadà de |
Gerona mort a |⁵ VIII de iulio de | 1558 dels seus

[Senyal] Hic M iacet M honorabilis M dom[---] | [-----] | [-----] | [---]sino M CCCC M
XXII M

¹⁵³ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bernardus de Camonibus* va ostentar càrrecs eclesiàstics des del 1341 fins al 1350.

Sepultura reutilitzada per dos persones diferents. Una de les inscripcions està gravada al mig de la llosa i en català clàssic. I en l'altra la inscripció està gravada a tot vol de la llosa i amb llatí. En elles si veuen dues mans diferents.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 238.

LXXXVIII

S.d.¹⁵⁴

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 262 x 88 cm.; 6 x 72 cm., 80 x 57 cm. Humanística majúscula.

Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 88

D(ominus) . Sebastian(us) . Bret

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 239.

LXXXIX

1678

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepulcre de llosa. 241 x 89 cm.; 35 x 73 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 89

Anthoni corpus Ros ista conditur [---] | patria laureti gloria cuius honor [---] | pontif(i)ce
ex ornatus eques¹⁵⁵ quo claruit [---] | romano illustres nobilitate viros [---] | fot musis
doctor sede et precentor [---] |⁵ maior et excelsis hoc sit in empireis | obiit die 26
augusti 1678

¹⁵⁴ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capítular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Sebastianus Bret* va morir al 1578. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia entre els segles XVI i XVII.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 241.

XC

1406 - 1609

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra sepulcral. 70 x 100 cm.; 15'5 x 52'5 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 90

P(ro)digia dom(us) de S(an)t · Martipo | sita in tumulo de an(n)o · 1406 · | p(ro) dece(n)tia crucis · hic fueru(n)t | tra(n)slata anno · 1609 ·

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 215.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 43.

XCI¹⁵⁶

Circa 1^a ½ S. XIV

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepultura exempta o sarcòfag dins d'una capella. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 91

[---] Capraria : mat(er) nobil(is) vicecomitis d(e) Caprari(a) q(uae) fuit oriumda d(e) Casrella cui(us) pater fuit [---] | [---] in instituit : cui CCCC : solidos re(n)dales assignavit : et anniversariu(m) conve(n)tuale¹⁵⁷ fieri ac canonica(m) porcionem

¹⁵⁵ En la inscripció la lletra "u" i la lletra "e" apareixen unides.

¹⁵⁶ Per motius de conservació, aquesta inscripció s'ha extret d'un article que feia referència a la sepultura que acompanya on s'inclouia la transcripció: BOTET I SISÓ, J. "Sepultura de Eleonor de Cabrera" a *Revista de Girona*, XIV. Diputació de Girona, Girona, 1890, Pp. 225-230.

¹⁵⁷ En la inscripció ja publicada apareix *conventuali* malgrat en llatí clàssic seria més correcta *conventuale*.

duplicari ma(n)davit i(n) die S(an)c(t)orum : Gab(ri)el(is) et Raphaelis : quae obiit
[cuius] a(n)i(m)a requiescat i(n) pace [Amen]

BOTET I SISÓ, J. "Sepultura de Eleonor de Cabrera" dins *l'Avenç*. Barcelona, octubre 1889.

BOTET I SISÓ, J. "Sepultura de Eleonor de Cabrera" dins *Revista de Girona*, XIV. Diputació de Girona, Girona, 1890, Pàg. 225-230.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 11, 12.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 41.

XCII

1333

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Mausoleu. 90 x 290 cm.; 36'5 x 48'5 cm., 67 x 36'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Diplomàtiques, epitafies sepulcràlies i necrològiques.

Facs. 92

a) Clauditur hoc lapid(e) vite (quon)da(m) ven(er)ande M vir B(e)r(en)g(arius) de |
Pavo p(er)titulatus M isti(us) eccl(esi)e p(er)ce(n)tor cano(n)ic(us)q(ue) M | ip(s)e
vale(n)tin(us) (et) p(ro)po(s)it(us) d(e)corat(us) me(n)tis honestate | c(um)
m(u)ltiplici p(ro)bitate [senyal] hic (et) ibi pl(u)r(a) p(er)fecit e[st] | valitura
anniq(ue)v(er)saria¹⁵⁸ si(mu)l ac altari festa¹⁵⁹ |⁵ duplas cano(n)ice statue(n)do
p(res)b(ite)rosq(ue) multaq(ue) | disti(n)cteq(ue) no(n) cape(re)t loc(us) iste
[senyal] hic sua sta(n)s | h(e)re(de)s l(e)mosina¹⁶⁰ p(er)petualis ecc(lesi)e
vestiarii cu(n)ctis g(e)n(er)alis | cui Villela su(us) loc(us) e(st) p(er) eu(m)
p(re)pa(ra)t(us) ali(is) plures | p(ro)ve(n)t(us) reddituales [senyal] devot(us)
(Christ)o d(e) mu(n)do t(ra)nsiit |¹⁰ isto an(n)o milleno tercenteq(ue)¹⁶¹ t(ri)deno

¹⁵⁸ Hauria d'ésser *anniversaria* o bé *anniversarique*.

¹⁵⁹ Per evolució de la llengua s'ha produït la caiguda de la "-s" final.

¹⁶⁰ Possible error del lapidari ja que per ésser correcta hauria d'estar escrit *elemosinam*, malgrat la caiguda de la "-m" final d'acusatiu.

¹⁶¹ Possible error del lapidari ja que hauria d'ésser *trecenteq(ue)*.

t(er)no tercenisq(ue) k(a)l(endi)s | nempe dece(m)bris p(ro)cinat an(te) Deu(m)
se(m)p(er) cu(m) laud(e) t(ro)pheu(m) Amen

b) Hic e(st) Fra(n)ciscus Alionis contumulat(us) M | hui(us) cano(n)ic(us) sedis
ca(n)torque se(cun)d(us) M | ip(s)e nepos d(omi)ni p(rae)fati morib(us) | apt(us) M
cessit ab hac luce | rapt(us) sub flore iuve(n)te M |⁵ an(n)o (con)tiguo iunii no- |
nisq(ue) k(a)l(endi)s M cetib(us) ange- | licis parit(er) socie(n)t(ur) i(n) alvis |
Amen

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 200.

XCIII

1273

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepultura exempta o sarcòfag. 70 x 102 x 34 cm.; 30 x 100 cm. Gòtica. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 93

M Post decies septem cent[um] [bis] deniq(ue) mille M et post tres annos iulii | nonas
bonus ille B(er)n(ardus) de Queixanis prohibens sua tempora vanis | sedis
secund(us) praecentor crimine mund(us) transiit ad Regem c(o)eli ser- | vans bene
legem iste corum¹⁶² rexit clare modulamina vexit | cum superis sicut qui perpetuo
stabilivit ut sapiens obitum pre- |⁵ cibus missisq(ue) munitum M in monasterio Sancti
de monte vocato lau- | renti proprioq(ue) loco sedis sibi grato tu qui me cernis pro me
| da vota supernis ut per vota pia valeat michi Virgo Maria

CIVIL CASTELLVÍ, F. "Perspectiva de los claustros de la Catedral de Gerona" dins
Revista de Girona, 63. Diputació de Girona, Girona, 1973, Pàg.6.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 40.

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 201.

XCIV

¹⁶² Per ésser correcta hauria d'estar escrit *chorum*.

1316

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 35 x 102'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 94

· P · de Crexello · simul et · B · de Palafollis · ambo cano[ni]cior(um)¹⁶³ Gerunde
sedis amici · | semper honorati · co(n)sistunt hic tumulati · Qui · P[etrus] · predictus
ad h(ono)rem Bartholomei · | [...] Nicholai · dotans altare dotavit · in quo binorum
statuit loca presbiteru(m) | [...] [anive]rsarium · c(on)ve(ntua)le dimisit habu(n)da(n)s
portio maiorum denorum denariorum | [...] sacerdotum tu(n)c q(ua)dragi(n)ta
rogabi[t]¹⁶⁴ · missas contabit¹⁶⁵ ut ei req(u)ies · dona de(n)tur · |⁵ [...]at M
k(a)l(enda)s M iulii M anno M D(omi)ni M M^o M CCC^o M XVI°

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 202.

XCV

1273

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 35 x 102'5 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular.
Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 95

Anno M D(omi)ni M M^o M CC^o M LXX° M III° M decimo M k(a)l(endas) · octobr(is) M
obiit M Arnaldus M de M Miniana M huius M | sedis M precentor M q(u)i M et
aniversarium M conventuale aliudq(ue) annive- | rsarium M L M presbiteror(um) M ac
M unum M p(res)b(ite)r(um) M i(n) altari M S(anc)ti M Michaelis M et M C | M
sol(idos) M ex elemosine M vestiarii M exsolvendos M annuatim M p(ro)

¹⁶³ Possible error del lapidari, *canonicorum*.

¹⁶⁴ Al tractar-se d'una forma de perfet hauria d'anar escrit *rogavit*.

¹⁶⁵ Vid. nota 164: *contavit*.

pauperib(us) inpue(n)- | dis M et M unum M cereu(m) M co(n)f(r)atrie M Beate M
M(ari)e M annis M si(n)gulis M da(n)du(m) M i(n) G(er)undensi¹⁶⁶ |⁵ eccl(esi)a M in
M stabilivit¹⁶⁷ M cui(us) M prece(n)toris M anima M requiescat M i(n) pace M Amen
M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 203.

XCVI

1334

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 30 x 45 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i necrològic.

Facs. 96

Hic M iacet M an(te) M me M Ar(naldus) M d(e) Cu(m)- | bis (quon)da(m) cl(er)ic(us)
M d(e) M capit(u)lo M G(er)u(n)den(se) M | Q(u)i M i(n)stituit M in M d(i)c(t)a M
eccl(esi)a M a(n)ni(ver)s(a)- | riu(m) M (con)ventuale M IX M prio(rum) M et M aliud
| q(u)inq(u)a(g)inta M p(res)b(ite)ro(rum) M VI° M d(ena)r(i)o(rum) M ad | q(u)o(rum)
M solutione(m) M tenet(ur) M cla(v)ig(er) M sedis M q(u)i M obiit M III° M id(us) |⁵
septe(m)br(is) M anno M M^o M CCC^o M XXX° M IIII° M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 204.

XCVII

1348

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 30 x 38 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

¹⁶⁶ Vid. nota 159.

¹⁶⁷ In aniria unit a *stabilivit*, formaria un verb compost de preposició.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 97

Hic iace(n)t M ossa M Bertra(n)di M d(e) Bacho | canonici et p(re)positi M d(e)
Caciano M | i(n) eccle(s)ia M G(er)und(e)n(se) M q(u)i instituit M an(n)i- |
v(er)sariu(m) M (con)ventuale M q(uo)d tenet(ur) M fa- | c(er)e M stabilit(um) M
d(omi)ni Vidalis M de Bla- |⁵ nis M VII° M k(a)l(enda)s M augusti M obiit M an(n)o M |
M^o M CCC^o M XL° M VIII° M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 205.

XCVIII

1276

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepultura exempta o sarcòfag. 80 x 103'5 x 40 cm., 38 x 100 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 98

Anno milleno bis centu(m) septuageno | sexto septe(m)bris decimo iu(n)ctoq(ue)
kale(n)dis | R. Dalbussano resolutu corpore vano | transiit ad (Christu)m q(u)i
mu(n)du(m) respuit istu¹⁶⁸ | morib(us) et vita · Prefulgens archilevita | iste
sacerdote(m) statuit pro se dare dotem | i(n) luce sue mortis duplat(ur) portio cunctis

XCIX

1348

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 29'5 x 56 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 99

¹⁶⁸ Evolució de la llengua amb la caiguda de la "-m" final d'acusatiu.

Hic iacet ante me in pavimento M P(etrus) M Stephani p(res)b(i)t(e)r | (quon)da(m)
d(e) capit(u)lo M G(er)und(e)n(se) q(u)i instituit M d(e) bonis suis | h(er)edes M suos
M sc(i)l(ice)t M op(us) M ecc(les)ie M sedis M G(er)und(e)n(sis) capel(l)am | vestiarii
M ecc(les)ie d(i)c(t)e M sedis M (et) ca(n)del¹⁶⁹ M qua(m) M B(er)n(ardus) d(e) Fa-
| l(er)giis M p(res)b(i)t(e)r M (quon)da(m) M d(i)c(t)i M capit(u)li M instituit M i(n)
ecc(les)ia M G(er)un- |⁵ d(e)n(se) sc(i)l(ice)t M q(u)i lib(e)t M q(u)o ad t(er)cia(m) M
p(ar)te(m) M et M obiit M X^o M k(a)l(en)d(as) M | au(gus)ti M an(n)o M D(omi)ni M
M^o M CCC^o M XL° VIII° M

C

1341

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 30 x 60 cm. Gòtica del segle XIV. Gravats al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcral i necrològic.

Facs. 100

[Senyal] Hic iacet M ante istu(m) epitafiu(m) M i(n) solo claustr(i) M ven(er)abil(is)
B(er)n(ardus) M d(e)l | Lacu M (quon)da(m) p(res)b(ite)r d(e) capit(u)lo ecc(lesi)e
G(er)und(ense) M ac p(re)posit(us) M p(re)positu(m) me(n)sis madii M | i(n) ead(us)
M q(u)i a(n)niv(er)saria M videl(ice)t M (con)ve(n)tual(ia) et M L M p(res)b(ite)r(um)
i(n)stituit M et unum ce- | reum M in rexiiis coram M altari Beate Marie M perpetum¹⁷⁰
ard(er)e M | mandavit M et helemosina¹⁷¹ vestiarii M herede(m) univ(er)salem sibi |⁵
instituit M obiit ante idus madii M anno D(omi)ni M M^o M CCC^o M XL° M p(r)imo M |
cuius anima M requiescat in pace amen M Pat(er) N(oste)r [senyal]

CI

1326

¹⁶⁹ Vid. nota 168.

¹⁷⁰ Manca d'una "-u-" per evolució de la llengua, hauria d'ésser *perpetuum*.

¹⁷¹ Vid. nota 168.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Mausoleu. 104'5 x 196 x 41'5 cm.; 37 x 27 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitfia sepulcralia i necrològic.

Facs. 101

Hic iacet M Arnald(us) de Soleiro M arch(i)di(aconus) Bisuldunen(sis) M doctor in iure canonico et civili M qui se(m)- | per p(ro) posse extitit p(ro)mt(us) (et) fidelis atleta p(ro) libertate et iurib(us) eccl(esi)e dependendis M qui etia(m) | suis expe(n)sis p(ro)piis fecit fieri cimboriu(m) seu cohop(er)tam arge(n)team sup(er) altari altari(s) maiori(s) ecc(lesi)e G(er)und(en)sis | M obiit ante a(n)nu(m) D(omi)ni M M^o M CCC^o M XX° M sexto M octavo M k(a)l(endi)s M augusti P M [---] | die p(ro) tua et ei(us) a(n)i(m)a M Pater N(oste)r M [---

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 208.

MARQUÉS, J. Op. Cit., Pàg. 37.

MARQUÉS, J. "El mausoleo de Arnaldo de Soler" dins *Revista de Girona*, 36. Diputació de Girona, Girona, 1966, Pp. 21-27.

CII

1348

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepultura exempta o sarcòfag. 50'5 x 102 x 42 cm.; 22'5 x 46'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcrali i necrològic.

Facs. 102

Hic M iacet M ven(erabilis) M vir M Bernard(us) M de M Mo(n)terotu(n)do M cano- | nic(us) M et M p(re)po(s)it(us) M ecc(lesi)e M Gerunden(sis) M de M cui(us) bonis i(n)stitutu(m) | fuit M unu(m) M an(n)iv(er)sariu(m) M co(n)ve(n)tuale M i(n) M

eade(m) M ec- | c(les)ia M Q(u)i M obiit M i(n) castro M de M Rupiano M XI M die M m- | e(n)sis M augusti M an(n)o M D(omi)ni M m(illesimum) M CCC^o M XL° M oc- |⁵ tavo M anima M eius M requiescat in M | M pace M Amen M <Amen M>

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 209.

CIII

1321

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 28'5 x 31'5 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 103

Hic iacet ante me in pavimento M P(etrus) M d(e) | Mo(n)te cano(n)ic(us) (quon)da(m) G(er)und(e)n(sis) M q(u)i i(n)stituit | p(ro) se a(n)niv(er)sariu(m) (con)ve(n)tuale M IX M d(ena)r(iorum) M et | M L M p(re)sb(ite)ro(rum) M ¶ Simile i(n)stituit p(er) ven(er)a- | bili Dalmac(i)o d(e) Po(n)tonib(us) (quon)da(m) auv(er)elo suo |⁵ leg(u)m doctore M ¶ Qui a(n)niv(er)saria fecit cla | vitur hui(us) sedis M ¶ Obiit d(omini)c(u)s M P(etrus) M LX° M k(a)l(en)d(as) d(e)ce(m)- | br(is) M a(n)no D(omi)ni M M^o M CCC^o M XL° M I^o M ¶ Et d(omini)c(u)s Dalmaci(us) | IX° M k(a)l(enda)s octobr(is) M a(n)no D(omi)ni M M^o M CCC^o M XX° M I^o M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 212.

CIV

S.d.¹⁷²

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Pedra tombal. 35 x 49 cm. Gòtica del segle XIV. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

¹⁷² A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Arnaldus de Palaciolo* va ostentar càrrecs des del 1313 fins al 1340. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia al segle XIV.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 104

H(ic) iac(et) an(te) me M A(rnaldus) M d(e) M Palaciolo the- | saurari(us) (quon)dam
G(er)unden(sis) M q(u)i i(n)stitu- | it a(n)niv(er)sarium (con)ve(n)tuale M IX M VL M |
[---] et M L M p(res)b(ite)roru(m) ad q(u)o(rum) soluti[onem] | [---]r p(re)po(s)it(us)
elemosi [---] |⁵ [---] sexto idus ia- | [nuarii] [---] C M XL° M

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 211.

CV

S.d.¹⁷³

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, galeria sud.

Sepultura exempta o sarcòfag. 80 x 103'7 x 50 cm.; 20 x 60 cm. Gòtica del segle XIV. Gravet al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi sepulcralia i necrològic.

Facs. 105

M Hi(c) M iacet M ven(er)ab(i)lis M B(er)n(ardus) M de Ca(m)pis M hui(us) M sedis
M cano(n)ic(us) M et M ei(us) M | pare(n)tes M B(er)n(ardus) M de Ca(m)pis M et M
Bla(n)cha M ei(us) M ux(or) M cu(m) M filiis M eor(um) | de M q(u)i[bus] M
B(er)n(ardus) M cano(n)ic(us) M capella(m) M [---] M ac M aniv(er)saria M
(con)ventualia · | et M p(res)b(ite)ralia M et M queda(m) M alia M fecit M in M hac M
sede M q(u)i M obiit

PONTICH, Sulpici. Op. Cit, nº 210.

CVI

S.d.

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, pati.

¹⁷³ A partir de fonts documentals consultades a l'Arxiu Capitular i presentades a l'apartat de bibliografia se sap que *Bernardus de Campis* va morir al 1391. I pel tipus de lletra podem establir la cronologia al segle XIV.

Pedra tombal. 37 x 77 cm.; 28 x 69'5 cm. Gòtica. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi.

Facs. 106

---] ex stabilitis | anima de romanam[.] | ad[.]o semel M C quater qz tertio | arca vigena
septembri luce dotata | anno aniversatur pro missis prorum |⁵ pensio legatus
sexaginta solidorum | epta arm psalmis missas heredit acupis | in celi sede
requiescat presbiter rpe Amen

CVII

1514

Girona. Claustre de la Catedral de Santa Maria, pati.

Sepulcre de llosa. 236 x 82 cm.; 45 x 68 '5 cm. Humanística majúscula. Gravat al burí de solc amb secció triangular. Impaginació d'esquerra a dreta.

Tip. diplomàtica: epitafi necrològic.

Facs. 107

...] | Pons p(res)b(ite)r beneficiatus huius | [...] om(n)ia bona | sua aniversariis · et
obiit [...] | desembris · an(n)o M^o D^o XIII cui | a(n)i(m)a req(ui)escat in pace Amen.